

Vilniaus universitetas
Komunikacijos fakultetas
Žurnalistikos institutas

Liudmila Katišova,
Žurnalistikos studijų programos studentė

SAVIŽUDYBIŲ TEMOS PATEIKIMAS LIETUVOS INTERNETINĖJE ŽINIASKLAIDOJE

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

Vadovė dr. R. Matkevičienė

Vilnius, 2007

Pildo magistro baigiamojo darbo autorius

LIUDMILA KATIŠOVA

(magistro baigiamojo darbo autoriaus vardas, pavardė)

SAVIŽUDYBIŲ TEMOS PATEIKIMAS LIETUVOS INTERNETINĖJE ŽINIASKLAIDOJE

(magistro baigiamojo darbo pavadinimas lietuvių kalba)

PRESENTATION OF SUICIDE TOPIC IN LITHUANIA INTERNET MEDIA

(magistro baigiamojo darbo pavadinimas anglų kalba)

Patvirtinu, kad magistro baigiamasis darbas parašytas savarankiškai, nepažeidžiant kitiems asmenims priklausančių autorių teisių, visas baigiamasis magistro darbas ar jo dalis nebuvo panaudotas kitose aukštosiose mokyklose.

_____ (magistro baigiamojo darbo autoriaus parašas)

Sutinku, kad magistro baigiamasis darbas būtų naudojamas neatlygintinai 5 metus Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto studijų procese.

_____ (magistro baigiamojo darbo autoriaus parašas)

Pildo magistro baigiamojo darbo vadovas

Magistro baigiamąjį darbą ginti _____

(įrašyti – leidžiu arba neleidžiu)

_____ (data)

_____ (magistro baigiamojo darbo vadovo parašas)

Pildo instituto, kurioje vyksta studijų programą, reikalų tvarkytoja

Magistro baigiamasis darbas įregistruotas

_____ (instituto, kurioje vyksta studijų programą, pavadinimas)

_____ (data)

_____ (instituto reikalų tvarkytojos parašas)

Pildo instituto, kurioje vyksta studijų programą, vadovas

Recenzentu skiriu _____

(recenzento vardas, pavardė)

_____ (data)

_____ (instituto vadovo parašas)

Pildo recenzentas

Darbą recenzuoti gavau. _____

(data)

_____ (recenzento parašas)

TURINYS

ĮVADAS.....	5
1. SAVIŽUDYBIŲ PROBLEMA LIETUVOS VISUOMENĖJE.....	8
1.1. Savižudybių reiškinių problemos apžvalga.....	8
1.2. Savižudybes įtakojantys veiksniai.....	11
2. SAVIŽUDYBIŲ TEMA: TENDENCIJOS TRADICINĖJE IR INTERNETINĖJE ŽINIASKLAIDOJE	18
2.1. Internetinės žiniasklaidos specifika lyginant su tradicine	18
2.2. Savižudybių pristatymas ir modeliavimas internetinėje žiniasklaidoje	21
2.3. Savižudybių prevencija ir jos galimybės internete.....	28
3. SAVIŽUDYBIŲ TEMOS PATEIKIMO LIETUVOS INTERNETINIUOSE NAUJIENŲ PORTALUOSE ANALIZĖ	35
3.1. Tyrimo metodika.	35
3.2. Lietuvos internetinių naujienų portalų turinio ir komentarų analizė.....	39
IŠVADOS.....	56
BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS	58
PRIEDAI.....	63
1 priedas. Savižudybių statistika Lietuvoje 1991-2005 m.....	63
2 priedas. Interviu su Paulium Skruibiu.....	64
3 priedas. Interviu su Edita Žiobiene.....	67
4 priedas. Interviu su doc. dr. Dainium Pūru.....	69
5 priedas. Analizuojamų publikacijų sąrašas.....	72
6 priedas. „Bernardinai.lt“ prevenciniai ir provokaciniai straipsnių apie savižudybes aspektai	83
7 priedas. „Zebra.lt“ prevenciniai ir provokaciniai straipsnių apie savižudybes aspektai.....	84
8 priedas. „Lrytas.lt“ prevenciniai ir provokaciniai straipsnių apie savižudybes aspektai.....	85
9 priedas. „Delfi.lt“ prevenciniai ir provokaciniai straipsnių apie savižudybes aspektai.....	86
10 priedas. „Zebra.lt“ komentarų turinio analizė.....	88
11 priedas. „Bernardinai.lt“ komentarų turinio analizė	89
12 priedas. Komentarų emocinė raiška.....	90
13 priedas. „Lrytas.lt“ komentarų turinio analizė.....	92
14 priedas. „Delfi.lt“ komentarų turinio analizė.....	93
SUMMARY	95

Katišova, Liudmila

Ka 586 Savižudybių temos pateikimas Lietuvos internetinėje žiniasklaidoje : magistro darbas / Liudmila Katišova, Žurnalistikos programos studentė ; mokslinis vadovas dr. R. Matkevičienė ; Vilniaus universitetas. Komunikacijos fakultetas. Žurnalistikos institutas. – Vilnius, 2007. – 96 lap. lent. – Mašinr. – Santr. angl. – Bibliogr.: p. 58-62 (55 pavad.).

UDK 070: [316.77+616.89

Savižudybė, suicidinis elgesys, internetinė žiniasklaida, modeliavimas, internetiniai komentarai, savižudybių prevencija

Magistro darbo objektas – internetinė žiniasklaida, kaip įtaigiai savižudybių modelius bei metodus pateikianti bei lengvai paaugliams ir vaikams prieinama priemonė, galinti turėti įtakos suicidinės rizikos ir savižudybių skaičiaus padidėjimui Lietuvoje. *Darbo tikslas* – išanalizuoti savižudybių temos pateikimą Lietuvos internetinėje žiniasklaidoje. *Pagrindiniai uždaviniai*: išanalizuoti savižudybę, kaip socialinę problemą, atskleisti žiniasklaidos pateikiamų savižudybių aprašymo tendencijas, poveikį ir prevencijos įgyvendinimo internetinėje žiniasklaidoje galimybes bei naujoves, iširti savižudybių temos pateikimo aspektus Lietuvos internetiniuose naujienų portaluose.

Darbe, naudojantis literatūros analizės, sintezės *metodais*, pusiau struktūruotu interviu su ekspertais ir pagrindinių Lietuvos internetinių naujienų portalų www.lrytas.lt, www.delfi.lt ir www.bernardinai.lt, www.zebra.lt kokybine ir kiekybine turinio analize, prieita prie *išvados*, kad straipsniai apie suicidinį elgesį internetinėje žiniasklaidoje sukelia aktyvias skaitytojų diskusijas šia tema. Kaip ir anksčiau tirtoje tradicinėje žiniasklaidoje, matomas internetinės žiniasklaidos polinkis savižudybių temą pateikti supaprastintai, provokuojančiu būdu, nepaisant psichologų rekomendacijų žiniasklaidos atstovams. Į savižudybių aprašymus dažnai nepatenka gilesnės savižudybių priežastys ir problemos esmė, ko pasėkoje savižudybių prevencija netampa dominuojančiu nei žiniasklaidos, nei skaitytojų diskusijų objektu. Komentarų analizė patvirtino, kad savižudybių temos pateikimo pobūdis gali įtakoti skaitytojų komentarų turinį. Daugelis skaitytojų, kurie komentavo straipsnius, savižudybės fenomeną suprato ir vertino supaprastintai. Daugiau nei pusė komentuotojų išreiškė negatyvų požiūrį į suicidinį elgesį, vertindami jį ironiškai, smerkiančiai.

Magistro darbas *gali būti naudingas* nauja žiniasklaidos priemone – internetine žiniasklaida besidomintiems mokslininkams, internetinės žiniasklaidos disciplinų dėstytojams, žurnalistams ir studentams.

IVADAS

Lietuvoje, kaip ir visose buvusiose Sovietų Sąjungos respublikose, duomenys apie savižudybes buvo įslaptinti, todėl analizuoti juos tapo įmanoma tik nuo 1986 metų, prasidėjus demokratizacijos procesui. Per laikotarpį nuo 1986 iki 1990 metų savižudybių skaičius buvo stabilus, o nuo 1991 metų, atkūrus nepriklausomybę ir prasidėjus radikalioms reformoms, pastebimas labai ryškus jų kilimas. 1991 – 1996 metais savižudybių skaičius Lietuvoje išaugo nuo 30,8 iki 47,8 (šimtui tūkstančių gyventojų). Per 13 metų nepriklausomybės laikotarpį nusižudė 20 000 žmonių. Per artimiausius metus Lietuvoje nusižudė: 2004 metais – 1381, 2005 metais – 1317 žmonių, o per dieną savo noru iš gyvenimo pasitraukdavo 3–4 žmonės [43] (žr. I priedą).

Norint atsakyti į klausimą, kodėl Lietuvoje nusižudo toks didelis skaičius žmonių, nurodyti vieną priežastį nepakanka, tačiau viena iš daugelio priežasčių – žiniasklaidos, kaip savižudiško elgesio modelius labai dažnai pateikiančios priemonės, poveikis – psichologų aptariama vis dažniau. Sociologiniais tyrimais įrodyta, kad savižudiškas elgesys gali būti perduodamas modeliavimo būdu (kitai vadinamu imitacijos fenomenu).

Žiniasklaidos poveikio savižudybėms mokslinės studijos buvo pradėtos apie 1970 metus. Iš spaudos tyrimų užsienyje buvo pastebėta, kad daugėjant neprofesionalių publikacijų, pateikiančių suicidinio elgesio modelius, didėja ir šių savižudybių imitacijos (mėgdžiojimo) tikimybė, o tuo pačiu ir savižudybių skaičius [14, p. 56].

Tuo tarpu Lietuvoje savižudybių skaičiaus padidėjimo statistika po žiniasklaidos publikacijų nebuvo stebėta, todėl moksliskai neaptiktas ir ryšys tarp spaudos publikacijų ir savižudybių skaičiaus padidėjimo. Bet savižudybių temos pateikimo tyrimai Lietuvos spaudoje buvo atliekami nuo 1991 iki 2001 metų. Šių tyrimų dėka buvo išsiaiškinta, kad publikacijų apie savižudybes didžiuosiuose Lietuvos dienraščiuose iki 2000 metų nuolat daugėjo. Nuo 1991 m. iki 1994 m. savižudybių aprašymų pagrindiniuose Lietuvos dienraščiuose padaugėjo 20 kartų: „Lietuvos ryte“ – 26 kartus, „Respublikoje“ – 20 kartų, „Lietuvos aide“ – 18 kartų, tačiau tik 18 % publikacijų buvo dalykiškos, santūrios, informuojančios apie situaciją ir savižudybių prevencijos priemones. Nuo 1994 iki 1996 m. publikacijų apie savižudybes šiuose laikraščiuose dar padvigubėjo (D. Gailienė, 1996). 1996 metais „Lietuvos rytas“ jų išspausdino 131, o 2000 metais – 190, „Respublika“ atitinkamai 91 ir 162. Psichologų studijose (D. Gailienės 1998, D. Gailienės ir J. Trofimovos 1999, I. Petravičiūtės 1999) pabrėžiama, kad tam tikri publikacijų apie savižudybes ypatumai daro įtakos nuostatos į savižudybę formavimui bei Lietuvos žiniasklaidoje daugėja imitacijos tikimybę didinančių straipsnių, kurie gali pastūmėti į savižudybę [29].

Tačiau užsienio spaudoje pateikiamų publikacijų savižudybių tema poveikio nagrinėjimas jau persikelia į internetą, nes nauju iššūkiu tiek spaudai, tiek radijui ir televizijai tapo naujos žiniasklaidos

rūšies – internetinės žiniasklaidos atsiradimas. 2006 metų rugsėjo 1 d. Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymo naujojoje redakcijoje internetas priskiriamas informacinės visuomenės informavimo priemonei. Elektroniniai leidiniai, naujienų portalai atima vis daugiau publikos iš tradicinės žiniasklaidos priemonių (spaudos, radijo, televizijos). „Stebint tas tendencijas, kurios dabar vyksta pasaulyje, galima teigti, kad periodinės spaudos ateitis iš viso yra diskutuotina, – mano Vilniaus universiteto Žurnalistikos instituto docentė Audronė Nugaraitė. – Artimiausios prognozės teigia, kad labiausiai reklama sumažės periodinėje spaudoje. Ką tai reiškia? Juk tai vienas iš išgyvenimo šaltinių. Jeigu nebus imamasi priemonių gauti pelno ir atitinkamai patenkinti skaitytojų poreikius – tai nemaža dalis spausdintų leidinių tikrai turės pasitraukti iš rinkos“¹.

Nors pastaruoju metu Lietuvoje ir visame pasaulyje itin domimasi internetine žiniasklaida ir atliekama vis daugiau tyrimų, kurie padeda išsiaiškinti naujos žiniasklaidos priemonės poveikį skirtingoms auditorijoms, reiškiniams, tačiau apie savižudybių temą internetinėje žiniasklaidoje ir šios temos pateikimo poveikį paaugliams, suicidines krizes išgyvenantiems žmonėms, to paties pasakyti negalima. Lietuvoje internetinės žiniasklaidos įtakos ir savižudybių ryšys dar nebuvo tirtas.

Vienas tokių internetinės žiniasklaidos tyrimų buvo atliktas Estijoje. Estijos-Švedijos suicidologai Merike Sisask, Airi Värnik ir Danuta Wasserman 2005 metais tyrė internetinės žiniasklaidos straipsnius savižudybių tema ir jų komentarus. Tyrimu buvo nustatyta koreliacija tarp rašymo stiliaus ir skaitytojų komentarų skaičiaus.

Šiame darbe į teorines bei praktines savižudybių problemas, žiniasklaidos poveikio ir savižudybių ryšio, esamos ir galimos prevencijos būdus bus pažvelgta jau per Lietuvoje išivirtusios naujos žiniasklaidos priemonės – internetinės žiniasklaidos – prizmę.

Magistro darbo *tyrimo objektas* yra internetinė žiniasklaida, kaip įtaigiai savižudybių modelius bei metodus pateikianti bei lengvai net paaugliams ir vaikams prieinama priemonė, galinti turėti įtakos suicidinės rizikos ir savižudybių skaičiaus padidėjimui Lietuvoje.

Magistro darbo *tikslas* – išanalizuoti savižudybių temos pateikimą Lietuvos internetinėje žiniasklaidoje.

Siekiant šio tikslo, pagrindiniai darbo *uždaviniai* būtų tokie:

1. Savižudybės kaip socialinės problemos analizė.
2. Atskleisti žiniasklaidos pateikiamų savižudybių aprašymo tendencijas, poveikį.
3. Aptarti prevencijos įgyvendinimo internetinėje žiniasklaidoje galimybes bei naujoves.
4. Ištirti savižudybių temos pateikimo aspektus Lietuvos internetiniuose naujienų portaluose.

Darbe naudoti *moksliniai metodai*: literatūros analizės, sintezės metodas, pusiau struktūruotas interviu su ekspertais (Žurnalistų ir leidėjų etikos komisijos pirmininke, Žmogaus teisių centro

¹ BARANAUSKAITĖ, A. Lietuviškos spaudos strategijos: reitingai ar reputacija? Iš „Žurnalistų žinios“. 2006 spalio. [žiūrėta 2007 m. Vasario 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lzs.lt/listzz.php?nr=2006/10,%20spalis>> [3]

direktore Edita Žiobiene, Psichologinės pagalbos telefono Vilniaus „Jaunimo linija“ direktoriumi ir Jaunimo psichologinės paramos centro programų generaliniu direktoriumi Pauliumi Skruibiū, Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto nariu, psichiatru Dainiumi Pūru). Bei *tyrimo metodas* – Lietuvos internetinių naujienų portalų www.lrytas.lt, www.delfi.lt ir www.bernardinai.lt, www.zebra.lt kokybinė ir kiekybinė turinio analizė.

Nagrinėjant internetinių naujienų portalų publikacijas ir jų komentarus savižudybių tema, siekiama išsiaiškinti, kokios tendencijos vyrauja pateikiant savižudybių temą juose. Tiriama, kokios nuostatos formuojamos savižudybių atžvilgiu, koks savižudybių temos pateikimo stilius, komentarų turinio atitikimas straipsniams vyrauja naujoje žiniasklaidos priemonėje – internete.

Interviu su psichologijos, psichiatrijos ir žiniasklaidos ekspertais darytas, siekiant išsamiau pateikti savižudybės reiškinių apžvalgą internetinėje žiniasklaidoje.

Nagrinėjant žiniasklaidos savižudybių temos pateikimo Lietuvos tradicinėje, internetinėje žiniasklaidoje poveikį naudojama Alberto Banduros Socialinio išmokymo teorija, Georgo Gerbnerio Kultivavimo teorija, profesorės Danutės Gailienės, Jelenos Trofimovos (1999 m.), Estijos suicidologų Merike Sisask, Airi Värnik ir Danuta Wasserman (2005 m.) tyrimų medžiaga bei ekspertų interviu. Savižudybių reiškinių, priežastis ir prevenciją apžvelgti padėjo nacionalinė „Savižudybių prevencijos programa 2003-2005 metams“, Pasaulio sveikatos organizacijos (WHO) 2000 metų rekomendacijos žiniasklaidos atstovams, teikiantiems medžiagą apie savižudybes, ekologinės sistemos teorija (Garbarino, 1985), Amerikos suicidologų asociacijos įkūrėjo Edwino S. Shneidmano ir prancūzų sociologijos autoriteto Emile Durkheimio darbai.

Darbo *struktūra* yra apspręsta išsikeltų uždavinių. Ją sudaro trys skyriai:

Pirmoji dalis yra skirta teorinei savižudybių reiškinių analizei: jos problemai apibrėžti, savižudybių teorijoms bei priežastims pateikti.

Antrojoje dalyje išdėstoma savižudybių temos pateikimo žiniasklaidoje specifika: nusakomos savižudybių temos pateikimo tendencijos tradicinėje ir internetinėje žiniasklaidoje, apžvelgiamas žiniasklaidos poveikis nuostatų savižudybių atžvilgiu formavimui bei suicidinės rizikos padidėjimui ypač jautriems išoriniam poveikiui asmenims – vaikams ir paaugliams. Aptariamos savižudybių prevencijos žiniasklaidoje galimybės.

Trečioji dalis – kokybinis ir kiekybinis tyrimas, iliustruojantis savižudybių temos pateikimo tendencijas keturiuose skaitomiausiuose Lietuvos internetiniuose naujienų portaluose. Turinio analizės metodu nagrinėjamas portalų www.delfi.lt, www.bernardinai.lt, www.lrytas.lt ir www.zebra.lt vaidmuo ir tendencijos publikuojant informaciją apie savižudybes, pateikiami ir analizuojami tyrimo metu gauti duomenys.

1. SAVIŽUDYBIŲ PROBLEMA LIETUVOS VISUOMENĖJE

1.1. Savižudybių reiškinių problemos apžvalga

Daugelis gydytojų, psichologų savižudybės terminą apibrėžia traktuodami ją kaip ilgalaikį ir daugiaveiksnį procesą. Lietuvos suicidologų asociacijos prezidentas Algirdas Navickas teigė, kad savižudybė yra ne su viena problema (medicinine) susijęs, metų metus trunkantis procesas [34, p. 27]. Manoma, kad suicidinis elgesys iki savižudybės akto trunka vidutiniškai 6-7 metus. Tuo tarpu „Savižudybių prevencijos 2003 – 2005 metų programoje“ konkrečiai paaiškinama, kokie veiksniai priveda prie savižudybės, ir ji apibūdinama kaip poelgis, kurį lemia biologiniai, biocheminiai, kultūriniai, socialiniai, psichologiniai veiksniai [44]. Tačiau šis apibrėžimas irgi negali būti laikomas tikslu, nes daugelis išvardintų veiksnių nėra būdingi tik savižudybei, juos galima pritaikyti ir kitai mirčių rūšiai. Tuo tarpu garsus prancūzų sociologas Emile Durkheimas, apibrėždamas savižudybę, nurodo specifinius požymius, kurie būdingi tik šiai mirties formai. Todėl tiksliausiu laikysime būtent jo pateikiamą savižudybės apibrėžimą: *savižudybe vadinama mirtis, ištikusi žmogų kaip tiesioginis ar netiesioginis jo paties aktyvus ar pasyvaus veiksmo padarinys, jam pačiam žinant, kad būtent tokia bus to veiksmo baigtis* [12, p. 8].

Daugelis teorijų bando paaiškinti savižudybės fenomeną, sukurti sistemą, išsiaiškinti savižudybę lemiančius veiksnius. Suicidologas Edwinas S. Shneidmanas teigia, kad neįmanoma sukurti savižudybių teorijos, paaiškinančios savižudybės fenomeną taip, kad visiškai atitiktų šio savidestruktyvaus elgesio įvairovę ir sudėtingumą [46, p. 19]. Tačiau pagrindinės jų bus apžvelgtos.

Savižudybės fenomeną nagrinėjo ir mėgino aiškinti psichologai, psichoterapeutai. Dvidešimtas amžius išsiskyrė psichologinių hipotezių gausa. Pavyzdžiui, psichoanalitikai didelį vaidmenį teikia dviejų jėgų – Eros (gyvenimo jėgos, lemiančios žmogaus išlikimą) ir Thanatos (griovimo jėgos, mirties instinkto) santykiui. Per visą žmogaus gyvenimą nuolat vyksta šių jėgų sąveika. Zigmundo Froido veikale „Gedėjimas ir melancholija“ (1917) aprašyta depresijos psichodinamika, ryšys tarp savižudiškų veiksmų ir mylimo asmens praradimo ar nusivylimo juo. Gregory Zilboorg (1937) teigė, kad pagrindinės savižudybės priežastys yra kerštas, baimė, pyktis, pabėgimo fantazijos. Karlas Menninger (1938) rašė, kad savižudybė sudaryta iš trijų psichologinių komponentų: noro žudyti, noro būti nužudytam ir noro mirti. Savižudybę jis vadino „180 laipsnių žmogžudyste“. Aaron Beck (1979) pabrėžė dichotominio mąstymo svarbą savižudiškiems sprendimams – „viskas arba nieko“, „juoda arba balta“ (pvz.: „neverta gyventi, jeigu negaliu susigrąžinti mylimo žmogaus“). Tai sukelia kognityvinį rigidiškumą (pažintinių procesų sulėtėjimą), lemiantį siaurą problemų sprendimo variantų pasirinkimą [35].

Socialinės savižudybių teorijos pamatus padėjo prancūzų sociologas Emile Durkheimas. Jo teigimu, svarbi socialinė integracija ir reguliacija. Jis taip pat nurodė keturis savižudybių tipus: egoistini, altruistini, anomini, fatalini. Jis rašė, kad labiausiai paplitęs savižudybės tipas yra egoistinė savižudybė. Būdingas jos bruožas – depresijos bei apatijos būseną, kylanti dėl perdėto individualizmo. Individas nebrangina savo gyvybės, nes šiuo atveju ryšys, siejantis žmogų su gyvenimu, susilpnėja, nes susilpnėja ryšys, siejantis jį su visuomene². Egoistinės savižudybės įvyksta dėl socialinės integracijos susilpnėjimo, dėl irstančių asmeninių ryšių visuomenėje. Jaunas žmogus gali gyventi tik susijęs su kitais, tik jausdamasis kam nors priklausęs, reikalingas. Jei silpnėja socialinė integracija, žmogus nebepriklauso bendruomenei, socialinėms grupėms, jis lieka vienas. Apima prislėgta, apatiška būseną, nulemta perdėtos individualizacijos. Vienas žymiausių egzistencinės psichologijos kūrėjų Viktoras Franklis tai vadina egzistenciniu vakuumu: nutrūksta jauno žmogaus ryšiai su tradicijomis, su bendruomene, jis jaučiasi gyvenęs tik sau, kyla tuštumos ir gyvenimo beprasmybės pojūtis, vedantis į neviltį, depresiją ir savižudybę. E. Durkheimas tokią savižudybę vadina egoistine dėl to, kad egoizmas tampa pagrindine savižudybės priežastimi [12, p. 189]

Galima manyti, kad egoistinės savižudybės vyravo Lietuvoje po sovietmečio, plečiantis kapitalizmui ir individualizmui. Per pirmuosius nepriklausomybės 13 metų Lietuvoje nusižudė didžiulis skaičius (20.000) žmonių, o paauglių savižudybių per nepriklausomybės dešimtmetį padaugėjo 51 %. 1990 metais nusižudė 30 paauglių, o 2000 metais savižudybių skaičius siekė 61. 1999 metais nusižudė rekordinis paauglių skaičius – 71 [17, p. 140 – 142].

Po 2002 metų savižudybių skaičius ėmė po truputį mažėti. Per pastaruosius 3 metus Lietuvoje savižudybių skaičius sumažėjo nuo 44,7 (2002 m.) iki 38,6 (2005 m.) šimtui tūkstančių gyventojų. Per 2005 m. Lietuvoje nusižudė 1319 žmogus, o 2002 m. savo noru iš gyvenimo pasitraukė 1556 žmonės (žr. priedą nr. 1). Tačiau neaišku, ar savižudybių skaičius (kuris skaičiuojamas 100 tūkstančių gyventojų) realiai sumažėjo, ar pasikeitė tik savižudybių rodikliai. Tokia hipotezė gali būti paremta emigracijos procesais Lietuvoje. Kadangi per praėjusius metus iš Lietuvos emigravo daugiau nei 15 tūkstančių žmonių, o dar yra ir nemažai niekur neužfiksuotų emigrantų, todėl galima manyti, kad dėl to galėjo sumažėti savižudybių rodiklis.

Nors, vadovaujantis statistika, 2002-2005 metais savižudybių rodiklis 100 tūkst. gyventojų Lietuvoje mažėjo, tačiau remiantis Pasaulinės sveikatos organizacijos duomenimis liko apie 2,5 karto didesnis nei kitose Europos šalyse (Europos Sąjungos vidurkis 25/100 000 gyventojų) [51].

² DURKHEIM, Emile. Savižudybė: socialinis etiudas – Vilnius: Pradai, 2002, p. 194. ISBN 9986-943-79-5. [12]

Be to, spaudoje neretai atkreipiamas dėmesys į tai, jog vienai įvykdytai savižudybei tenka nuo dešimties iki šimto mėginimų, apie kuriuos nežinoma [17, p. 9].

Tai tikrai dideli skaičiai ir ypač palyginus su kitomis šalimis. Šiuo metu Lietuvoje savižudybė yra 3-oji pagal dažnį mirties priežastis, o tarp vadinamųjų išorinių priežasčių – pirmoji, taip pat pirmoji pagal dažnį 20-24 metų žmonių mirties (kas ketvirtos) priežastis (šio amžiaus vyrų – kas trečios) [7].

Specialistai nesusitaria, kas mūsų šalyje turėtų rūpintis savižudybių prevencija, kur slypi savižudybių didžiulių skaičių priežastys. „Šiuo metu Lietuvoje yra 60 psichikos sveikatos centrų, o rezultatų savižudybių prevencijos srityje nėra, – spaudoje teigė Respublikinės universitetinės ligoninės Vaiko raidos centro direktorius Linas Slušnys. – Vadinasi, savižudybių priežastys slypi ne tik sveikatos apsaugos sistemoje.“ Jo manymu, visuomenė neturėtų savižudybių problemos priskirti tik psichiatrams. Tai – visos visuomenės problema. Vilniaus universiteto Klinikinės ir organizacinės psichologijos katedros vedėja profesorė Danutė Gailienė tvirtina priešingai: valstybinės institucijos irgi negali atsakomybės permesti tik visuomenei, nes jos tam ir egzistuoja, kad spręstų žmonių problemas. Profesorės nuomone, valstybė savižudybių problemos nesprensdžia. Tačiau (buvusio 2003 m.) sveikatos apsaugos ministro Juozo Oleko teigimu, pastangų savižudybių skaičiaus Lietuvoje sumažinimui dedama nemažai, tačiau rezultatai nėra geri [2].

Kol specialistai diskutuoja, kokios institucijos prioritetas turėtų būti savižudybių problema ir jos sprendimas Lietuvoje, tyrimai pateikia dar liūdnescnių tendencijų. Lietuvoje atlikti tyrimai rodo, kad 65 % žmonių buvo patyrę sąlytį su savižudybe, t.y. pažinojo žmogų – šeimos narį, draugą, pažįstamą, – kuris nusižudė ar buvo mėginęs tai padaryti [53, p. 12]. Asmeninis susidūrimas su savižudybe gali didinti tolerantišką, pozityvią nuostatą savižudiško elgesio atžvilgiu, o kartu ir savižudiško elgesio tikimybę. Emile Durkheim jau 1897 m. teigė, kad savižudybių „tradiciją“ kai kuriose šeimose lemia ne genetinis veiksnys, o socialinis išmokimas – savižudiškas elgesys perduodamas kaip priimtinas problemų sprendimo būdas³. Mėginusieji nusižudyti įvairiose šalyse nurodo turėję statistiškai reikšmingai daugiau kontaktų su savižudybės atvejais nei kontrolinių grupių tiriamieji. Tie atvejai – daugiausiai pažįstamų ir draugų, rečiau – šeimos narių, todėl šio ryšio negalima paaiškinti tam tikromis ligomis, pavyzdžiui, depresija, labiau būdingomis vienos šeimos nariams [13, p. 72].

Vienuolis Arūnas Peškaitis bei Jaunimo psichologinės paramos centro vadovė Kristina Polukordienė akcentuoja ypatingą žiniasklaidos vaidmenį skatinant savižudybių plitimą. Pasak jų, atskleidžiantys tiesioginį ar netiesioginį susižavėjimą savižudžio poelgiu, teigiamas savižudybės pasekmes atspindintys tekstai ar intriguojantys fatališki reportažai dažnai gali lemti individo apsisprendimą rinktis savižudybę sunkioje gyvenimo situacijoje neviltį išgyvenantį žmogų, ypač nepilnametį, pastūmėti į savižudybę [19].

³ Palčiau apie E. Durkheim socialinio išmokimo teoriją bus kalbama šio darbo 2.3. skyriuje.

Vis dažniau reikšmingą vietą televizijoje, spaudos ir interneto puslapiuose užima smurto, prievartos, nusikalstamos veikos, savižudybių, šeimos ir privataus gyvenimo, intymių santykių subtilių smulkmeniškai atspindžiai. Žiniasklaidoje (TV, spaudoje, internetiniuose puslapiuose) modeliuojama nusikalstama veika, piešiami spalvingi nusikaltėlių portretai, pateikiami jų interviu, aiškinami nusikaltimo motyvai, savižudybių metodai. Žurnalistų etikos inspektorius Romas Gudaitis, 2003 metų sprendime Dėl nepilnamečių savižudybių temos ir duomenų apie juos pateikimo Lietuvos dienraščių „Lietuvos rytas“ ir „Respublika“ publikacijose pastebi, kad straipsniai ir pranešimai apie savižudybes gali prisidėti prie visuomenės nuostatų į šiuos tragiškus faktus kaip įprastą kasdienybės reiškinį formavimo. Suicidologai ir jaunimo organizacijų atstovai taip pat žiniasklaidoje pasigenda pozityvios bei analitinės informacijos, susijusios su savižudybių problema. Pasak jų, nors yra Žurnalistų etikos kodeksas, Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas, Visuomenės informavimo įstatymas, dažniausiai informacija apie savižudybes pateikiama neprofesionaliai ar net neetiškai aukos bei jos artimųjų atžvilgiu.

1.2. Savižudybes įtakojantys veiksniai

Specialistai priskaičiuoja daugybę veiksnių, kurie turi įtakos suicidiniams bandymams. Tarp tokių yra ir saulės aktyvumo pasikeitimai, klimatas ir metų laikų temperatūra. Nuomonė, kad darganotuose ir atšiauriuose kraštuose ir šaltuoju metų laiku (dažniausiai rudenį) savižudybių yra daugiausia, įsitvirtino stipriai ir ilgam. Tačiau mus labiau domina ne fizinių aplinkos sąlygų hipotezių tikrinimas. Savižudybės procesą dažnai lemia individualių psichologinių ir socialinių veiksnių sąveika.

Vilniaus universiteto Santariškių klinikų Psichiatrijos skyriaus vedėjas psichiatras Ramūnas Aranauskas išskiria dažniausiai aptariamas 3 (psichologinių, medicininių ir socialinių) savižudybes lemiančių veiksnių grupes [41, p. 26].

Tačiau pastaraisiais metais imta plačiai kalbėti apie žmogaus ekosistemą. Asmuo yra kelių mikrosistemų narys: šeimos, draugų, mokyklos, sporto, darbo kolektyvų. Gyvenimas skiriasi įvairiais mikrosistemų deriniais ir mikrosistemų tarpusavio ryšiais. Makrosistemų komponentai apima tokias sistemas, kaip ekonomika, socialinė sfera, švietimas, teisė, politika. Visa tai kuria suicidinio elgesio kontekstą. Pagal žmogaus ekologinės sistemos teoriją (Garbarino, 1985), suicidiniai veiksmai gali būti suprantami, kaip atsiradę dėl biologinių (medicininių), psichologinių, socialinių-ekonominių veiksnių sąveikos paauglystės metais [40].

Todėl smulkiau bus aptariami psichologiniai, socialiniai ir biologiniai veiksniai.

1. Psichologiniai veiksniai:

- patirta seksualinė, fizinė, emocinė prievarta (šeimoje, mokykloje, kitoje aplinkoje);
- artimo žmogaus mirtis;
- draugo ar kito žmogaus savižudybė;

- tėvų skyrybos;
- vaikas patyrė daug stresinių situacijų;
- menkas savęs vertinimas;
- vaikas šeimoje jaučiasi nemylimas, nereikalingas abiem ar vienam iš tėvų;
- nepilna šeima;
- nedarni, asociali šeima;
- nepatenkinti poreikiai.

Didžiausia jauno žmogaus apsauga yra šeima. Juo ji darnesnė, juo geriau atlieka apsauginę funkciją. Todėl svarbios priežastys, skatinančios žmogų atsisakyti gyvenimo, dažnai yra glaudžiai susijusios su artimiausia asmeniui (mikro) aplinka – šeima. Socialiniame pranešime teigiama, kad asocialių šeimų Lietuvoje kasmet daugėja. Tai didele dalimi priklauso nuo šalies ekonominės, socialinės padėties ir nuo šeimų galimybės dalyvauti darbo rinkoje bei nuo alkoholizmo paplitimo lygio. Per 1998 – 2001 metus asocialių šeimų skaičius padidėjo 25%. 1998 metais Lietuvoje buvo 15,1, o 2001 metais jau 18,7 tūkstančių disfunkcinių šeimų. Per paskutinius penkerius metus asocialių šeimų skaičius Lietuvoje išaugo dvigubai ir jau siekia per 20 tūkst., o tokiose šeimose augančių vaikų – 50 tūkstančių [28].

Galima pastebėti, kad bandžiusiųjų nusižudyti žmonių šeimos yra nedarnos, konfliktuojančios, iširusios. Tokiose šeimose nesirūpinama jų narių psichologiniais poreikiais. Reakcija į nepatenkintus psichologinius poreikius kartais gali būti net savižudybė. Visos emocinės būsenos vaidina svarbų vaidmenį savižudybės procese, bet tik tada, kai jos yra susijusios su nepakeliamu psichologiniu skausmu (tai specifinis neigiamų jausmų – kaltės, baimės, praradimo, nelaimingumo, vienišumo – sukeltas skausmas). Amerikos suicidologų asociacijos įkūrėjas Edwinas S. Shneidmanas rašo, kad kiekviena savižudybės prigimtis iš esmės yra psichologinė, o psichologinis skausmas – pagrindinė sudedamoji savižudybės dalis. „Mintis: „galiu nutraukti šį skausmą – galiu nusižudyti“ yra savižudybės esmė“⁴. Žudydamasis žmogus stengiasi sunaikinti psichologinį skausmą, kurį sukelia neįmanomybė patenkinti tam asmeniui gyvybiškai svarbius poreikius.

Tokių pat pažiūrų į psichologinę savižudybės prigimtį laikosi Vilniaus universiteto Klinikinės ir socialinės psichologijos katedros vedėja Danutė Gailienė. „Jei psichologinio skausmo nėra, negali būti ir savižudybės,“ – įsitikinusi profesorė⁵. Psichologinį skausmą pirmiausia sukelia nepatenkinti atskiro individo psichologiniai poreikiai. Poreikiai nėra vienodi. Savižudybės dažniausiai būna susijusios su 10-12 poreikių. Kiekvienu konkrečiu atveju tie poreikiai gali būti skirtingi, kinta jų aktualumas ir svarba tam pačiam individui.

⁴ SHNEIDMAN, E. S. Savižudžio sąmonė. – Vilnius: Via recta, 2002, p. 20. ISBN 9955-433-05-1. [46].

⁵ GAILIENĖ, Danutė. *Savižudybių prevencijos idėjos* (straipsnių rinkinys). – Vilnius: Tyto alba, 2001. p. 12. [17]

Praktiniu požiūriu E. S. Shneidmanas daugumą savižudybių sieja su viena iš penkių psichologinių poreikių grupių, atspindinčių skirtingą psichologinio skausmo pobūdį:

- nelaiminga meilė, prarasti ryšiai, prarasta galimybė būti globojamu ir kartu kažkam priklausyti ar palaikyti ryšius;
- prarasta galimybė kontroliuoti, planuoti, susitarti, susiderinti, susijusi su negalėjimu patenkinti poreikį laimėti, būti autonomišku, suprastu;
- pažeistas savojo „aš“ suvokimas ir negalėjimas išvengti gėdos, pažeminimo, pralaimėjimo ir paniekos, susiję su negalėjimu palaikyti ryšių su kitais, gintis ir vengti gėdos;
- nutrūkę svarbiausieji ryšiai ir ši nutrūkimą lydintis sielvartas, susijęs su negalėjimu tenkinti ryšių palaikymo su kitais, aktualiais individais poreikio bei poreikio globoti;
- pyktis, įtūžis, priešiškus susijęs su negalėjimu patenkinti dominavimo, agresijos ir atoveikio poreikius [46, p. 33].

Todėl, anot Amerikos suicidologo, norint suprasti savižudybę, nereikia tirti psichikos sandaros, studijuoti psichikos ligų bei analizuoti socialinę statistiką, tereikia pažinti svarbiausius žmogaus poreikius.

Su tuo visiškai nesutiktų vienas didžiausių sociologijos autoritetų Emile Durkheimas, kuris yra socialinių savižudybės prielaidų tyrinėtojas. Savižudybių skaičius priklauso nuo socialinės integracijos laipsnio: kuo ji stipresnė, tuo savižudybių mažiau.

2. Socialiniai veiksniai:

- sunki ekonominė padėtis;
- socialinė integracija;
- socialinės krizės;
- nedarbas;
- religija.

Nors socialinių priežasčių (susijusių su makroaplinka) paminėta ne taip jau ir daug, bet tai anaiptol nereiškia, kad jos yra mažiausiai svarbios. Tikrai ne. Atvirkščiai, net galima sakyti, kad tai itin svarbios priežastys, dėl kurių reikšmės sutaria dauguma psichologų. Bendruomeniška visuomenė saugo jauną žmogų nuo savižudybės. Juo bendruomenė tvirčiau susijusi, tuo didesnę saugumą žmogui ji teikia. Svarbiausios bendruomenės yra trys: religinė bendruomenė, šeima, politinė visuomenė [12, p. 188].

Vienas iš stipriausių socialinių faktorių, lemiančių savižudybių lygį šalyje, yra religija. Neveltui praėjusio amžiaus pabaigoje V. Džeimsas savo popularioje esė „Ar gyvenimas vertas to, kad gyventi?“ priėjo išvadą, kad vienas iš veiksnių, lemiančių kovą už gyvenimą žmonijos istorijoje, buvo religinė jėga. Judaizme pabrėžiama gyvybės vertė Dievui ir todėl tam, kad išsaugotų gyvybę, tikintiems žydams galima laužyti visus religinius principus, išskyrus Dievo išsižadėjimo,

žmogžudystės ir kraujomaišos. Krikščionybėje, nors ir daug pesimizmo („žmogus gimsta tam, kad kentėtų“), tačiau bandymas išvengti kančių laikomas ne tik žmogaus silpnumu, bet ir nuodėme (nes laužomas vienas iš 10 Dievo įsakymų „nežudyk“), dėl kurios savižudis netenka atleidimo ir išsigelbėjimo kitame gyvenime. Žmonės, nesėkmingai bandę įvykdyti suicidinį aktą, būdavo baudžiami, kaip ir žmogžudžiai [55].

E. Durkheimio teigimu, religija galinti šiek tiek apsaugoti nuo savižudybės ne dėl to, kad ji griežčiau smerkia savižudybę, ne dėl to, kad pati Dievo idėja suteikia religiniams priesakams galią (juk protestantai ne mažiau tiki Dievą ir sielos nemirtingumą), o dėl to, kad religija – tai integruota bendruomenė. Bendruomenės galia priklauso nuo jos integralumo laipsnio. Protestantų bažnyčia ne taip stipriai sulydyta, todėl jos galia ir mažesnė. Tai paaiškina dabartinius žemus savižudybių rodiklius tokiose labai katalikiškose šalyse, kaip Italija, Ispanija (apie 40 atvejų milijonui gyventojų) ir didesnius savižudybių skaičius protestantiškuose kraštuose (Rusija, Švedija, Norvegija - 90 – 100 atvejų milijonui gyventojų). O dėl žydų, tai visi duomenys rodo, kad jie mažiausiai linkę į savižudybę. Religinis faktorius yra viena iš priežasčių ir nedidelio skaičiaus savižudybių Lenkijoje (vidutiniškai 12 žmonių 10.000 gyventojų) [12, p. 131, 146].

Kyla klausimas, kodėl katalikiška Lietuva pirmauja Europoje pagal savižudybių skaičių, o protestantiškoje Anglijoje savižudybių rodikliai, palyginus su kitomis protestantiškomis šalimis, tokie žemi? Remiantis E. Durkheimio religinės bendruomenės sutelktumo poveikio savižudybių skaičiui principu, galima teigti, kad Lietuvoje savižudybių skaičius didelis dėl to, jog daug žmonių tiki formaliai, todėl nesukuriama stipriai integruota bendruomenė. O tuo tarpu anglikonų bažnyčia yra vieningesnė nei kitos protestantiškos bažnyčios.

Aptarus religinės bendruomenės poveikį savižudybių skaičiui, pažvelkime, kokią galią turi kitos visuomenės organizavimosi formos. Esama nuomonės, kad didelių politinių ir ekonominių sukrėtimų metu savižudybių gausėja. Pasinaudojus Lietuvos statistikos duomenimis ir savižudybių rodikliais nuo 1991 m. (žr. *1 priedą*), taip pat itin akivaizdžiai matomas ryšys tarp savižudybių ir socialinių, politinių bei ekonominių pokyčių krašte. Tai rodo savižudybių rodiklių kitimas Lietuvoje nuo 1991 metų, kai prasidėjo radikalios socialinės – ekonominės ir politinės reformos, atkuriant nepriklausomybę. Šioje vietoje svarbu pabrėžti įvade minėtus savižudybių skaičių duomenis: 1991 metais 100 tūkstančiui Lietuvos gyventojų teko 30,8 savižudybių, o iki 1997 metų šis skaičius pakilo iki 47,8. Kai kurie žmonės nesugebėjo prisitaikyti prie tokių kardinalių pakitimų (patyrė adaptacinį šoką) ir todėl 1991 – 1996 metais (per penkerius metus) savižudybių skaičius pakilo net 74% [17, p. 15]. Nuo 1997 metų šie rodikliai tapo nepastovūs, svyruojantys, pavyzdžiui, 1999 metais savižudybių skaičius nukrito, 2000 metais pakilo iki 46,6, o 2001 vėl krito iki 44,1 savižudybių 100 tūkstančių

gyventojų. JAV atlikti savižudybių tyrimai parodė, jog aukštas jų lygis susijęs su silpna atskiro laikotarpio ekonomika, dideliu senyvo amžiaus žmonių procentu populiacijoje, aukštu imigracijos bei žemu emigracijos lygiu, protestantizmu, aukštu urbanizacijos lygiu bei žema socialine integracija arba socialinio ryšio trūkumu [7].

Henry ir Short knygoje „Savižudybė ir žmogžudystė“ nagrinėjama ekonominių veiksnių įtaka savižudybėms ir iškeliamą prielaidą, kad verslas kuria individų ir grupių socialinių statusų įvairovę, o frustracija ir agresija atsiranda dėl trinties, žmonėms siekiant išlaikyti ir pagerinti savo socialinį statusą. Jo teigimu, savižudišką elgesį skatina ir netinkama globa, auklėjimas, savižudiško elgesio pavyzdžiai [35].

Pastebėta, kad socialinis ryšys turi įtakos savižudybei. Emile Durkheimas kalba ne tik apie religinės, o ir bet kokios socialinės grupės sutelktumo reikšmę savižudybių mažėjimui. Dar 1897 metais išleido savo knygą *Le Suicide* (Savižudybė), kurioje atskleidė ryšį tarp grupės sąlygų (socialinės integracijos, socialinio ryšio, autonomijos) bei savižudybės. Jis nustatė, jog savižudybė iš dalies priklauso nuo pačios grupės gyvenimo kokybės. Žmogaus psichologinės savijautos priklausomybę nuo jo santykio su visuomene patvirtina ir klasikinė E. Durkheimo socialinės integracijos teorija, kuri paaiškina Lietuvos savižudybių rodiklių svyravimus šiame šimtmetyje. Manoma, kad sėkmingam žmogaus gyvenimui būtinas ryšys ir bendrumas su kitais žmonėmis, priklausymas įvairioms socialinėms grupėms. Optimali žmogaus integracija leidžia jam jaustis vertingam ir reikalingam, suteikia psichologinio saugumo jausmą. Radikalios reformos, socialiniai ir politiniai pokyčiai krašte paprastai suardo nusistovėjusius ryšius ir kuriam laikui padidina žmonių psichologinį nesaugumą [17, p. 17].

Lietuvoje egzistuojančios ekonominės, socialinės krizės tiesiogiai sukelia psichologines problemas (nusivylimą, depresiją), nenorą gyventi tokioje visuomenėje ne tik suaugusiems, bet ir jų vaikams. Nedarbas, menkos pajamos, alkoholizmas, depresijos ir panašios problemos – nuolatinis šeimų išgyvenamas stresas.

Oficialiai registruotas nedarbo lygis Lietuvoje (darbo biržos duomenimis) neatspindi realios nedarbo situacijos (darbo jėgos tyrimų duomenimis). Nuo 1998 metų nedarbo lygis Lietuvoje pradėjo didėti. Realiai jis pakilo 4,1 %. 2001 metais šis skaičius buvo didžiausias – 17,4 %. Nuo 2002 metų nedarbo lygis ėmė mažėti ir, Statistikos departamento gyventojų užimtumo tyrimo duomenimis, 2004 metais nedarbo lygis buvo 11,4 procento. Tai pats žemiausias nedarbo lygis per pastaruosius ketverius metus [8].

3. Biologiniai veiksniai:

- psichiniai sutrikimai (arba šeimos psichinių sutrikimų istorija);
- išgyvenama depresija;
- alkoholizmas, narkomanija;

- sunkios, nepagydomos ligos.

Visuomenės sveikatos rodiklius tiesiogiai įtakoja aukštas nedarbo lygis, maži sveikatos apsaugos sistemos darbuotojų atlyginimai, socialinės apsaugos ir darbo rinkos reforma. Nustatyta, kad apie trečdalis savižudžių buvo priklausomi nuo alkoholio. Savo ruožtu 5 – 10 % piktnaudžiaujančių alkoholiu asmenų baigia gyvenimą savižudybe. Daugelis nusižudo būdami neblaivūs. Alkoholio problemų turėjusiems savižudžiams būdinga: prasta fizinė sveikata, prislėgta nuotaika, nesklendus asmeninis gyvenimas, patirta asmeninė netektis (iširusi šeima arba artimo mirtis) [41, p. 26].

Kalbant apie asmenis, sergančius priklausomybės ligomis, vėlgi dominuoja didėjančių skaičių tendencijos 1998-2001 metais. Per ketverius metus labai žymiai padaugėjo žmonių, turinčių priklausomybę nuo narkotikų ir psichotropinių medžiagų. 1998 metais iš 100 tūkstančių gyventojų priklausomybės ligomis sirgo 81,2 tūkstančio žmonių, o 2001 metais jau 117, 6. Statistiniai duomenys liudija, kad per pastaruosius tuos metus narkomanų skaičius Lietuvoje išaugo beveik 10 kartų [4, p. 3, 6, 7]. Valstybinio psichikos sveikatos centro duomenimis, nuo 2002 metų asmenų, sergančių priklausomybės ligomis, skaičius Lietuvoje pradėjo mažėti: nuo 70144 (2002 m.) iki 68701 (2005 m.) [37].

Psichiatras Esquirolis yra pasakęs, kad žmogus kėsina į savo gyvybę tik pasimaišius protui ir visi savižudžiai yra psichiniai ligoniai. Panašią frazę dažnai galima išgirsti ir mūsų visuomenėje. Tačiau yra ir kita hipotezė, jog polinkis į savižudybę savaime yra paveldima psichinė liga. Iš tiesų savižudybės paveldimumo hipotezę paremiantys atvejai ypač dažnai nustatomi tik tarp savižudžių – pamišėlių. Todėl vis tik labiau tikėtina, kad paveldimi yra protiniai sutrikimai, kurie gali reikštis polinkiu žudyti [12, 22, 65].

Taigi apie 10 % sergančių šizofrenija galų gale nusižudo. Sergantys šizofrenija labiau linkę žudyti, jei yra jauni, nevedę, neturintys darbo, kamuojami prislėgtos nuotaikos, nuolat patiria dažnus ligos paūmėjimus. Taip pat užfiksuota, kad į medikus Lietuvoje besikreipiančių žmonių nemaža dalis (20 tūkstančių) serga depresija ir dar daugiau jų nesigydo arba net nežino apie savo ligą. „Taigi realus jų skaičius, pagal pirminius skaičiavimus, kurie atlikti remiantis kitų šalių patirtimi, yra apie 300 tūkstančių, – teigia Lietuvos suicidologijos asociacijos prezidentas Arvydas Navickas. – O juk depresija – vienas dažniausių psichikos sutrikimų, vedančių į savižudybę“ [35]. C. Kingas net padarė išvadą, kad apie 60 % linkusių žudyti paauglių serga depresija [17, p. 115].

Prof. Danutė Gailienė mini daugiau savižudybę lemiančių veiksnių: biologinius, kultūrinius, sociologinius, tarpasmeninius, sąmoningus, nesąmoningus ir egzistencinius [15, p. 9, 10]. Tačiau juos visus galima sujungti į trijų lygių priežasčių grupes: socialines ir psichologines ir medicininės, kaip skiriama ir Garbarino žmogaus ekologinės sistemos teorijoje. Šios priežastys yra neatsiejamos ir sąlygoja viena kitą. Juk „savižudybė – daugiaveiksnis reiškinys, dažniausiai iššauktas keleto susikaupusių problemų. Tas paskutinis įvykis, kuris dažniausiai vertinamas kaip pasitraukimo iš

gyvenimo priežastis, iš tiesų yra tik paskutinis narelis nesėkmių grandinėje, kuris priverčia žmogų galutinai apsispręsti ir įvykdyti savižudybę,“ – tvirtina D. Gailienė [16, p. 41]. Žymus suicidologas Antoonas A. Leenaarsas pabrėžia, kad savižudybė pasirenkama dėl daugelio priežasčių: ji yra tiek asmeninio, tiek tarpasmeninio pobūdžio problema. Žmogus nusižudo ne dėl skausmo ar streso, o dėl to, kad šis skausmas šiam konkrečiam žmogui yra nepakeliamas ir jis tiesiog nesugeba susidoroti su sunkia gyvenimo situacija [52, p. 13].

Iš savižudybių priežasčių analizės paaiškėjo, kad savižudybė yra daugelio veiksnių lemiamas veiksmas. Tačiau pirmoji mokslinė savižudybių teorija, išdėstyta prancūzų sociologo Emile Durkheimio 1897 m. išleistame veikalė „Savižudybė“, labiausiai atkreipė dėmesį į socialinių faktorių įtaką savižudybėms. Joje teigiama, kad savižudybių negalima paaiškinti vien individualiomis priežastimis. Negalima ignoruoti visuomenės sąlygų ir žmonių santykių, kai kalbama apie jauno žmogaus elgesį. Taigi savižudybė yra opi ne tik individualios žmogaus psichologijos, bet apskritai visuomenės sveikatos bei socialinio nesutelktumo problema.

2. SAVIŽUDYBIŲ TEMA: TENDENCIJOS TRADICINĖJE IR INTERNETINĖJE ŽINIASKLAIDOJE

Užsienio ir Lietuvos psichologai bei suicidologai, tyrę savižudybių reiškinį, atkreipė dėmesį į tai, kad stiprų poveikį savižudiškam elgesiui gali daryti medicininiai, psichologiniai ir socialiniai veiksniai, tarp kurių svarbiu veiksniu laikomos ir visuomenės informavimo priemonės.

Kad žiniasklaida daro įtaką daugybei žmogaus gyvenimo sričių, abejonių nėra. Žiniasklaida dažnai pateikia elgesio modelius ir skatina pasielgti vienu ar kitu būdu. Šiuos anksčiau žiniasklaidos pateiktus modelius žmonės naudoja ne būtinai stebėjimo metu ar praėjus trumpam laiko tarpui. Gali praeiti nemažai laiko, kai susiklosčius panašiai situacijai, pasielgiama pagal žiniasklaidoje kažkada matytus modelius.

Žiniasklaida, skleidžianti daugiausia informacijos apie įvairias gyvenimo sritis, yra bene įtakingiausia požiūrio į savižudybių reiškinį formuotoja plačiosios visuomenės sąmonėje, kadangi daugumos žmonių patirties erdvė natūraliai yra gana siaura ir pirminiai informacijos šaltiniai jiems nėra prieinami (arba svarbūs).

2.1. Internetinės žiniasklaidos specifika lyginant su tradicine

Žiniasklaidos poveikį visuomenės nuomonei bei veiksams tiria specifinės masinių komunikacijų poveikio/efekto teorijos.

Georgo Gerbnerio Kultivavimo teorija (Cultivation theory, 1960) teigia, kad intensyvus žiniasklaidos naudojimas suformuoja pasaulio vaizdą pirmiausia pagal tai, kas buvo išgirsta ir pamatyta žiniasklaidoje. Todėl teigiama, kad žmonės pasaulį pažįsta per žiniasklaidą.

G. Gerbneris kelias dešimtis metų tyrė smurtą televizijoje ir jo įtaką žiūrovams (1976). Jis priėjo prie išvados, kad individai gali kopijuoti žiniasklaidoje matytą smurtinio elgesio modelį. Itin jautri tokiems pranešimams yra jaunimo (vaikų, paauglių) auditorija. G. Gerbneris taip pat nustatė, kad žmonės, kurie žiūri televiziją daugiau nei 4 valandas per dieną, yra labiau jautrūs smurto vaizdavimui ir juos veikia žiauraus pasaulio sindromas (Mean World Syndrome), t.y., jiems atrodo, kad pasaulis yra toks, kokį rodo televizija: blogesnis, žiauresnis nei yra iš tiesų [6].

Neseniai Niujorke buvo atlikti tyrimai, kurių metu paaiškėjo, kad žmonės, kurie kiekvieną vakarą žiūri žinias per televiziją, pasaulį mato žiauresnį, nei tie, kurie nežiūri. Be to, jie yra linkę televizijos rodomą pasaulį laikyti realesniu nei pačią realybę.

Nemažai studijų pabrėžia, kad žmonės nėra linkę kritiškai vertinti žiniasklaidos, nes žmogaus patirties šaltiniai yra riboti. Vienas svarbesnių šaltinių yra žiniasklaida.

Paul'as F. Lazarsfeld'as ir Elihu Katz'as (1955) [26], remdamiesi „Sidabrinės kulkos teorija“ (magic bullet theory, 1940), pagal kurią buvo teigiama, kad žiniasklaidos pranešimai tiesiogiai veikia auditorijos įsitikinimus, nuostatas, XX amžiaus viduryje patvirtino hipotezę, kad žiniasklaidos pranešimai veikia auditorijos apsisprendimų procesą ir elgesį, bet ne tiesiogiai, o per tarpininkus. Tyrėjus nustebino tai, kad tyrime neformalūs asmeniniai kontaktai buvo minimi kur kas dažniau ir kaip labiau veikiantys apsisprendimą veiksniai, nei pasisakymai per radiją ar pasirodymai laikraščiuose – šaltiniuose, kurie įtakoja elgseną. Todėl P. F. Lazarsfeldas komunikacijos srautų „dvipakopiškumo“ (the two-step flow) modelyje teigia esant tarpinių žmonių – nuomonių lyderių, kurie daro įtaką tarpininkaujant tarp žiniasklaidos ir bendros auditorijos. Nuomonių lyderiai suprantami, kaip žmonės, aktyviai besinaudojantys žiniasklaidos informacija ir suprantantys jos turinį bei galintys jį paaiškinti kitiems, mažiau besinaudojantiems žiniasklaidos pranešimais⁶.

Informacija, kuri anksčiau buvo pasiekama iš antrinių šaltinių (iš draugų, pažįstamų) – tradiciniu „two-step flow“ būdu – dabar yra lengvai pasiekama internete. Internete galima rasti įvairių formų ir rūšių informaciją.

XX amžiaus pabaigoje internetinė žiniasklaida tapo pasauliniu komunikacijos, informacijos kaupimo bei sisteminimo fenomenu, kuris ypač paplito tarp jaunų žmonių. 15-24 metų jaunimo amžiaus grupėje internetas yra svarbiausias naujienų šaltinis. Remiantis naujausiais „Gemius Audience“ tyrimo duomenimis, lapkričio mėnesį vartotojų, besinaudojančių internetu, amžiaus struktūra atitinka bendros interneto auditorijos amžiaus sudėtį, kurioje dominuoja 15-24 metų amžiaus lankytojai, sudarantys apie du penktadalius visos interneto auditorijos. 25-34 ir 35-44 metų amžiaus lankytojai sudaro maždaug po vieną penktadalį visos interneto auditorijos [49].

Informacinių technologijų įtaka tradicinei žiniasklaidai yra didžiulė. Šioje erdvėje panaikinami bet kokie geografiniai suvaržymai informacijos judėjimui (tradicinė spauda pasiekia tik konkrečią geografinę erdvę arba tam tikrą vartotojų segmentą, o interneto pasiekiamumas gerokai didesnis). Internetas paskatino intensyvų informacinės sklaidos priemonių vystymąsi ir naujos žiniasklaidos rūšies – internetinės žiniasklaidos – atsiradimą.

Internetas, kaip informacijos perdavimo būdas, skirtingai nei tradicinės visuomenės informavimo priemonės, pasižymi „horizontalia“ struktūra, kurioje kiekvienas yra informacijos kūrėjas ir vartotojas vienu metu. Tuo tarpu tradicinė žiniasklaida pasižymi „vertikalia“ struktūra. Šalies analitinėje spaudoje jau 2005 metų pabaigoje pasirodė nemažai publikacijų, žadančių dideles perspektyvas interneto dienraščiams ir kartu pranašaujančių didelę šių informavimo priemonių konkurenciją tradicinėms visuomenės informavimo priemonių rūšims, ypatingai periodinei spaudai. Tokios

---

⁶ Katz and Lazarsfeld and Two-Step Flow Theory [interaktyvus] [žiūrėta 2006 sausio 16 d.]. Prieiga per internetą: http://www.ciadvertising.org/studies/student/97_fall/theory/functional/2step.html [26].

prognozės nėra atsitiktinės, kadangi šalyje nuolat didėja interneto vartotojų skaičius, auga Lietuvos žmonių kompiuterinis raštingumas bei informacinių technologijų naudojimo įgūdžiai [20].

Amerikoje pastaruoju metu tradicinė spauda atsinaujina. Bet tą ji daro „išeidama“ į internetą. „Time Inc.“ pranešė, jog atleis maždaug 300 darbuotojų netgi ir iš pelningiausio leidinio „People“, kadangi planuoja daugiau investuoti į savo internetines svetaines. O nuo 2007-ųjų sausio amerikiečių laikraštis „The Wall Street Journal“ taps priedu prie savo internetinio puslapio. Šio reiškinio priežastis labai paprasta – išlaidos reklamai internete JAV auga apie 23 proc. per metus, kai tuo tarpu išlaidos reklamai spaudoje sumažėjo 2,6 proc. (2006 m. 3 ketvirčio duomenys).

TNS Gallup praneša, kad 2006 metais Lietuvos spaudoje reklamos padaugėjo tik 7,7 proc., kai tuo tarpu interneto reklamos apimtys auga apie 66 proc. [40].

Taip pat keičiasi žiniasklaidos vartojimo įpročiai – vidutinis amerikietis per savaitę televiziją žiūri apie 14 val. Tiek pat laiko jie skiria ir internetui, o laikraščiams apie 2 valandas [29].

Lietuvoje taip pat labai sparčiai auga vidutinis vieno vartotojo praleistas laikas internete. Kaip rašoma tyrimų bendrovės „Gemius Audience“ pranešime „lapkričio mėnesį vienas lankytojas internete vidutiniškai praleido 13 val. 52 min., ir tai yra 2 valandomis ir 37 minutėmis ilgiau nei prieš pusmetį, balandžio mėnesį“⁷.

Kaip teigia Kauno Vytauto didžiojo universiteto Žurnalistikos katedros docentė, daktarė Auksė Balčytienė, teoretikai internetinės spaudos projektus dar vadina aktyviaja informacijos laikmena arba terpe. „Tai reiškia, kad šie projektai vienu metu egzistuoja ir kaip išbaigti pranešimai, ir yra nuolat iš naujo perkuriami, nes skaitytojams yra pateikiama nuorodų į informacijos archyvus, galima rašyti komentarus ir taip keisti viešai publikuojamą informaciją“, – teigia dr. A. Balčytienė⁸.

Techniškosios interneto galimybės daro didelę įtaką internetinei žiniasklaidai, t.y. interneto naujienoms. Techninių interneto galimybių panaudojimas spaudoje pasireiškia bent trimis aspektais. Internetinė žurnalistika yra interaktyvi, hipertekstuali ir daugialypė. Be viso to, internetas integruoja visus tradicinius informacijos skleidimo būdus (rašytinį tekstą, garso ir vaizdo įrašus).

Internetinės žiniasklaidos, kitaip nei tradicinės, neriboja formatas, informacijos apimtis, todėl pranešimų spaudai pagrindu parengtos naujienos dalis sudaro didelę dalį informacinio turinio, t.y. gerokai daugiau nei kitoje žiniasklaidoje. Be to, internetui svarbus informacijos šaltinis yra skaitytojai bei kita žiniasklaida (laikraščiai, TV, užsienio publikacijos). Internetinė žiniasklaida bendradarbiauja ir su kitomis žiniasklaidos priemonėmis, kurios leidžia publikuoti dalį originalios informacijos.

⁷ *Statistika: vyrų internete daugiau, tačiau moterys aktyvesnės* [interaktyvus] 2007, vasario 5 d. [žiūrėta 2007 vasario 26]. Prieiga per internetą: <<http://www.vtv.lt/content/view/31493/115/>> [49]

⁸ SERBENTIENĖ, Sigita. *Jo Didenybė Internetas* [Interaktyvus]. 2006 m. gruodžio 29 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.bendruomenes.lt/news.php?id=39585&strid=11791>> [45]

Internetinė žiniasklaida nuolat atsinaujina: atnaujinamos ir kuriamos naujos informacijos skiltys, stebima, ar nestinga turinio, reaguojama į skaitytojų reakciją ir poreikius, stebima pasaulio žiniasklaida ir siekiama kuo greičiau išbandyti naujoves. Pagrindiniai motyvai internetinei žiniasklaidai keistis – tai auganti konkurencija, kintantys skaitytojų poreikiai, technologijų raidos tendencijos [45].

Interneto, kaip technologijomis sukurto instrumento, virtusio masine komunikavimo priemone, reikšmė ir įtaka jau analizuojama iš įvairių atskirų visuomenės institutų – mokslo, technologijos, švietimo, bažnyčios, etikos, teisės, politikos – pozicijų, o šiame darbe bus analizuojama per ryšio su savižudybėmis poziciją.

2.2. Savižudybių pristatymas ir modeliavimas internetinėje žiniasklaidoje

Dauguma autorių, kalbėdami apie savižudybę, ją traktuoja kaip socialinį procesą, kuriam įtakos turi pavyzdys. Tiriama galimybė, kad polinkis į savižudybę sustiprėja mėgdžiojant kitų suicidinių elgesį.

1774 metais vokiečių rašytojo Johano Volfgango Gėtės kūrinys „Jaunojo Verterio kančios“, kurio herojus nusižudė dėl nelaimingos meilės, buvo uždraustas daugelyje Europos vietų (Milane, Saksonijoje, Danijoje ir kt.). Tai buvo padaryta atsižvelgiant į kūrinio herojaus veiksmą imituojančias jaunų žmonių savižudybes Italijoje, Leipcige, Kopenhagoje. Taigi Gėtė tapo pradininkas to, ką po to sisteminio ir tyrė sociologai ir suicidologai. Pirmasis savižudybės imitacijos fenomeną aprašė vienas didžiausių prancūzų sociologijos autoritetų Emile Durkheimas. Jo teigimu, „mėgdžiojimas – tai toks poelgis, kurio tiesioginė prielaida yra kito žmogaus panašaus poelgio vaizdas, peraugantis į veiksmą“⁹.

1970 metais Kalifornijos universiteto daktaras Davidas Philipsas pradėjo sistemingus mokslinius savižudybių imitacijos fenomeno tyrimus. Praėjus dviems šimtams metų po J. V. Gėtės kūrinio „Jaunojo Verterio kančios“ pasirodymo, 1974 m., sociologas D. Philipsas šį mėgdžiojimo fenomeną pavadino „Verterio efektu“ [48].

D. Philipso tyrimai leidžia daryti labai svarbią prielaidą: po publikacijų apie daug triukšmo sukėlusią savižudybę galima tikėtis itin gausių tos savižudybės imitacijos atvejų.

Analizuojant imitacijos (mėgdžiojimo) fenomeną dažniausiai remiamasi Alberto Bandūros socialinio išmokymo modeliu. Pagal socialinio išmokimo teoriją, nauji elgesio būdai įgyjami stebint kitų žmonių veiklą (kaip pavyzdį) ir ją imituojant.

---

⁹ DURKHEIM, E. Savižudybė: socialinis etiudas – Vilnius: Pradai, 2002, p. 100. ISBN 9986-943-79-5. [12]

Modeliavimas (arba imitavimas) gali pasiteisinti, atsižvelgiant į keletą bruožų¹⁰

1) Modelio ypatumus. Tam, kad mokymosi stebint procese kiltų modeliavimo efektas, turi sutapti bent keletas ir modelio, ir stebėtojo ypatybių. Tai yra, kuo modelis artimesnis jį stebinčiam žmogui pagal amžių ar lytį, tuo didesnė pamėgdžiojimo galimybė. Taip pat svarbus modelio socialinis statusas, kompetencija ir jėga. Kad mokymasis būtų efektyvus, modelis šiomis ypatybėmis stebėtoją turi pranokti, bet ne per daug. Tyrimai atskleidė, kad po to, kai per televiziją buvo parodyta drama, kurioje vaizduojama savižudybė puolant po traukiniu, per kitas 70 dienų įvyko 60 panašių atvejų, o nusižudžiusieji buvo panašaus amžiaus, kaip ir dramos personažas [48].

2) Stebėtojo ypatumus. Mėgdžiojimo galimybė atsiranda atsižvelgiant į savigarbos lygį, polinkį būti priklausomam, anksčiau gautus paskatinimus už konformistišką elgesį, motyvaciją.

3) Matomus modelio veiksmų padarinius. Pavyzdžiui, jei savižudžio elgesys sukelia, stebėtojo požiūriu, pageidaujamą aplinkinių reakciją, tai gali skatinti imitaciją arba atvirkesnius.

Savižudiško elgesio socialinio išmokymo šaltinis gali būti ne tik realiame gyvenime patiriamas kitų elgesys, bet ir spaudoje, kino filmuose, per televiziją ir kitomis žiniasklaidos priemonėmis pateikiamas realių arba simbolinių, fiktyvių modelių elgesys. Iš visų visuomenės informavimo priemonių tokius modelius dažniausiai pateikia spauda [13, p. 72-73].

Taigi sektinu pavyzdžiu laikomas savižudybės faktas gali sklisti 2 būdais:

Pirmas būdas savižudybės faktui sklisti – plitimas iš lūpų į lūpas, tarpininkaujant visuomenei ir nuomonių lyderiams. Jeigu paauglį supančioje aplinkoje kas nors nusižudo, jam gali atrodyti, kad savižudybė – priimtinas problemų sprendimo būdas. Tokį įsitikinimą gali sustiprinti ir aplinkinių žmonių, visuomenės reakcijos į savižudybę, jei savanoriškas gyvenimo nutraukimas vertinamas kaip herojiškas, romantiškas, išskirtinis poelgis. Todėl visuomenės reakcija į savižudybę turi būti santūri. Kelerius metus I. Ružytė ir A. Misiukaitė nuo 1993 metų tyrė vyresniųjų klasių moksleivių požiūrį į savižudybę dviejuose Lietuvos rajonuose (Mažeikių ir Širvintų). Tyrimų rezultatai statistiškai patikimai parodė, kad Širvintų rajone, kuriame suaugę žmonės nusižudo dažnai, moksleivių požiūris į savižudybę yra teigiamas. A. Misiukaitės duomenimis, tie, kurie tolerantiškiau ir pozityviau žiūri į savižudybę, kaip į priimtina išeitį, dažniau ir rimčiau yra apie ją galvoję [4, p. 106, 107].

Žinoma tokių atvejų, kai viena savižudybė sukelia visą tokių pat savižudybių grandinę (vadinamos epideminėmis), tačiau ją įmanoma suvaldyti. Dažnai būna masiškai mėgdžiojamos įžymybių savižudybės. Pavyzdžiui, 1994 m. Sietle, JAV, nusižudė labai populiarus roko žvaigždė, muzikos grupės „Nirvana“ lyderis Kurtas Cobainas. Po to buvo tirta, ar padaugėjo savižudybių Cobaino gyvenamojoje vietovėje. Pasirodo, kad ne. Tik pirmosiomis dienomis buvo užfiksuotas vienas atvejis, kai nusižudęs jaunuolis akivaizdžiai buvo paveiktas savo dievaičio. Taip atsitiko todėl,

¹⁰ GAILIENĖ, D.; MILIUKAITĖ, A.; TROFIMOVA, J.; ŽEMAITIENĖ, N. Žiniasklaidoje pateikiamų savižudybės pavyzdžių poveikis paaugliams ir jaunuoliams. *Psichologija*, 1999, nr. 19. p. 71 [13]

kad iškart sureagavo Krizių klinikos: specialistai per spaudos konferencijas informavo visuomenę apie savižudybės krizės ypatumus, visą laiką teikė visuomenei kvalifikuotą informaciją apie galimą pagalbą nusivylusiems, nurodė telefonus, kur jos kreiptis. Taip pat žiniasklaida šią savižudybę nušvietė labai profesionaliai, atsakingai ir nekomerciškai: „...didis menininkas, puiki muzika, ...kvailas poelgis“ [15, p. 119 – 122].

1984 m. JAV tyrimas atskleidė, kad nusižudžius įžymybei ir tai plačiai nušvietus žiniasklaidos reportažuose ir naujienų skiltyse, žymiai padidėdavo savižudybių skaičius. Didžiausias savižudybės masinio mėgdžiojimo efektas, kuris buvo nustatytas, vyko po Merlin Monro savižudybės. Per tą mėnesį, kai nusižudė Merlin Monro (1962 rugpjūtį), Amerikoje buvo užfiksuotos įvykusios 303 savižudybės, o savižudybių skaičius padidėjo 12 proc. [48].

Antras būdas savižudybės faktui skliti – apie jį skelbia žiniasklaida.

Savižudybių pranešimų ir pavyzdžių dažniausiai randama laikraščiuose (tai nurodė 62,3 proc. apklaustųjų) ir televizijoje (58,2 proc.), kiek mažiau kine (48,3 proc.) ir radijuje (32,8 proc.) – teigiama 1996 metų suicidinių nuostatų tyrime [13, p. 74]. Tačiau šis tyrimas darytas prieš 10 metų, todėl jame nebuvo įtraukta internetinė žiniasklaida. Jei toks tyrimas būtų atliktas šiuo metu, reiktų manyti, kad internetinė žiniasklaida būtų vienas pagrindinių informacijos apie savižudybes šaltinių.

Psichologinės pagalbos telefono Vilniaus „Jaunimo linija“ direktorius Paulius Skruibis pasigenda sistemingų savižudybių tyrimų Lietuvoje. „Kadangi Lietuvoje nėra valstybinės savižudybių prevencijos programos, kurioje būtų numatyta reguliariai tirti savižudybių reiškinių, žiniasklaidos daromą įtaką savižudybėms, todėl mūsų šalyje tyrimus atlieka studentai arba atskiri mokslininkai, kuriems ši tema įdomi, o turėtų sistemingai vykdyti valstybė“, – teigia psichologas¹¹.

Žurnalistų ir leidėjų etikos komisijos pirmininkė ir Žmogaus teisių centro direktorė Edita Žiobienė, pritardama psichologui patvirtina, jog „Lietuvoje egzistuoja problema, kad nėra valstybinės institucijos, kuri koordinuotų žmogaus teisių veiklą. Tuomet nėra ir bendros valstybės politikos savižudybių ir kitų socialinių problemų prevencijos bei aktualių tyrimų srityje. Pusėje Europos Sąjungos valstybių (13 iš 27 šalių) veikia valstybinės žmogaus teisių institucijos, kurios ne tik tiria skundus žmogaus teisių pažeidimo srityje, bet ir vykdo tyrimus ir teikia siūlymus valstybei, kaip spręsti žmogaus teisių problemas“¹².

Vienas iš tokių tyrimų Vilniaus universiteto psichologijos studentės Ievos Petravičiūtės 1999 metais buvo atliktas Lietuvoje. Ji analizavo straipsnių apie savižudybes įtaką paauglių nuostatoms savižudybės atžvilgiu. Tyrimo metu atsitiktinės atrankos būdu pasirinkti vidurinių mokyklų moksleiviai buvo suskirstyti į 2 grupes. Pirmoji grupė gavo skaityti netinkamai parašytą straipsnį apie savižudybes, antroji – pagal suicidologų rekomendacijas parengtą publikaciją.

¹¹ SKRUIBIS, Paulius. Interviu. 2007 m. kovo 26 d., Vilnius [2 priedas]

¹² ŽIOBIENĖ, Edita. Interviu. 2007 m. kovo 29 d., Vilnius [3 priedas]

Prieš tai ir po to visi buvo ištirti psichologinėmis metodikomis, rodančiomis polinkį į suicidinių elgesį. Ištyrus abi grupes po straipsnių skaitymo, paaiškėjo, kad daugeliui nebuvo jokio skirtumo, kurį straipsnį jie skaitė, tačiau labiau pažeidžiamiems vaikams, kurie jau turėjo minčių apie savižudybę, polinkis į savižudybę suintensyvėjo skaitant ne pagal rekomendacijas parengtą straipsnį. Šis tyrimas rodo realią straipsnių įtaką paauglių nuostatoms į savižudybę Lietuvoje [36]. Vadinasi, nesvarbu, kur neatitinkantys suicidologų rekomendacijų straipsniai apie savižudybes publikuojami ar tradicinėje, ar internetinėje žiniasklaidoje, jei jie yra pasiekiami pažeidžiamiems paaugliams, tuomet jie daro neigiamą poveikį jiems.

Apie žiniasklaidos įtaką paaugliams kalbama ir naujesniame tyrime (L. Katišova, 2004), kuriame anketavimo būdu buvo tirta atsitiktinai pasirinktų 50-ies paauglių grupė, siekiant nustatyti jų požiūrį į savižudybių reiškinį ir to požiūrio formavimo šaltinius. Pagrindinis šaltinis, teikiantis informacijos apie savižudybes yra žiniasklaida. Taip nurodė 68 % respondentų. Didžioji dalis (75 %) tiriamųjų paauglių teigė, kad kitus asmenis savižudybių aprašymai spaudoje gali paskatinti mėgdžioti. Anot 48 % tirtų paauglių, suicidinio elgesio imitaciją dažniausiai lemia individualus asmenybės pažeidžiamumas. 6 % tiriamųjų nurodė didelę įtaką jų mintims apie žiniasklaidoje aprašomo savižudiško elgesio imitaciją. Ir 28 % respondentų, kai susiduria su problemomis, paskatinti spaudoje randamų savižudybių aprašymų, pagalvoja apie savižudybę, kaip apie būdą išspręsti savo problemas [25, p. 35].

Dar vienas psichologinis eksperimentas (kaip straipsnio supratimas priklauso nuo jo pateikimo pobūdžio) 1999 metais buvo darytas ir Anglijoje Sasekso universiteto studento Paul Marsden. Eksperimento dalyviai buvo Anglijos interneto vartotojai, turintys daugiau kaip 18 metų. Vyresni asmenys buvo pasirinkti atsižvelgiant į tyrimo temos subtilumą. Ant kiekvieno internetinio klausimyno lapo buvo papildomai nurodyti internetiniai savižudybių prevencinės pagalbos puslapių adresai (tarp kurių buvo įtrauktas Samaritans puslapis), jei kartais respondentams kiltų prieštarų minčių. Be to, tyrimo dalyviams buvo suteikta galimybė iš tyrimo pasitraukti bet kuriuo jo metu.

Tyrimo dalyviai atsitiktiniu būdu buvo suskirstyti į eksperimentinę ir kontrolinę grupę ir visiems buvo duotas skaityti trumpas tekstas apie apimtą depresijos studentą ir universitetą. Po to visi standartinėje 5 taškų Likerto skalėje turėjo įvertinti tikimybę, ar studentas nusižudys (kur 1= nėra jokios tikimybės, 5 = tikimybė labai didelė). Vienintelis skirtumas straipsniuose, kurie buvo naudojami abiejose grupėse, buvo tas, kaip tyrėjas pristatė jį tiriamiesiems: eksperimentinei grupei buvo pasakyta, kad kalbama apie jaunos žmones ir savižudybes, o kontrolinei grupei – kad apie jaunos žmones ir stresą.

Tyrimo hipotezė, kad nuo situacijos, problemos pristatymo priklauso, kaip ji bus suvokta, patvirtino tirtose Didžiosios Britanijos interneto vartotojų grupėje, tačiau dėl atsitiktinės tyrimo

atrankos, gautų išvadų negalima pritaikyti bendrai Didžiosios Britanijos interneto vartotojų grupei [33].

Tačiau Lietuvoje internetinė žiniasklaida, kuri yra lengviau pasiekiamą ir patraukli jaunimui, savižudybių temos pateikimo prasme nebuvo nagrinėjama. Todėl internetinės žiniasklaidos, kurios populiarumas šiuo metu jau pralenkia tradicinių žiniasklaidos priemonių vartojimo mastą, poveikis savižudybėms nėra aiškiai nustatytas. Kaip teigia psichiatrė Susan Thompson, internetas suicidinėms mintims gali turėti didesnę tiesioginę poveikį negu tradicinė spauda. Kai kurios interneto svetainės, kuriose minimi įvairūs nusižudymo būdai, atkreipia visuomenės dėmesį kaip galinčios padaryti neigiamą įtaką paaugliams, nes jie ypatingai jautrūs. Pasak psichiatrės, „individai, kurie dažnai naudojami internetu, skiriasi nuo kitų. Daugelis jų yra 14-24 metų jaunuolių grupė, pasižyminti didele suicidine rizika. Tyrimai jau parodė, kad jie yra labiau pažeidžiami ir turi didesnę polinkį į depresiją, priklausomybę nuo psichotropinių medžiagų ir jų elgesio imitavimo rizikos laipsnis didesnis nei kontrolinės grupės“¹³.

2006 m. septyni Korėjos mokslininkai atliko studiją, kuri nagrinėjo ryšį tarp priklausomybės internetui ir depresijos bei polinkio į savižudybę Korėjos paauglių tarpe. Tyrime dalyvavo 1573 vidurinių mokyklų moksleiviai. Jie buvo tirti 2 rūšių klausimynais: vienas klausimynas buvo skirtas nustatyti priklausomybės internetui lygį, o kitas – depresijos ir polinkio į savižudybę nustatymui. Koreliacija tarp interneto vartojimo intensyvumo ir padidėjusio polinkio į savižudybę buvo nustatyta. Iš visų tiriamųjų 1,6 proc. buvo priklausomi nuo interneto, tuo tarpu 38 proc. buvo priskirti kategorijai „galimai priklausomi nuo interneto“. Depresijos bei polinkio į savižudybę lygis buvo didžiausias priklausomų nuo interneto grupėje [5, p. 185].

Savižudybių ir tradicinės žiniasklaidos ryšys yra pakankamai rimtai ištirtas užsienio suicidologų. „Yra mokslinių tyrimų, kurie nedviprasmiškai rodo, jeigu žiniasklaida apie savižudybes rašo tam tikru būdu, tuomet savižudybių gali daugėti. Tikėtina, kad panašiai yra ir internetinėje žiniasklaidoje. Todėl atsirado suformuotos suicidologų rekomendacijos, kaip žiniasklaida turėtų pateikti medžiagą apie savižudybes. Tos rekomendacijos yra paprastos ir žinomos daugeliui žurnalistų, tik neatitinka redakcijų savininkų komercinių interesų ir tai yra didžiausia problema“, – sako Jaunimo psichologinės paramos centro psichologas P. Skruibis¹⁴.

Skatinančios publikacijos žiniasklaidoje veikia trim būdais: 1) skatina pasirinkti tam tikrą nusižudymo būdą, t.y. pamėgdžiojamas metodas; 2) skatina pasirinkti savižudybę kaip išeitį iš sunkios situacijos, t.y. perduodama motyvacija nusižudyti; 3) diegia požiūrį, kad savižudybė yra visai priimtinas problemų sprendimo būdas, t.y. prisideda prie suicidiškos nuostatos formavimo. Laikas tarp

¹³ DOBSON, Roger. Internet sites may encourage suicide. Iš *British Medical Journal* [Interaktyvus]. August 1999, vol 319, no. 337. [žiūrėta 2007 m. kovo 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.bmj.com/cgi/content/full/319/7206/337>> [10]

¹⁴ SKRUIBIS, Paulius. Interviu. 2007 m. kovo 26 d., Vilnius [2 priedas]

susidūrimo su savižudybės pavyzdžiu ir reakcijos į jį gali būti gana ilgas, bet gali trukti tik valandas ar net minutes [35].

Anot Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto nario Dainiaus Pūro, vaikai, paaugliai labiau nei suaugę žmonės yra pažeidžiami ir ypač jautrūs išoriniam poveikiui, todėl labiau tikėtina, kad patrauklūs pavyzdžiai ar modeliai žiniasklaidoje gali skatinti juos mėgdžioti [38].

Žurnalistų ir leidėjų etikos komisijos pirmininkė taip pat mano, kad savižudybių aprašymo žiniasklaidoje įtaka gali būti didesnė nepilnamečiams. „Tačiau tam yra teisės aktai (Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas, Žurnalistų etikos kodeksas), kurie draudžia skelbti nusižudžiusio ar bandžiusio nusižudyti nepilnamečio asmens duomenis, piktnaudžiauti tokio pobūdžio informacija“¹⁵.

Tačiau E. Žiobienė sutinka, kad reali situacija yra tokia, jog žiniasklaida aprašinėdama savižudybes dažniausiai ir pažeidžia šiuos įstatymus. Pirmas dalykas, tai yra nepilnamečių asmens duomenų skelbimas. Negali būti skelbiami duomenys, kurie atskleistų nusižudžiusio, bandžiusio nusižudyti asmens tapatybę, identifikuotą tą žmogų (vardas, pavardė, metai, mokykla, kurioje mokosi, gyvenamoji vieta, asmens nuotrauka). Be to, dažnai pažeidžiamas bandžiusio nusižudyti ir nusižudžiusio artimųjų asmenų privatumas. Jei tai nėra visuomenės interesas žinoti, tuomet nėra prasmės apie tai rašyti ir kažkieno savižudybę pateikti, kaip aktualią naujieną. Juk paprasto žmogaus savižudybė nėra viešas interesas, o dažnai atsiduria aktualijų skiltyse [žr. 3 priedą].

Anot E. Žiobienės, net jei nusižudo viešas asmuo, kurio asmeninis gyvenimas irgi yra saugomas, visuomenei verta žinoti, kad toks asmuo mirė, bet, kad nusižudė ir kaip bei dėl kokių priežasčių, neturėtų būti skelbiama.

Informacijos apie savižudybes turinys ir pateikimo forma mažai kuo skiriasi ir internetinėje žiniasklaidoje. Interneto žiniasklaidos priemonių turiniui galioja tos pačios teisinės ir etikos normos, kaip ir tradicinei žiniasklaidai: informacija turi būti surinkta iš patikimų šaltinių, tie šaltiniai nurodyti, klaidinga informacija turi būti paneigiama, reklama turi būti aiškiai atskiriama. Tuo tarpu skaitytojų komentarai – tai jau yra atskirų žmonių nuomonės, kurias jie išsako viešai internetinėje erdvėje ir už kurias jie patys atsako. Svarbesnis skirtumas yra pati interneto forma, leidžianti naujausias žinias kiekvienam skaityti tada, kada ir kur jam patogiau [45].

Vilniaus jaunimo psichologinės paramos centro vadovė, psichologė, psichoterapeutė Kristina Ona Polukordienė teigia, kad, jei žmogus turi suicidalinių minčių, perskaitęs lietuviškas publikacijas, jis ras žinių, kaip ir kur nusižudyti, nes savižudybių būdai nurodomi jau pranešimų pavadinimuose:

¹⁵ ŽIOBIENĖ, Edita. Interviu. 2007 m. kovo 29 d., Vilnius [3 priedas]

„Šuolį nuo stogo gaubia paslaptis“, „Šūvis į galvą“, „Vyras žudėsi burnoje sprogdindamas petardą“, „Pasikorė su mergina susipykęs 18-metis“, „Šūvį į širdį paleido iš savadarbio šautuvo“ ir panašiai¹⁶.

Sensacingi, iliustruoti nuotraukomis (jos gali būti ir dramatinės – laidotuvės, nusižudymo vieta, savižudžio kambarys, – ir patrauklios – jauno, gražaus savižudžio, jo šeimos narių), dėmesį patraukiančiomis matomiausiose vietose antraštėmis (jose dažnai yra žodis „savižudybė“), detaliai vaizduojantys savižudybės metodą, dramatiški, romantiški pasakojimai, savižudybės pateikimas kaip paslaptingo ar net herojiško poelgio arba vienpusiškas vaizdavimas kaip neišvengiamos išeities kokioje nors situacijoje – skatina įsijausti ir mėgdžioti.

Ir priešingai – sumažėjus neprofesionalių pranešimų apie savižudybes, o ypač pasikeitus savižudybių pateikimo kokybiniais ypatumams, mažėja ir savižudybių [28].

Šie pastebėjimai galioja tiek tradicinei, tiek internetinei spaudai. Edita Žiobienė iš esmės nepastebi skirtumų tarp straipsnių apie savižudybes turinio tiek tradicinėje, tiek internetinėje žiniasklaidoje. Tik informacija internetinėje žiniasklaidoje paskelbiama ir cirkuliuoja greičiau. Be to, internetinėje žiniasklaidoje informaciją galima staigiai papildyti, pataisyti, ko nepadarysi tradicinėje žiniasklaidoje. Pasak jos, „internetinė žiniasklaida darosi labiau prieinama, patraukli jaunimui bet kuriuo metu, bet kurioje vietoje. Su nepilnamečiais, kurie yra smalsūs, nori viską išbandyti, ir yra bėda, kad jie lengvai pasiekia informaciją, kuri gali juos įvairiai paveikti“¹⁷.

Bet Jaunimo psichologinės paramos centro programų generalinis direktorius Paulius Skruibis pastebi kelis skirtumus tarp tradicinės ir internetinės žiniasklaidos savižudybių temos pateikimo požiūriu. Jis teigia, kad internetiniuose naujienų portaluose prie straipsnių apie savižudybes paprastai nededamos didelės nuotraukos, iliustruojančios tuos straipsnius (nusižudžiusiojo, jo šeimos, laidotuvių, savižudybės vietų), ką paprastai pastebime tradicinėje spaudoje. „Nuotraukos labai krenta į akis, kai atsiverti laikraštį, ypač kai jos būna pirmame puslapyje, bet, kai atsiverti internetinį portalą, to jau nėra. Be to, aš nežinau jokio spaudos leidinio, kuris būtų sau leidęs užimti brangią laikraščių puslapių vietą ir įdėti pagalbos telefonus po straipsnio apie savižudybes, o pavyzdžiui, delfi.lt neseniai tai pradėjo daryti“, – konstatavo P. Skruibis¹⁸.

Tačiau Japonijoje jau imta kalbėti apie tiesioginį interneto poveikį savižudybėms. 2004 m. spalį Japonijos vyriausybė rimtai susirūpino interneto svetainių, skirtų savižudybėms, išplitimu, kai buvo įvykdytas „savižudybės paktas“ internete. (Savižudybės paktas yra susitarimas tarp dviejų ar daugiau žmonių kartu įvykdyti savižudybę sutartu laiku sutartoje vietoje).

¹⁶ KUSTA, Algis. Savižudybių aprašymai gali paskatinti savižudybei. Prieiga per internetą: <http://www.jppc.lt/?_nm_mid=TIN3eUxEZ3NNO3d3&_nm_lid=0&session=no> [28].

¹⁷ ŽIOBIENĖ, Edita. Interviu. 2007 m. kovo 29 d., Vilnius [3 priedas]

¹⁸ SKRUIBIS, Paulius. Interviu. 2007 m. kovo 26 d., Vilnius [2 priedas]

2004 m. Kioto miesto policija viename bute aptiko trijų žmonių kūnus, kurie, kaip mano policija, greičiausiai nusižudė susipažinę specialiuose savižudžių puslapiuose internete, nes visi jie gyveno skirtingose Japonijos prefektūrose ir, greičiausiai, iki paskutinio susitikimo vienas kito nepažinojo. Vyriausybės duomenimis, savižudybių lygis Japonijoje 2004 metais pasiekė 25,3 žmogaus 100 tūkst. gyventojų. 2003 metais Japonijoje per grupines internetines savižudybes žuvo 34 žmonės, 2004 metais šis skaičius padidėjo iki 55 žmonių, o 2005 metais – iki 91 [9].

Paplitus internetui, atsiranda ir populiarėja internetiniai savižudybių puslapiai, o su jais ir nauja savižudybių rūšis, vadinama kibersavižudybe arba internetine savižudybe (angl. Cybersuicide).

Floridos universiteto Psichinės sveikatos instituto profesorė Ilene Berson sako, kad „internetas neturi tokios griežtos informacijos kontrolės, kuri yra spaudoje ir televizijoje. Tradicinėje žiniasklaidoje naujienos apie savižudybę taip pat yra labiau kontroliuojamos, kad neskatintų mėgdžioti jose aprašyto savižudiško elgesio, o internetinėje žiniasklaidoje to padaryti neįmanoma, kaip ir suvaldysi tokių straipsnių poveikio, kurį demonstruoja internetiniai komentarai“ [11].

Savižudybes gali skatinti ne pats kalbėjimas apie savižudybę, bet tai, kaip tai yra daroma. Taigi vengti reikėtų ne pačių pranešimų apie savižudybes, bet tam tikro jų pateikimo ir vertinimo būdų, galinčių tapti postūmiu į savižudybę. Kai tokie poelgiai visuomenėje griežtai smerkiami ir tai atsispindi žiniasklaidoje, tuomet tokios publikacijos mintis apie savižudybę labiau neutralizuoja nei skatina. Tačiau, jei visuomenėje vyrauja atlaidus požiūris į savižudybes ir tas atlaidumas kaskart reiškiasi apie tai prabilus žiniasklaidai, tuomet savižudybių aprašymai tampa ypač pavojingi [12, p. 115].

2.3. Savižudybių prevencija ir jos galimybės internete

Pasaulinės sveikatos organizacijos rekomendacijose dėl pagrindinių savižudybių prevencijos kryptių viena iš šešių svarbiausių priemonių nurodomas būtinumas siekti, kad žiniasklaidoje mažėtų savižudybių imitaciją skatinančių veiksnių [14, p. 57]. 2003 m. buvo patvirtinta nacionalinė „Savižudybių prevencijos 2003 – 2005 metų programa“, kurioje viena iš trijų prevencijos kryptių susijusi su žiniasklaidos darbu: „informacijos teikimas ir visuomenės nuostatų keitimas“¹⁹.

Vykdamas prevenciją šia kryptimi derėtų:

- formuoti nuostatas, jog savižudybė nėra priimtinas problemų sprendimo būdas;
- informuoti apie savižudybės riziką, pavojaus signalus ir pagalbos galimybes labai įvairias visuomenės grupes (tėvus, mokytojus, jaunimą, policijos darbuotojus ir t.t.);

¹⁹ Savižudybių prevencijos 2003–2005 metų programa [interaktyvi]. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2003 m. balandžio 10 d. (nutarimo nr. 451) [žiūrėta 2007 m. sausio 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=209003> [44]

- kiek įmanoma mažinti savižudybės imitaciją skatinančių veiksnių visuomenės informavimo priemonėse [16, p. 26, 27].

Prevencijos, nukreiptos į žiniasklaidą, tikslas – veikti prieš socialinę dezintegraciją visoje visuomenėje ir atskirose socialinėse grupėse, o taip pat veikti prieš pozityvių nuostatų savižudybės atžvilgiu, kaip suicidinio proceso katalizatoriaus, plitimą.

Nacionalinė savižudybių prevencijos programa 2003-2005 metams turėjo būti priemonė, skirta mažinti Lietuvoje žiniasklaidos neigiamą įtaką savižudybių skaičiaus didėjimui dėl imitacinio fenomeno, numatė psichologų ir žiniasklaidos atstovų bendradarbiavimo stiprinimą, neigiamų visuomenės nuostatų savižudybės atžvilgiu per visuomenės švietimą formavimą. Tiek specialistų pateikiamos rekomendacijos, tiek ir NVO veikla turėjo padėti skatinti žiniasklaidos atstovų gilesnį šios problemos suvokimą ir, tikėtina, tinkamesnį pateikimą visuomenės informavimo priemonėse.

Tačiau 2006 metais nustojus galioti Nacionalinei savižudybių prevencijos programai 2003-2005 metams, Lietuvoje nebeliko jokio oficialaus nurodymo, dokumento, kuriuo būtų įtvirtintos savižudybių prevencijos priemonės, vadinasi ir sistemos.

„Iš tikrųjų, yra baisu, kai valstybė, garsėjanti precedento neturinčia savižudybių epidemija, 2007 metais iš savižudybių biudžeto pamiršo skirti lėšų savižudybių prevencijos programoms. Kita vertus, tos programos turi būti ne bet kokios, o efektyvios“²⁰, – komentavo D. Pūras.

Kaip teigia Psichologinės pagalbos telefono Vilniaus „Jaunimo linija“ direktorius Paulius Skruibis, Valstybinė savižudybių prevencijos programa 2003-2005 metams buvo daugiau formalumas. Strategija buvo patvirtinta gera, bet programa jau visiškai neatitiko tos strategijos. „Programoje buvo numatyta sukurti internetinę savižudybių prevencijos svetainę, finansuoti vienos psichiatrijos ligoninės remonto išlaidas ir pan. Tai visiškai nieko bendro neturi su rimta savižudybių prevencija“, – sako psichologas²¹.

Tačiau ne tik formaliosios prevencijos programos, bet ir intensyvus psichologų prevencinis darbas dažniausiai lieka bevaisis. Profesorė Danutė Gailienė, teikusi rekomendacijas Lietuvos žiniasklaidai, kaip profesionaliai pateikti informaciją apie savižudybes, yra prisipažinusi, jog nusivylė to darbo rezultatais – tyrimai parodė, kad jos darbas nedavė efekto – vis tiek žiniasklaidoje savižudybės arba romantizuojamos arba tiksliai nupasakojamos detalės [37].

Jaunimo psichologinės paramos centro vadovė Ona Polukordienė taip pat vykdė panašias akcijas žiniasklaidai, tačiau ilgai niekas nesikeitė, kol „didžiausias Lietuvos naujienų portalas „Delfi.lt“ neseniai atspausdino interviu apie žiniasklaidos poveikį savižudybių prevencijai su psichiatru JT vaiko teisių apsaugos komiteto nariu Dainiu Pūru, o nuo sausio mėnesio po straipsnių apie savižudybes

²⁰ PŪRAS, Dainius: jaunimą „apkrečiame“ sakdami, kad Lietuva – savižudžių kraštas [interaktyvus]. 2007 kovo 4 d. [žiūrėta 2007 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=12370370>>. [38]

²¹ SKRUIBIS, Paulius. Interviu. 2007 m. kovo 26 d., Vilnius [2 priedas]

„Delfi.lt“ pradėjo skelbti pagalbos krizės atveju telefonus. Šis žingsnis yra labai sveikintinas, pozityvus“²².

D. Pūras teigia, kad pagrindinis efektas, perskaičius straipsnį apie savižudybę, kyla sąmonėje, ateina per mūsų bejėgiškumo užsiprogramavimą. Žmonės skaitydami patiki ir taip elgiasi. „Nuotraukos turėtų veikti dar stipriau už tekstą. Beje, vaikai ir paaugliai linkę suvokti suaugusiųjų pasaulio siunčiamas žinias itin giliai ir jautriai“, – teigia psichiatras [40].

Atsižvelgiant į žiniasklaidos publikacijų poveikį paaugliams, išskirtos imitacijos efektą skatinančių ir jį minimizuojančių pranešimų apie savižudybės charakteristikos. Imitacijos tikimybę mažina santūrus, objektyvūs pranešimai, taip pat tokios publikacijos ir reportažai, kuriuose kartu su įvykio aprašymu suteikiama ir informacija apie tai, kaip atpažinti gresiančią savižudybę, kaip tada elgtis, kokios pagalbos ir kur žmonės gali gauti, rašoma apie žmones, kurie įveikė krizes ir atsispyrė norui nusižudyti, stiprinama neigiama nuostata savižudybės atžvilgiu, pabrėžiami neigiami savižudybės padariniai [14, p. 56-57].

Pavyzdžiui, Prancūzijoje 1987 metais buvo priimtas įstatymas, draudžiantis (per VIP) propaguoti savižudybes. Tyrimai parodė, kad po to savižudybių skaičius sumažėjo [4, p. 109].

„Kai kurie tyrinėtojai iškėlė reikalavimą, kad laikraščiuose būtų draudžiama aprašinėti savižudybes...Galimas dalykas, kad toks draudimas ir galėtų sumažinti bendrą metinį savižudybių skaičių“²³. Tačiau, pasak E. Durkheimio, turint omeny, kad galima tokių priemonių nauda labai abejotina,... o nepatogumai, kuriuos sukeltų visiškas teismo viešumo suvaržymas – didžiuliai, todėl įstatymų leidėjai turėtų gerai pasvarstyti, ar verta šio specialistų patarimo paisyti. Juk svarbiau, kad žiniasklaida neaprašintų savižudybių netinkamu būdu, o ne kad visai nerašytų [12, p. 115].

Psichiatras D. Pūras pritaria šiai minčiai ir prevencinę žiniasklaidos misiją savižudybių srityje supranta kaip pagrįstą ne draudimo ar prievartos rašyti kažkaip konkrečiai, o vidinio brandumo ir savireguliacijos per jį ugdymo principu. „Iranas, Kinija kontroliuoja internetinę žiniasklaidą, Rusijoje keliamos bylos dėl internetinių publikacijų, bet aš nieko gero tame nematau“, – teigė docentas D. Pūras²⁴.

Pasak jo žiniasklaida privalo atspindėti tikrovę. „Jei Lietuvoje tikrovė yra tokia, kad pas mus yra didžiausias pasaulyje savižudybių skaičius, tai žiniasklaida privalo apie tai rašyti. Aš nenorėčiau, kad Lietuva grįžtų į sovietinės cenzūros laikus, kai nebuvo 5-ųjų puslapių. Kai kurie žmonės iki šiol galvoja, kad tarybiniais laikais nebuvo nusikaltimų, savižudybių, narkomanijos“, – sako gydytojas. Bet jis pritaria, kad žiniasklaida atspindėdama realybę turi galvoti apie tai, kaip atsakingai pateikti realybę, kokia forma tam yra tinkamiausia [žr. 4 priedą].

²² Ten pat.

²³ DURKHEIM, E. Savižudybė: socialinis etiudas – Vilnius: Pradai, 2002, p. 115. ISBN 9986-943-79-5. [12]

²⁴ PŪRAS, Dainius. Interviu. 2007 m. balandžio 12 d., Vilnius [4 priedas]

Suicidologų asociacijos, psichologiniai centrai dažnai ruošia žurnalistams gidus, padedančius korektiškai informuoti apie savižudybę. Pavyzdžiui, jie siūlo, kad aprašant savižudybes, pagrindinis žurnalistų tikslas būtų – informuoti, o ne siekti sensacijos. Straipsniai, reportažai apie savižudybes gali informuoti skaitytojus ir žiūrovus apie suicidinės rizikos faktorius, prevencijos bei pagalbos būdus. Jei pasirinkta pateikti informaciją apie savižudybę, tai turi būti daroma profesionaliai, atsakingai ir etiškai.

Pasaulinė sveikatos organizacija rekomenduoja, kad, mažinant imitacijos efekto tikimybę, informuodami apie savižudybę, žurnalistai atsižvelgtų į šiuos dalykus [54]:

1. Straipsnio talpinimo vietą ir antraštę. Reikėtų vengti straipsnius apie savižudybę dėti į aktualijų, dienos naujienų (kaip naujienas) skiltis, išskyrus tik tuos atvejus, kai reportažas liečia visuomenės interesą. Taip pat nevertėtų naudoti didelių, krentančių į akis antraščių bei jose nurodinėti savižudybės metodų.
2. Toną. Istorijos, kurios idealizuoja atėmusius iš savęs gyvybę ir vaizduojančios savižudybę kaip romantišką ir herojišką veiksma, gali paskatinti kitus identifikuotis su nusižudžiusiuoju. Savižudybė turi būti pristatoma santūriai, trumpai ir objektyviai [20].
3. Turinį:
  - a) Žodžių naudojimą. Profesionaliuose straipsniuose apie savižudybę nenaudojamos frazės „sėkminga savižudybė“, „nesėkminga savižudybė“ ar „žmogus, turintis polinkį į savižudybę“. Savižudybių prevencijos centrų psichologai vietoje „savižudybių epidemijos“ pataria naudoti „savižudybių skaičius, procentas“. Taip pat netinkami yra teigiami savižudybės vertinimai („paslaptina savižudybė“, „drąsus poelgis“). Etiškame pranešime neminimas pilnas nusižudžiusiojo ar mėginusio nusižudyti asmens vardas, pavardė ir jokia asmeninė informacija apie nusižudžiusįjį negali būti atskleidžiama be jo šeimos narių sutikimo.
  - b) Savižudybės metodą. Nereikėtų smulkiai aprašinėti savižudybės ir jos metodo detalių, ypač savižudybės vietos, įrankių, kuriais buvo įvykdyta savižudybė (pvz., kiek ir kokių tablečių buvo išgerta).
  - c) Priežastis. Nereikėtų labai supaprastinti savižudybės paaiškinimo. Savižudybė niekada nėra nulemta vienos priežasties, todėl pasakojimai, kuriuose savižudybės priežastimi nurodoma studijų nesėkmė, nelaiminga meilė ar bankrotas, yra neteisingi. Suicidinis elgesys lemiamas komplekso ar keleto priežasčių, į kurias dažnai įeina psichikos ligos. Savižudybė negali būti aprašyta kaip nepaaiškinama ar paslaptina.
4. Nuotraukų naudojimą. Žurnalistai turi atkreipti dėmesį ir atsargiai naudoti nuotraukas, aprašydami savižudybes. Jei į straipsnį įdedama graži nusižudžiusiojo nuotrauka, tai gali paskatinti pažeidžiamų žmonių mintis, kad savižudybė gali padaryti žmogų garsų, gerai žinomą. Be to, reikėtų pagalvoti, kaip nusižudžiusiojo nuotrauka ar jo artimųjų nuotraukos skaudina draugus, giminaičius.

5. Prevencijos, pagalbos informaciją. Aprašant savižudybę, būtina pateikti suicidinio reiškimo paaiškinimus, informacijos apie psichinės sveikatos problemas, telefonų numerius ar organizacijas, į kurias galima kreiptis pagalbos, nurodyti įspėjamuosius suicidinio elgesio ženklus. Pateikti galimų sėkmingų konsultacijų pavyzdžių. Formuoti nuomonę, kad depresija ir kitos psichikos ligos pagydomos, o savižudybių prevencija yra įmanoma.

„Norisi ugdyti visuomenę, kad atprastų nuo vien „juodai balto“ arba priešastinio – pasekminio mąstymo. Kai žurnalistai rašo, „Gavęs dvejetą, aštuntokas nusižudė“, užprogramuojama supratimui, kad kaltas mokytojas, parašęs dvejetą. Tas absoliučiai moksliskai neįrodyta – gal tai buvo paskutinis lašas tarp prisikaupusių keliolikos veiksnių?“, – svarsto doc. Dainius Pūras [38].

Apžvelgdami paskutinius empirinius apibendrinimus, sociologai mano, kad žiniasklaida turėtų koncentruotis ties istorijos nušvietimo apimtimi. Pateikdama mažiau ir trumpesnių istorijų šia tema žiniasklaida galėtų kuo puikiau kontroliuoti savižudybių skaičių. Kadangi įžymių žmonių savižudybės neabejotinai dažniausiai gali sukelti pamėgdžiojimo efektą, siūloma, kad žiniasklaida galbūt galėtų teikti mažiau dėmesio tokioms „vertoms nušviesti“ savižudybėms.

Galusiai, pamėgdžiojimo efektą gali sumažinti neigiamų savižudybės pasekmių (pvz. skausmo, susiluošinimo) paminėjimas istorijose apie savižudybes. Šie aspektai paprastai nėra įtraukiami į pasakojimus apie savižudybes [48].

Be to, Lietuvos Žurnalistų ir leidėjų etikos kodekse taip pat užfiksuota žurnalistų pareiga gerbti asmens garbę, orumą, privatumą informuojant apie savižudybes. „Žurnalistas, viešosios informacijos rengėjas, gerbdamas asmens ir jo artimųjų teisę į privatumą, neturi minėti pavardžių ar kitokių šį asmenį (ypatingai nepilnametį) padedančių identifikuoti duomenų, susijusių su savižudybe ar bandymu nusižudyti. Skelbdamas informaciją apie savižudybes ar bandymus nusižudyti, žurnalistas, viešosios informacijos rengėjas turi itin atsargiai nurodyti savižudybės ar bandymo nusižudyti motyvus bei aplinkybes, kad paskelbtoje informacijoje nebūtų skatinamas savižudiškas (suicidinis) elgesys visuomenėje. Skelbiant tokią informaciją, pageidautina pranešti apie esamą ar teikiamą psichologinę socialinę pagalbą“ [32].

Savižudybių prevencijos centrų psichologų, suicidologų pareiga yra padėti žurnalistams etiškai ir atsakingai informuoti temomis, susijusiomis su savižudybe.

Australija ir Didžioji Britanija yra vienos iš tų kelių šalių, kur žurnalistikos studentai mokomi, kaip reikia pateikti savižudybių temą. Medžiagos studijoms gaunama iš savižudybių tyrimų ir prevencijos centrų [24].

Be šių rekomendacijų žurnalistams, su internetinės žiniasklaidos pavojais, skatinančiais savižudybes, atsirado ir nauja lengvai prieinama pagalba ir savipagalbos forma – specialistų internetinės konsultacijos.

Internetas, kaip būdas komunikuoti, gali padrašinti suicidinį elgesį, parodant savižudybių metodus, toleruojant savižudybes. Tačiau yra interneto puslapių, galinčių padėti užkirsti kelią suicidiniams ketinimams. Internetas gali padėti potencialiam savižudžiui susirasti pagalbą, taip pat būti naudojamas kaip priemonė, galinti identifikuoti išgyvenančius suicidinę krizę, gali padėti susisiekti su jais ir užkirsti kelią savižudyei. Internetas galėtų būti labai efektyvi prevencinė priemonė mažinant savižudybių skaičių [1].

Visų pirma interneto paplitimas jaunų žmonių tarpe daro savižudybių prevenciją internete efektyvia. Kai kuriems žmonėms labai sunku nueiti į psichikos sveikatos centrą, o parašyti el. laišką ar sms daug lengviau. Psichoterapijos tinklalapio (www.psichoterapija.ot.lt), kuriame psichologinė pagalba teikiama betarpiškai pokalbių kanale ir elektroniniu paštu, kūrėja psichologė Vilma Kuzmienė patikino, kad jos praktikoje nėra buvę atvejų, kad psichologinės konsultacijos atėjęs žmogus pokalbį pradėtų pareikšdamas norą žudytis. Tam reikėtų keleto ar net keliolikos apsilankymų. Tuo tarpu internete apie tai neretai kalbama, pasak psichologės, be jokių įžangų [41].

Pagalbos poreikis kilus mintims apie savižudybę dažniausiai yra neatidėliotinas. Tokių krizių dažnumą ir jų sprendimo pasinaudojant internetu galimybę liudija 2002 metais pradėjusi veikti Jaunimo psichologinės paramos centro (JPPC) internetinio konsultavimo programa „Draugo laišakai“.

Pasak JPPC generalinio programų direktoriaus Pauliaus Skruibio, vis daugiau dėmesio skiriama konsultacijoms internetu, nes internetas artimesnė, lengviau prieinama priemonė jaunimui.

„Daliai žmonių yra paprasčiau papasakoti apie skaudžius dalykus asmeniui, kurio net nematai ir negirdi, tiesiog parašyti ir gauti atsakymą. Be to, paauglys, kuriam reikia pagalbos, bet kuriuo paros metu gali parašyti el. laišką“²⁵.

Su internetinėmis konsultacijomis atsirado anonimiškumas. „Internetinė pagalba yra gera tuo, kad ji yra anoniminė. Vaikui, linkusiam į savižudybę ar išgyvenančiam suicidinę krizę, nereikia savęs identifikuoti. Jis tiesiog gali bendrauti, skaityti apie savižudybių prevenciją, gauti informacijos, kur kreiptis, rasti pagalbą, patarimų. Teigiama yra tai, kad informacija lengvai pasiekama“²⁶.

Internetinio naujienų portalo „Delfi.lt“ skyrelyje „Delfi moterims“ į klausimus atsakantis gydytojas psichoterapeutas Olegas Lapinas sako, kad pasikliauti anoniminiu (pagalbą teikiančiu) pašnekovu žudytis norinčiam žmogui, atvirkščiai, gali būti sunkiau. Gal todėl jį pasiekiančiuose laiškuose apie savižudybę kalbama saikingai. Jis teigia, kad kur kas didesnį aiškumą užtikrina akivaizdus bendravimas.

²⁵ SKRUIBIS, Paulius. Interviu. 2007 m. kovo 26 d., Vilnius [1 priedas]

²⁶ ŽIOBIENĖ, Edita. Interviu. 2007 m. kovo 29 d., Vilnius [2 priedas]

Tačiau internetinių konsultacijų nereikia vertinti kaip pakaitalo tiesioginei psichologinei pagalbai. „Internetinė konsultacija yra vienas iš etapų pagalbos teikimo grandinėje. Ji neturi padėti išspręsti savižudybių problemą. Jos funkcija – būti pasiekiamą ir prieinama pradine pagalba, kai žmogui to labiausiai reikia. Juk vien jau parašymas, išsakymas, ką jauti, sumažina tą įtampą, kurią jaučia žmogus, galvojantis apie savižudybę“, – teigia JPPC psichologas P. Skruibis²⁷.

Naujų technologijų galimybės savižudybių prevencijoje yra labai didelės. Pavyzdžiui, britų savižudybių prevencijos organizacija Samaritans konsultuoja telefoninėmis žinutėmis. Tokios konsultacijos gali tapti trumpalaikiu tarpininku (tik savižudybės prevencijos etapu, atliekančiu savo funkcijas) nedrįstančiam kreiptis pagalbos krizės ištiktam žmogui, tačiau tam, kad polinkį į savižudybę skatinantys sunkumai būtų išspręsti, būtinas betarpiškas bendravimas su gydytoju.

---

²⁷ SKRUIBIS, Paulius. Interviu. 2007 m. kovo 26 d., Vilnius [2 priedas]

3. SAVIŽUDYBIŲ TEMOS PATEIKIMO LIETUVOS INTERNETINIUOSE NAUJIENŲ PORTALUOSE ANALIZĖ

3.1. Tyrimo metodika

XX ir XXI amžių sandūroje savižudybės labai paplito tiek Lietuvoje, tiek visame pasaulyje. Taip pat gausėjo ir jų aprašymų iš pradžių laikraščiuose, o pastaruoju metu ir internetinėje žiniasklaidoje. Tradicinės spaudos pranešimų daromą įtaką savižudybių skaičiui ir teigiamų nuostatų šio reiškinių atžvilgiu formavimui Lietuvoje nuo 1991 iki 2005 metų tyrė profesorė Danutė Gailienė, Jelena Trofimova, Nida Žemaitienė, Agnė Miliukaitė, I. Petravičiūtė, I. Stravinskaitė bei R. Gedutienė ir L. Maskoliūnaitė. Buvo nustatyta, kad nuo 1994 iki 1996 metų savižudybių aprašymų didžiausiuose Lietuvos dienraščiuose padaugėjo 1,7 karto, o nuo 1996 iki 2000 metų tokių straipsnių padaugėjo 1,5 karto (6, p. 56). Paskutiniai savižudybių ir žiniasklaidos ryšio tyrimai (I. Stravinskaitė, 2001, R. Gedutienė ir L. Maskoliūnaitė, 2005 m.) rodo, kad savižudybių pateikimas Lietuvos žiniasklaidoje iš esmės nesiskiria nuo ankstesnių metų: savižudybės imitacijos skatinimo laipsnis išliko aukštas.

Atsiradus galimybei auditorijos dėmesį pritraukti internete, tradicinės visuomenės informavimo priemonės ėmė keltis į internetą tam, kad susigrąžintų arba išsaugotų dalį auditorijos. Tradicinės žiniasklaidos priemonės nuo 2000 metų pradėjo kurti patrauklias vartotojams internetines svetaines, žinių vartus ar naujienų portalus. Vienas pagrindinių patrauklumą ir populiarumą sąlygojančių veiksnių – skaitytojų interaktyvumo skatinimas užtikrinant komentavimo galimybę. Itin retas atvejis, kad internetinėje žiniasklaidos priemonėje nebūtų sudaryta tokia galimybė [20].

Lietuvos internetinė žiniasklaida savo lygiu mažai kuo skiriasi nuo kitų plačiai žinomų tarptautinių internetinės žiniasklaidos projektų. Visose šalyse tarp interneto vartotojų labiausiai lankomų interneto tinklalapių vyrauja internetinės žiniasklaidos leidiniai. Palyginusi Lietuvos internetinės žiniasklaidos leidinius su užsienio projektais VDU Žurnalistikos katedros docentė Aukšė Balčytienė pastebi ir panašumų, ir akivaizdžių skirtumų. Lietuvos skaitytojai yra aktyvūs internetinio turinio komentuotojai, todėl grįžtamasis ryšys čia yra ypač svarbus, nes internetinė žiniasklaida palaikydama betarpišką ryšį su savo skaitytojais (elektroniniu paštu, komentarų rubrikose, forumuose), žino jų nuotaikas, poreikius, savo tekstus papildo skaitytojų surinkta informacija iš įvykių ar padarytomis fotografijomis. Suteikiama galimybė kiekvienam čia ir dabar prisidėti prie išsamesnio, visapusiškesnio visuomenės informavimo apie svarbius įvykius. „Tas betarpiškas ryšys su auditorija, pagarba skaitytojui, jo interesų paisymas, ko gero, šiandien ir yra vienas svarbiausių interneto žiniasklaidos išskirtinumų, lemiančių nuolat augančią jos auditoriją“, – teigia „Delfi.lt“ vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja Aistė Žilinskienė. Užsienio žiniasklaidoje nėra taip aktyviai komentuojama,

nors teoretikai pripažįsta, kad skaitytojo indėlis į interneto naujienų turinį pamažu įgauna vis didesnę reikšmę [45].

Iš vienos pusės internetinė žiniasklaida tokiu būdu prisideda prie vieno pagrindinių visuomenės informavimo principų – nuomonių įvairovės – įtvirtinimo visuomenėje, tačiau iš kitos pusės, natūralu, kad esant tokiai informacijos sklaidos būdų internete įvairovei, susiduriama su žalingo turinio informacija (neskelbtina, neteisėta, draudžiama, ribojama skelbti informacija, daranti neigiamą poveikį) [20].

Pagrindinės interneto paieškos sistemos surado keletą šimtų lietuviškų nuorodų į įvairius žodį „savižudybė“ mininčius puslapius. Dažniausiai jis būdavo aptinkamas elektroninėje erdvėje įsikūrusiuose spaudos publikacijų, psichologinę pagalbą teikiančių įstaigų tinklapiuose, diskusijų forumuose, pagaliau – policijos suvestinėse [42].

„Pasaulyje tokių nuorodų į žodį savižudybė yra 100-150 tūkstančių. Daugelis iš jų nurodo į tinklalapius, kuriuose toleruojama savižudybė,“ – teigia 1999 metų savižudybių ataskaitos autorė daktarė Susan Thompson [10].

Mažai žinoma apie savižudybių informacijos mastą vis labiau populiarėjančioje ir prieinamoje žiniasklaidos priemonėje kaip internetinė žiniasklaida. Kai kurie tyrėjai sutinka, kad internetas turi įtakos emocinėms krizėms bei suicidiniam elgesiui (Fekete, 2002). Akivaizdu, kad internetinė žiniasklaida daro vis didesnę įtaką suicidiniam elgesiui. Tiek teigiama, tiek neigiama įtaka reikalauja rimto nagrinėjimo. Internetinės žiniasklaidos ryšio su savižudybėmis tyrimas sudėtingas, ypač dėl to, kad internetinei žiniasklaidai būdingas globalus mastas (o ne konkreti auditorija konkrečioje teritorijoje), todėl nustatant įtaką, skatinančią suicidinį elgesį, sudėtinga identifikuoti. Tačiau vienintelis būdas, tiriant skaitytojų reakciją į straipsnių apie savižudybes turinį yra analizuoti spontaniškus internetinius komentarus, kaip reakciją į žiniasklaidos pranešimus apie specifinius (konkrečius) atvejus.

Estijos-Švedijos suicidologai Merike Sisask, Airi Värnik ir Danuta Wasserman 2005 metais atlikto tyrimą, kuriame buvo analizuojami 7 internetinės žiniasklaidos portalai ir 188 straipsnių apie du paauglius, bandžiusius nusižudyti, skaitytojų komentarai. Straipsniai su nuotraukomis pritraukė daugiausia skaitytojų dėmesio (82 proc.), nepriklausomai nuo straipsnio ilgio ir turinio. Daugiau negu pusė komentuotojų išreiškė negatyvų požiūrį (ironišką – 31 proc, pyktį – 28 proc.). Kiti (21 proc.) išreiškė neutralų arba abejingą požiūrį konkretaus atvejo atžvilgiu. 21 proc. komentuotojų bandė inicijuoti rimtą diskusiją apie savižudybių priežastis ir prevenciją. Buvo nustatyta koreliacija tarp rašymo stiliaus ir skaitytojų komentarų skaičiaus, taip pat koreliacija pastebima ir kai kuriais konkrečiais straipsnių turinio ir komentarų aspektais. Nustatytas ryšys tarp neadekvačių pranešimų apie suicidinį elgesį ir pernelyg supaprastinto požiūrio į savižudybes [47].

Interneto svetainės jau atkreipia visuomenės dėmesį, kaip galinčios padaryti neigiamą įtaką paaugliams ar suicidinės rizikos žmonėms. Tačiau sistemingų tyrimų šia tema ir užsienyje vis dar yra mažai. Interneto įtakos bei savižudybių ryšys bei šios temos pateikimo tendencijos internete nėra aiškiai nustatytos, o Lietuvoje dar netirtos.

Tyrimo objektas

Savižudybių tema ir su šia tema susiję komentarai internetiniuose naujienų portaluose www.delfi.lt, www.bernardinai.lt, www.zebra.lt ir www.lrytas.lt.

Tyrimo tikslas

Ištirti internetinių naujienų portalų www.lrytas.lt, www.bernardinai.lt, www.delfi.lt bei www.zebra.lt informacijos apie savižudybes pateikimą.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti 4 internetinių naujienų portalų straipsnių apie savižudybes pateikimo požymius (pagal Pasaulinės sveikatos organizacijos rekomendacijas žiniasklaidai, rašant apie savižudybes).
2. Išnagrinėti tiriamų straipsnių visų komentarų, susijusių su straipsnių tema, turinį bei emocinį toną.
3. Nustatyti ryšį tarp straipsnių pateikimo požymių bei skaitytojų komentarų turinio.

Tyrimo hipotezių formulavimas

1. Internetiniuose naujienų portaluose savižudybių tema publikuojama medžiaga pateikiama ne pagal profesionalias psichologų bei sociologų rekomendacijas žurnalistams, rašantiems apie savižudybes.
2. Straipsniai su nuotraukomis pritraukia daugiau skaitytojų dėmesio.
3. Internetiniuose naujienų portaluose savižudybių temos pateikimas formuoja skaitytojų supaprastintą savižudybės reiškinio supratimą.

Tyrimo metodas

Atliekama internetinių naujienų portalų www.lrytas.lt, www.delfi.lt, www.zebra.lt ir www.bernardinai.lt kokybinė ir kiekybinė turinio analizė. Analizuojami kokybiniai ir kiekybiniai straipsnių apie savižudybes, bandymus nusižudyti bei savižudybių prevenciją, taip pat straipsnių komentarų aspektai. Kokybiniai aspektai nurodomi tiriant straipsnių turinį; kategorijos (provokaciniai ir prevenciniai savižudybių temos pateikimo aspektai) pasirinkti iš 2000 metų Pasaulinės sveikatos organizacijos rekomendacijų žurnalistams, pateikiantiems informaciją apie savižudybes. Analizuojant straipsnių turinį pasitelkti šių rekomendacijų duomenys, tinkantys internetinei žiniasklaidai, iš analizės pašalinus tuos požymius, kurie rekomenduojami nenaudoti spaudoje, bet internetinei žiniasklaidai

netinka (pvz., antraštės dydis, straipsnio vieta) [53]

Skaitytojų reakcijos ir požiūrio (komentarų) turinio analizės pagrindą sudaro visi 4631 straipsnių apie savižudybes komentarai 4 internetiniuose naujienų portaluose. Pasikartojantys komentarai (kurių turinys visiškai sutampa) neanalizuojami.

Komentarų turinio atitikimas straipsnių turiniui nagrinėjamas, išskiriant šias temas:

- Savižudybės ar suicidinio elgesio vertinimas (ar suicidinis atrodo normalus, priimtinas skaitytojams);
- Savižudybės vieta;
- Savižudybės metodas;
- Prevencija;
- Žiniasklaidos pateikimo stilius;

Komentarų emocinis tonas nustatytas pagal tai, ar komentarai bus:

- Ironiški;
- Neigiami;
- Pikti;
- Užjaučiantys;
- Pritariantys;
- Neutralūs.

Tyrimą sudaro šios dalys:

Internetinėje žiniasklaidoje pateikiamų straipsnių savižudybių tema aprašymo požymiai:

1. Provokaciniai ir prevenciniai straipsnių apie savižudybes aspektai.
2. Skaitytojų reakcija ir požiūris į straipsnius apie savižudybes (internetiniai komentarai).
3. Tyrimo rezultatų aptarimas.

Tyrimo atrankos pagrindimas

Tyrimui, pagal naujausius 2006 metų lapkričio mėnesio interneto skvarbos tyrimo duomenis, pasirinkti 4 skaitomiausi internetiniai naujienų portalai, turintys skirtingas auditorijas: „Delfi.lt“, „Zebra.lt“, „Lrytas.lt“ ir „Bernardinai.lt“ [22].

Tyrimo imtis

Tyrimo analizuojamas aukščiau nurodytų internetiniuose naujienų portaluose publikuojamų žinučių, straipsnių apie suicidinį elgesį turinys atsitiktinės atrankos būdu pasirinktu paskutinių vienerių metų laikotarpiu nuo 2006 vasario 13 d. iki 2007 vasario 13 d. (žr. 5 priedą). Tokį tyrimo laikotarpio pasirinkimą lėmė tai, kad atsinaujinusiame internetiniame naujienų portale „Lrytas.lt“ pateikiamas 1 metų straipsnių archyvas (nuo 2006 m. vasario 13 d.).

3.2. Lietuvos internetinių naujienų portalų turinio ir komentarų analizė

Provokaciniai ir prevenciniai straipsnių apie savižudybes aspektai

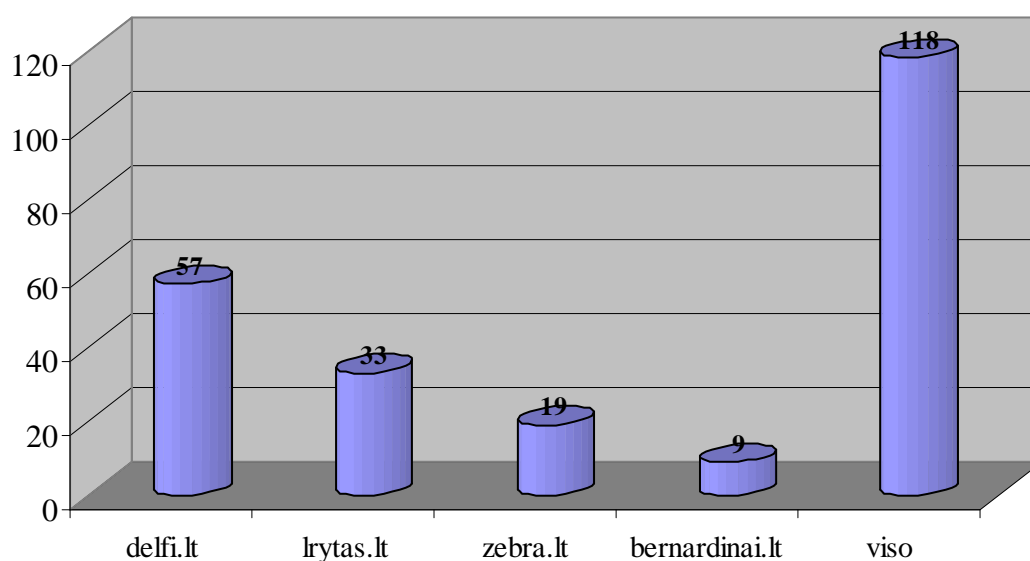
Esant mažai žinių apie savižudybių temos pateikimą ir jos mastą naujoje žiniasklaidos priemonėje – internetinėje žiniasklaidoje, todėl šioje dalyje nagrinėjami tyrimui pasirinktų Lietuvos internetinių naujienų svetainių straipsniai, siekiant išsiaiškinti savižudybių temos pateikimo juose tendencijas. Taip pat pateikiami straipsnių kiekybiniai aspektai.

Keturi Lietuvos internetiniai naujienų portalai per metus (nuo 2006 vasario 13 iki 2007 vasario 13) publikavo 118 straipsnių, kuriuose kalbama apie savižudybes, bandymą nusizudyti ar savižudybių prevenciją (žr. 1 grafiką).

Iš analizuojamų portalų straipsnių apie savižudybes skaičiumi ryškiai išsiskyrė naujienų portalas „Delfi.lt“ – jame publikuojama beveik pusė visų nagrinėjamų straipsnių apie savižudybes (48 %). Mažiausiai šia tema kalbama internetiniame dienraštyje „Bernardinai.lt“ (8 %).

1 grafikas

Straipsnių apie savižudybes skaičius pagrindiniuose Lietuvos internetiniuose naujienų portaluose nuo 2006 m. vasario iki 2007 m. vasario skaičius

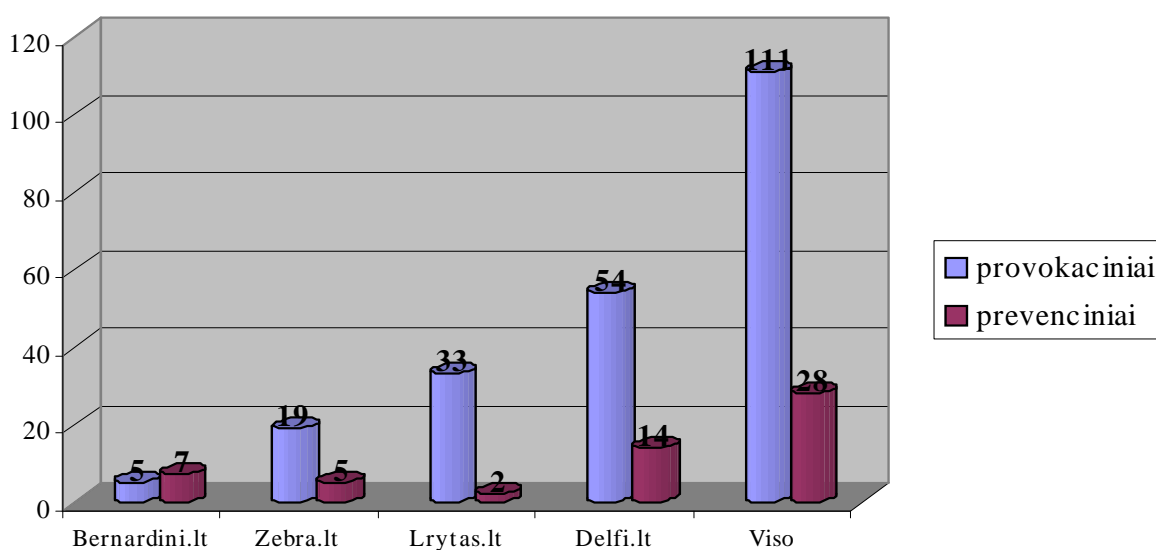
Aptariant, kokio pobūdžio informacija pasirinktuose portaluose apie savižudybes yra pateikiama, 118 straipsnių išskiriami prevenciniai ir imitaciją skatinantys straipsnių apie savižudybes aspektai. Tokį skirstymą lėmė Pasaulio sveikatos organizacijos sudarytos gairės (WHO, 2000), siekiant mažinti savižudybių imitacijos tikimybę didinančių straipsnių žiniasklaidoje skaičių. Gairėse minima, kad,

pateikiant savižudybių temą, reikėtų vengti skatinančių aspektų ir daugiau dėmesio straipsniuose skirti prevenciniams aspektams. Iš visų minimų aspektų tyrimui pasirinkti 6 labiausiai tinkantys internetinei žiniasklaidai (žr. 2 grafiką).

Iš apžvelgtų 118 straipsnių didžiojoje daugumoje publikacijų (80 %) vyrauja provokaciniai aspektai. Informacija apie savižudybes likusiuose (20 %) straipsniuose pateikiama laikantis Pasaulinės sveikatos organizacijos (PSO) ir suicidologų pateiktų prevencinių rekomendacijų. Daugiausia (54) imitaciją skatinančių aspektų pateikiama „Delfi.lt“ publikuojamuose rašiniuose. Mažiausiai – „Bernardinai.lt“ straipsniuose (5).

2 grafikas

Provokaciniai ir prevenciniai straipsnių apie savižudybes aspektai

„Bernardinai.lt“ iš visų tirtų portalų labiausiai laikosi šių PSO rekomendacijų, nes didžioji dalis nagrinėjamų straipsnių turi prevencinių aspektų. Jie minimi 7 iš 9 straipsnių (67 %). Septyniuose straipsniuose apie savižudybių problemą kalba psichologai, suicidologai (žr. 1 lentelę). Prevencinėse publikacijose jie aptaria savižudybių priežastis, prevencijos galimybes, atkreipia dėmesį į rizikos faktorius, grupes. Penkiuose straipsniuose pateikiama informacija apie pagalbą teikiančias psichologines tarnybas. Kiek mažiau diskutuojama apie savižudybių prevencijos priemones (3 straipsniuose) ir galimas savižudybių priežastis (2 straipsniuose) („Kauno visuomenės sveikatos centro specialistų teigimu, savižudybių skaičių galėtų sumažinti tinkamas auklėjimas, savarankiškumo, atsakomybės, neigiamo požiūrio į žalingus įpročius diegimas, socialinis teisingumas. Psichologinę pusiausvyrą padėtų išlaikyti artimųjų, bendradarbių bei aplinkinių jautrumas vieni kitiems, gebėjimas padėti, tautos kultūros puoselėjimas“²⁸, „neiškaktas noras nusižudyti tik stiprėja. Todėl būtina

²⁸ Daugiau nei pusė savižudžių iš gyvenimo pasitraukė neblaivūs [interaktyvus]. Iš *Bernardinai.lt*. 2006 m. gegužės 11 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: < <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/47765>>.

reaguoti jau tada, kai artimas žmogus prasitaria, jog nebenori gyventi. Neretai nežinome, kaip elgtis, nuleidžiame juokais arba liepiame liautis taukšti neva niekus. Svarbiausia – nepalikti kenčiančio žmogaus vieno, bandyti kalbėtis, suprasti jo jausmus²⁹. Straipsniuose nepabrėžiama alternatyva suicidiniam elgesiui (0 %).

Bet 5 straipsniuose užfiksuoti ir provokaciniai aspektai (55 %). Visuose penkiuose jis yra toks pats – pavadinimuose minimas žodis „savižudybė“ (žr. 1 lentelę). Tačiau šiuo atveju tekstai buvo prevenciniai, todėl galima sakyti, kad žodis „savižudybė“ buvo naudojamas ne dramatiškumui pabrėžti, o problemai, apie kurią kalbama straipsnyje, įvardinti („Rusija tapo antrąja po Lietuvos šalimi pasaulyje pagal savižudybių skaičių“³⁰, „Lietuva pagal savižudybes pirmąja Europos Sąjungoje, o Baltijos kraštai lenkia Viduržemio regioną“³¹). Kitų provokacinių aspektų straipsniuose nėra.

1 lentelė

Prevenciniai ir provokaciniai straipsnių apie savižudybes aspektai portale „Bernardinai.lt“

Prevenciniai aspektai	
Aptariamos galimos savižudybių priežastys	2
Pateikiami rizikos faktoriai, pavojaus signalai	2
Aptariama galima savižudybių prevencija	3
Pabrėžiama alternatyva suicidiniam elgesiui	0
Įtraukti sveikatos ekspertų komentarai	7
Pateikiama informacija apie pagalbą teikiančias tarnybas	5
Provokaciniai aspektai	
Žodis „savižudybė“ (ir pan.) ar savižudybės metodas pavadinime	5
Supaprastintas savižudiško elgesio vertinimas	0
Sensacingas, dramatiškas tekstas	0
Nuotraukų publikavimas	0
Detalizuotas metodo ir/ar vietos aprašymas	0
Pateikiami duomenys apie nusižudžiusį, bandžiusį nusižudyti	0

Provokaciniai aspektai buvo pateikti visuose (19) „Zebra.lt“ straipsniuose. Visų 19 straipsnių (100 %) antraštėse buvo minimas žodis „savižudybė“ (ir pan.) arba nurodytas savižudybės metodas

²⁹ PETKUTĖ, Eglė. Psichologinė pagalba – ne vien lietuviškai [interaktyvus]. Iš *Bernardinai.lt*. 2006 m. spalio 12 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: < <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/54109>>.

³⁰ Rusija tapo antrąja po Lietuvos šalimi pasaulyje pagal savižudybių skaičių [interaktyvus]. Iš *Bernardinai.lt*. 2006 m. kovo 25 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: < <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/45333>>.

³¹ Lietuva pagal savižudybes pirmąja Europos Sąjungoje, o Baltijos kraštai lenkia Viduržemio regioną [interaktyvus]. Iš *Bernardinai.lt*. 2006 m. liepos 17 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: < <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/51176>>.

(„Devyni žmonės žuvo Japonijoje per grupines savižudybes“³², „Radviliškyje rastas nusišovęs kriminalinės policijos pareigūnas“³³) (žr. 2 lentelę). Daugiau nei pusėje (10) straipsnių išryškėja neadekvatus suicidinio elgesio vertinimas, dažniausiai nurodant vieną savižudybės priežastį („Žmoną sužalojęs vyras pasirinko mirtį“³⁴, „14-metė, sužinojusi, jog apie įvykį klasėje žino brolis, labai susijaudino ir vakare paskambinusi draugei pasakė, kad nusižudys. Šeštadienio rytą mergaitę tėvai rado negyvą“³⁵. 10 straipsnių turinyje minimi nusižudžiusio ar bandžiusio nusižudyti asmens duomenys, pagal kuriuos galima lengvai identifikuoti asmenį (vardas, pavardė, amžius, gyvenamoji vieta, darbo, mokslo įstaiga). Dramatiškas tekstas buvo 2-juose straipsniuose („Atsukęs jis vidury upės pamatė tą pačią moterį, ryškiai raudonu megztiniu. Kaip tik tuo metu ji paniro į vandenį ir daugiau nebeiškilo“³⁶). Viename detalai aprašomas savižudybės metodas („Nuteistasis pasikorė ant dviaukštės lovos rėmo pririšęs virvę, susuktą iš suplėšytos paklodės“³⁷).

Straipsnių apie savižudybes prevencijos aspektai pateikiami retais atvejais (16). Apie savižudybių priežastis ir rizikos faktorius užsimenama 1 straipsnyje (6 %) (žr. 2 lentelę). Galima savižudybių prevencija aptariama 4 straipsniuose (25 %), o informacija apie pagalbos tarnybas ir psichologų komentarai publikuojami 5 straipsniuose (31 %).

³² Devyni žmonės žuvo Japonijoje per grupines savižudybes [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2006 m. kovo 10 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.zebra.lt/naujienos/nelaimes/82238>>.

³³ Radviliškyje rastas nusišovęs kriminalinės policijos pareigūnas [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2006 m. gegužės 18 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.zebra.lt/naujienos/nelaimes/84933>>.

³⁴ Žmoną sužalojęs vyras pasirinko mirtį [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2006 m. gegužės 05 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.zebra.lt/naujienos/nelaimes/84391>>.

³⁵ Lenkijoje nusižudė moksleivė [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2006 m. spalio 26 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.zebra.lt/naujienos/nelaimes/91310>>.

³⁶ Nusiskandinti mėginusi ukmergiškė – išgelbėta [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2006 m. rugpjūčio 31 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.zebra.lt/naujienos/nelaimes/88825>>.

³⁷ Pravieniškėse nusižudė nuteistasis [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2007 m. sausio 15 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.zebra.lt/naujienos/nelaimes/97055>>.

Prevenciniai ir provokaciniai straipsnių apie savižudybes aspektai portale „Zebra.lt“

Prevenciniai aspektai	
Aptariamos galimos savižudybių priežastys	1
Pateikiami rizikos faktoriai, pavojaus signalai	1
Aptariama galima savižudybių prevencija	4
Pabrėžiama alternatyva suicidiniam elgesiui	0
Įtraukti sveikatos ekspertų komentarai	5
Pateikiama informacija apie pagalbą teikiančias tarnybas	5
Provokaciniai aspektai	
Žodis „savižudybė“ (ir pan.) ar savižudybės metodas pavadinime	17
Supaprastintas savižudiško elgesio vertinimas	10
Sensacingas, dramatiškas tekstas	2
Nuotraukų publikavimas	0
Detalizuotas metodo ir/ar vietos aprašymas	1
Pateikiami duomenys apie nusižudžiusį, bandžiusį nusižudyti	10

Iš 33 straipsnių apie savižudybes ir bandymą nusižudyti, publikuojamų internetinėje svetainėje „*Lrytas.lt*“, visuose straipsniuose (100 %) yra bent vienas skatinantis aspektas, prevenciniai – dviejuose (6 %) (žr. 2 grafika). Daugumoje straipsnių (24) pavadinimų minimas žodis „savižudybė“ (ar pan.) arba nurodomas savižudybės metodas („Vilniuje iššokusi iš devinto aukšto užsimušė paauglė“³⁸, „Šiurpi tragedija Šiauliuose: nusižudė dešimties metų mergaitė“³⁹) (žr. 3 lentelę). 22-jose publikacijose (67 %) atskleidžiami asmenį identifikuojantys duomenys („32 metų Dainos Makaravičienės kūnas buvo rastas...“⁴⁰, „Studijos svečioje šalyje Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto ketvirto kurso studentei odontologei baigėsi tragedija. A. Krivickaitė per langą esą išsoko tada, kai jos bičiulė buvo duše“⁴¹). 19-oje straipsnių savižudybė vertinama neadekvačiai („Duris dukters mirčiai pravėrė motina“⁴²).

7 straipsniuose dramatiškai pateikiama informacija apie savižudybę („Septyniolikmetės Vaivos Žižytės istorija...jau nusidažė krauju“⁴³)

³⁸ Vilniuje iššokusi iš devinto aukšto užsimušė paauglė [interaktyvus]. Iš *BNS, Lietuvos rytas*. 2006 m. spalio 03 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11598606101158366211&view=4>>.

³⁹ Šiurpi tragedija Šiauliuose: nusižudė dešimties metų mergaitė [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2007 sausio 31 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11701566701167895662&view=4>>.

⁴⁰ Tragiška jaunos moters mirtis artimiesiems neduoda ramybės [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2007 m. vasario 12 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11712985021170386654&view=4>>.

⁴¹ ČINKIENĖ, Jurgita, PILAITIENĖ, Aušra. Lietuvei svajonė tapo pražūtinga [interaktyvus]. *Lrytas.lt*. 2007 m. vasario 09 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lrytas.lt/?data=20070209&id=akt09_a3070209&view=2>.

⁴² KUDIRKIENĖ, Gailutė. Duris dukters mirčiai pravėrė motina [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2007 sausio 08 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11682070271167031156&view=4>>.

⁴³ Ten pat.

Prie 6 straipsnių pateikiamos nuotraukos: 3 nusižudžiusių asmenų, 2 savižudybės vietos ir 1 bandžiusio nusižudyti asmens.

Viename iš dviejų „Lrytas.lt“ prevencinius aspektus turinčių straipsnių aptariamos savižudybių priežastys ir pateikiami psichologų, psichoterapeutų pasisakymai (žr. 3 lentelę). Kitame straipsnyje kalbama apie savižudybių prevenciją ir taip pat pateikiami sveikatos ekspertų komentarai⁴⁴.

3 lentelė

Prevenciniai ir provokaciniai straipsnių apie savižudybes aspektai portale „Lrytas.lt“

Prevenciniai aspektai	
Aptariamos galimos savižudybių priežastys	1
Pateikiami rizikos faktoriai, pavojaus signalai	0
Aptariama galima savižudybių prevencija	1
Pabrėžiama alternatyva suicidiniam elgesiui	0
Įtraukti sveikatos ekspertų komentarai	7
Pateikiama informacija apie pagalbą teikiančias tarnybas	0
Provokaciniai aspektai	
Žodis „savižudybė“ (ir pan.) ar savižudybės metodas pavadinime	24
Supaprastintas savižudiško elgesio vertinimas	19
Sensacingas, dramatiškas tekstas	7
Nuotraukų publikavimas	6
Detalizuotas metodo ir/ar vietos aprašymas	1
Pateikiami duomenys apie nusižudžiusį, bandžiusį nusižudyti	22

„Delfi.lt“ per metus paskelbė 57 publikacijas apie savižudybes (žr. 1 grafiką). Iš jų 54 straipsniuose (79 %) yra provokacinio pobūdžio informacijos ir 14-oje (21 %) – prevencinių aspektų (žr. 2 grafiką).

Kaip ir portaluose „Zebra.lt“ bei „Lrytas.lt“, „Delfi.lt“ daugumoje provokacinio pobūdžio straipsnių antraštėse minimas žodis „savižudybė“ arba nurodomas savižudybės metodas – 49 publikacijose (34 %) ir 31 straipsnyje (22 %) suicidinis elgesys vertinamas, kaip vienos problemos pasekmė („Mylimosios atstumtas vyras persišovė smilkinį“⁴⁵, „Manoma, kad Kauno

⁴⁴ Daugiau nei pusė savižudžių iš gyvenimo pasitraukė neblaivūs gyvybę [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2006 m. gegužės 11 [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://lrytas.lt/?data=20070324&id=11473503791145774317&view=6>>.

⁴⁵ URBONAITĖ, Ieva. Mylimosios atstumtas vyras persišovė smilkinį [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. rugpjūčio 9 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=10331533&ndate=1155070800&categoryID=5995>>.

transformatorinėje susidegino vilčių išgyti netekęs kaunietis⁴⁶, „Rygos oro uoste pasikorė neblaivus keleivis, kurio neleido į lėktuvą“⁴⁷) (žr. 4 lentelę).

28 straipsniuose (20 %) nurodomi nusižudžiusio ar bandžiusio nusižudyti asmens duomenys (pavardė, gyvenamoji vieta ir/ar amžius). Metodas ir/ar savižudybės (ar bandymo nusižudyti) vieta detalai aprašomi 14 straipsnių (10 %) („...prie Pajuosčio plento, netoli „Ekran“ užtvankos, ant medžio šakos spygliuotos vielos kilpoje rasto devyniolikmečio mirtis, anot teismo medicinos ekspertų, pirma tokia per ilgą jų darbo praktiką. Iš tokios vielos padaryta kilpa negalėtų užsiveržti. Tačiau tai tik teorija“⁴⁸, „Ant pravirų šalia esančio tualetu durų kilpoje, susisuktoje iš paklodės, kabojo sūnus“⁴⁹). Nuotraukos publikuojamos 14 straipsnių (10 %). Daugiausiai skaitytojų komentarų (434) pritraukė „Delfi.lt“ publikuojamas straipsnis su 6 nuotraukomis (3-ose – savižudybės vieta, 1-oje – gyvo velionio nuotrauka, 1-oje – uždengtas lavonas, 1-oje – nusižudžiusiam priklausantis daiktas).

Dramatiškas tekstas pasitaikė retai – 5 publikacijose (4 %) („Po pusvalandžio kaimynai išgirdo aimanas ir pamatė po balkonu gulinčią E. Petrikienę bei šoko ištiktas jos motiną bei pusseserę“⁵⁰, „Tą pačią dieną tokia pati tragedija sukrėtė Kauną ir Šiaulius – nusižudė dvylikametis berniukas ir dešimtmetė mergaitė....Apie pusę šešių vakaro, išgirdę laiptinėje širdį veriantį klyksmą: „Gelbėkite! Padėkite! Kas tai padarė?! Kodėl?!“⁵¹).

14-oje prevencinio pobūdžio straipsnių dažniausiai (39 %) aptariamos savižudybių priežastys („Kauno apskrityje 13,15 proc. savižudžių šį sprendimą lėmė sveikatos sutrikimai, 12,7 proc. – asmeninės problemos, 10 proc. – alkoholizmas, 6,1 proc. – nesutarimai šeimoje, 23,6 proc. – kelios priežastys. Net 65 proc. žmonių savižudybei ryžosi būdami neblaivūs“⁵²) (žr. 4 lentelę). Straipsniuose mažiau yra sveikatos ekspertų citatų (6). Taip pat mažai kalbama apie savižudybių prevenciją (7), rizikos faktorius (2). Pagalbos telefonai ir informacija apie tarnybas publikuojama 4 straipsniuose (7 %). Alternatyva savižudybei publikacijose nepabrėžiama.

⁴⁶ Manoma, kad Kauno transformatorinėje susidegino vilčių išgyti netekęs kaunietis [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. rugpjūčio 9 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=10333518&ndate=1155070800&categoryID=5995>>.

⁴⁷ Rygos oro uoste pasikorė neblaivus keleivis, kurio neleido į lėktuvą [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. lapkričio 27 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=11349005&ndate=1164578400&categoryID=5995>>.

⁴⁸ SIPAVIČIENĖ, Virginija. Jaunuolio savižudybė sukrėtė ekspertus [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. birželio 9 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=9816907&ndate=1149800400&categoryID=5995>>.

⁴⁹ ČIŽINAUSKAITĖ, Greta. Du mažamečiai pasirinko mirtį [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2007 m. sausio 31 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=11992584&ndate=1170194400&categoryID=5995>>.

⁵⁰ Kaune bandė nusižudyti buvusi EBSW vadovo žmona [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. lapkričio 23 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=11306187&ndate=1164232800&categoryID=5995>>.

⁵¹ ČIŽINAUSKAITĖ, Greta. Du mažamečiai pasirinko mirtį [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2007 m. sausio 31 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=11992584&ndate=1170194400&categoryID=5995>>.

⁵² Daugiau nei pusė savižudžių iš gyvenimo pasitraukė neblaivūs [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. gegužės 11 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=9504527&ndate=1147294800&categoryID=5995>>.

Preveniniai ir provokaciniai straipsnių apie savižudybes aspektai „Delfi.lt“

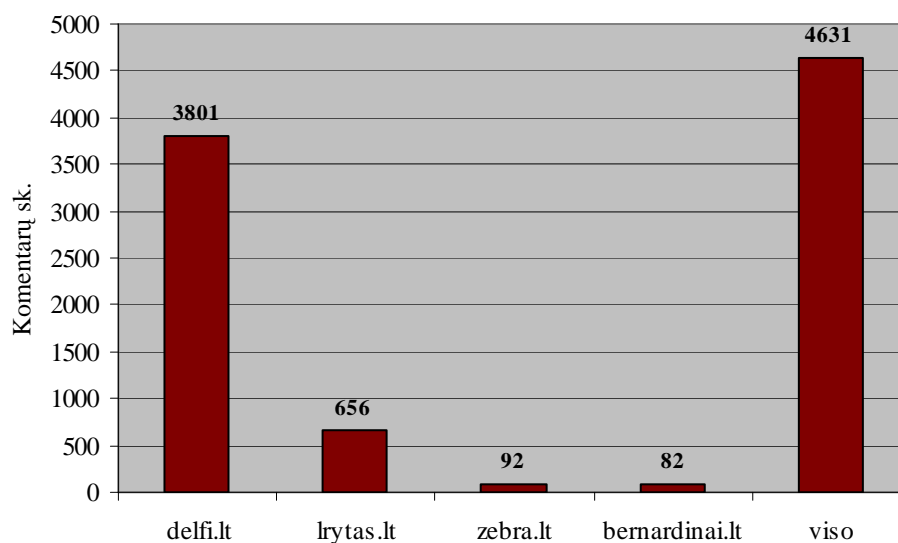
Preveniniai aspektai	
Aptariamos galimos savižudybių priežastys	12
Pateikiami rizikos faktoriai, pavojaus signalai	2
Aptariama galima savižudybių prevencija	7
Pabrėžiama alternatyva suicidiniam elgesiui	0
Įtraukti sveikatos ekspertų komentarai	6
Pateikiama informacija apie pagalbą teikiančias tarnybas	4
Provokaciniai aspektai	
Žodis „savižudybė“ (ir pan.) ar savižudybės metodas pavadinime	49
Supaprastintas savižudiško elgesio vertinimas	31
Sensacingas, dramatiškas tekstas	5
Nuotraukų publikavimas	14
Detalizuotas metodo ir/ar vietos aprašymas	14
Pateikiami duomenys apie nusižudžiusį, bandžiusį nusižudyti	28

Iš šios tyrimo dalies paaiškėjo, kad trijuose iš keturių tinklalapių straipsniai apie savižudybę yra 3,5 karto daugiau provokacinio pobūdžio nei prevencinio. Dažniausiai antraštėse minimas žodis „savižudybė“ arba/ir nurodomas savižudybės metodas (89 %). Internetiniame dienraštyje „Bernardinai.lt“ šių pažeidimų pasitaiko rečiau – provokuojančių straipsnių yra 2/3 mažiau nei prevencinių. Nė viename straipsnyje nėra kalbama apie alternatyvą suicidiniam elgesiui.

Skaitytojų reakcija ir požiūris į straipsnius apie savižudybes – internetiniai komentarai

Visi 118 nagrinėjamų straipsnių išprovokavo 4631 spontanišką komentarą (žr. 3 grafiką). Natūralu, kad šiuo skaičiumi, kaip ir straipsnių skaičiumi, iš kitų išsiskyrė „Delfi.lt“, kuriame skaitytojų komentarų buvo priskaičiuota 3801 (82 % visų komentarų). O mažiausiai skaitytojų komentuojami straipsniai buvo portale „Bernardinai.lt“ (2 %) ir „Zebra.lt“ (2 %). Remiantis interneto skvarbos tyrimo duomenimis, „Delfi.lt“ yra skaitomiausias internetinis naujienų portalas, dėl to jame publikuojami straipsniai daugiausia komentuojami.

Straipsnių apie savižudybes komentarų skaičius

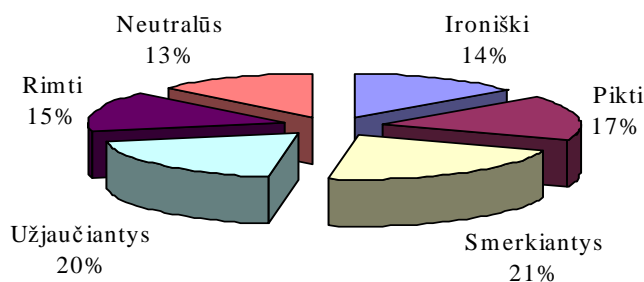

Daugiausia komentarų (87 %) yra daryti tą pačią dieną, po straipsnių publikavimo. Mažesnę dalis (13 %) straipsnių buvo komentuojami dar 3 dienas po publikacijos patalpavimo.

Daugiau negu pusė komentuotojų (52 %) į žiniasklaidoje aprašomus savižudžius ar bandžiusius nusižudyti reiškė negatyvų požiūrį (ironiją – 14 %, pyktį – 17 %, smerkimą – 21 %) (žr. 4 grafiką). Kiti 33 % skaitytojų išreiškė užuojautą (20 %), neutralų požiūrį (13 %) konkrečios straipsnyje pateiktos situacijos, veiksmo atžvilgiu ir 15 % komentuotojų bandė rimtai diskutuoti apie savižudybių reiškinį, problemą, priežastis ir prevenciją. 25 % komentarų buvo nesusiję su straipsnių tema (jų emocinė raiška nenagrinėjama).

4 grafikas

Straipsnių apie savižudybes komentarų emocinė raiška

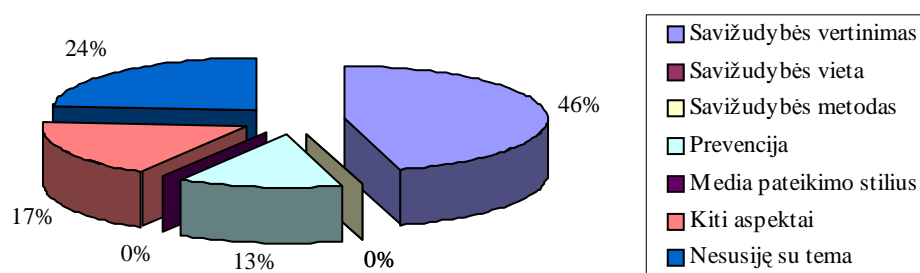

Pagal komentarų turinio analizę dažniausiai aptarinėjama tema visų portalų komentaruose yra suicidinio elgesio vertinimas (bendras visų portalų komentarų procentas šia tema – 33 %). Daugiausia skaitytojų diskutuoja apie suicidinį elgesį ir vertiną jį portaluose „Zebra.lt“ (46 %) ir „Bernardinai.lt“ (51 %). Šios 2 internetinės naujienų svetainės panašios ir kitais komentarų turinio aspektais. (žr. 5, 6 ikus).

Abiejuose naujienų portalų nagrinėjamuose komentaruose dažniau (nei „Lrytas.lt“ ir „Delfi.lt“) diskutuojama savižudybių problemos, prevencijos tema („Zebra.lt“ – 13 %, „Bernardinai.lt“ – 9 %). Šių dviejų portalų skaitytojai prevenciją supranta kaip psichologinę pagalbą bei socialinių veiksmų (religijos, ekonomikos, šeimos) stiprinimą („Problema žiauri, ją kažkaip reikia spręsti. Lietuva seniai pirmauja savižudybių skaičiumi. Čia nusižudė vaikas. Reikia skirti daugiau pinigų ir steigti psichologines pagalbos tarnybas“, „turėtų būti įkurtos socialinės tarnybos, kur pagalba galėtų būti prieinama 24 val. per parą“, „ir tas skaičius nesumažės.. nebent pagerėjus Lietuvos ekonomikai“, „...tikėjimo pagrindų mūsų žmonėse visiškai nėra ir todėl žudosi..“). Apie savižudybės metodą, vietą komentaruose beveik nešnekama (1 %).

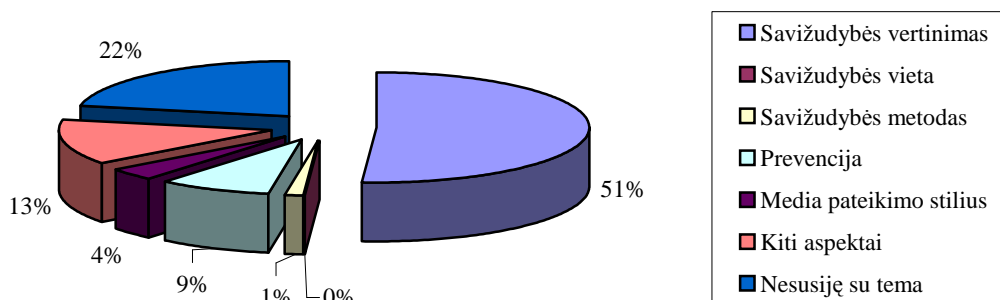
5 grafikas

„Zebra.lt“ komentarų turinys

6 grafikas

„Bernardinai.lt“ komentarų turinys

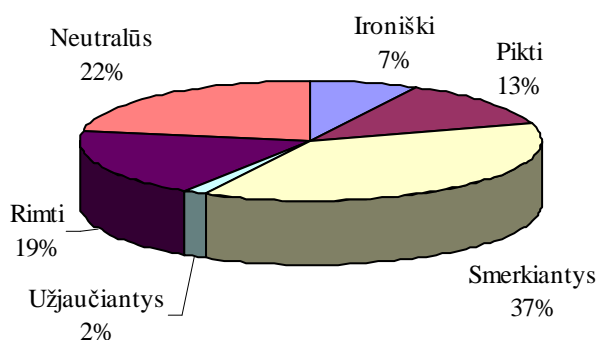

Kadangi „Bernardinai.lt“, ir „Zebra.lt“ straipsnių apie savižudybes komentaruose skaitytojai apie suicidinį elgesį kalba prevenciniu aspektu, todėl daugelis komentarų (42 %) išreiškia smerkiantį skaitytojų požiūrį į nusižudžiusį asmenį ar jo poelgį (žr. 7, 8 grafikus). Portaluose dvigubai rečiau (21 %) diskutuojama neutraliai. Tokiose diskusijose aptariama savižudybių problema ir priežastys. 16 % skaitytojų reiškia rimtą požiūrį į savižudybių prevenciją („...nesugeba savęs tvardyti tarp blogio ir egzistavimo tokie neišsprendžiami klausimai kad neatlaiko kaip į narvą užspaustas žmogus. Šiuo klausimu pas mus jokia organizacija nedirba nepadedą žmogui“⁵³).

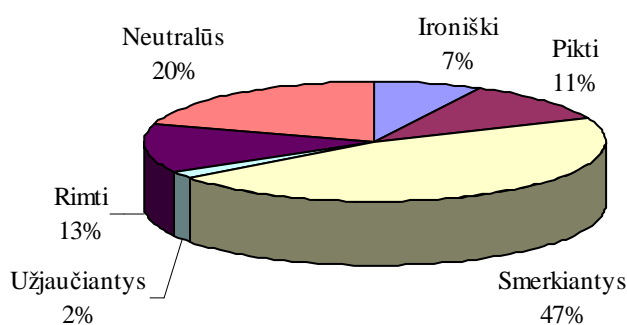
7 grafikas

„Bernardinai.lt“ komentarų emocinė raiška

8 grafikas

„Zebra.lt“ komentarų emocinė raiška

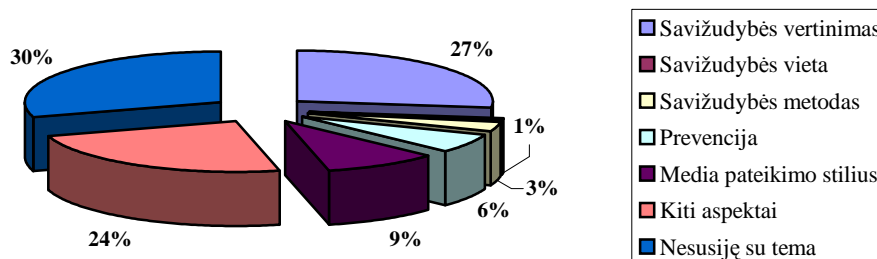
⁵³ Daugiau nei pusė savižudžių iš gyvenimo pasitraukė neblaivūs [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2006 m. gegužės 11 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.zebra.lt/naujienos/sveikata/84643>>.

Kitų dviejų portalų skaitytojai diskusiją apie savižudybių prevenciją inicijuoja retai („Lrytas.lt“ – 6 %, „Delfi.lt“ – 6 %) (žr. 9, 10 grafikus). Bet suicidinis elgesys aptariamasis taip pat dažniausiai (30 %) (kaip „Bernardinai.lt“ ir „Zebra.lt“).

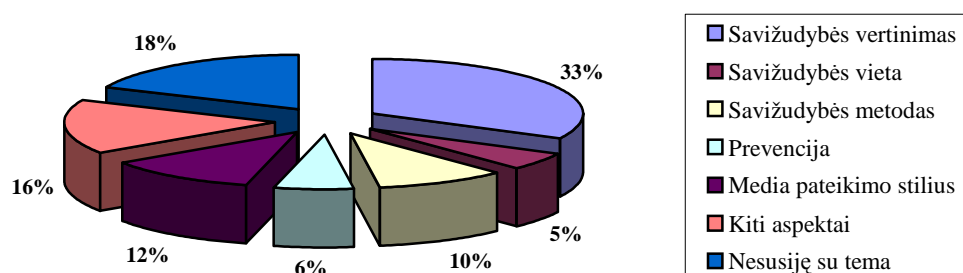
„Delfi.lt“ ir „Lrytas.lt“ portalų skaitytojai daugiausia (po suicidinio elgesio vertinimo – vidutiniškai 30 %) diskutuoja apie savižudybių temą pateikimą žiniasklaidoje („Delfi.lt“ – 12 %, „Lrytas.lt“ – 9 %). Komentaruose žiniasklaidos savižudybių aprašymo stilius ir pati žiniasklaida smerkiama („Visa purvasklaida pilna detalių, kurios neturi būti skelbiamos...“, „Pasikorė 10 metų mergaitė“ - ot sensacija nekrofilinei bulvarinei spaudai ir kiek laimės maitvanagiams žurnaliūgoms... Tik kažgi kodėl žvakės, o ne kraujai, ne mėsos, ne pamėlęs mergaitės veidas stambiu planu?“, „po galais, kur nepilnamečių apsauga žiūri? O kur žurnalistų etika? Skelbti nepilnametės pavardę ir dar įdėti nuotrauka?“). Piktus komentarus savižudybių aprašymo tema išprovokuoja skaitytojų supratimas ir žinojimas apie skatinantį straipsnių apie savižudybes poveikį („Tokie rašiniai skatina ir kitus nelaimėlius, nusivylusius gyvenimu, nusižudyti. kažkas sužino naują išėjimo Anapilin būdą - pasikarti ant batų raištelių“, „toks pavyzdys užkrečiamas, geriau tikrai niekur neskelbti....ar esat pastebėję, kad po vieno pasikorusio, seka visa eilė tokių savižudybių?“). Komentaruose taip pat siūloma spręsti šią problemą, drausminant žiniasklaidos atstovus, kad jie informaciją apie savižudybes pateiktų atsakingiau („Norėtumėm išgirsti ne apie savižudybes ir kitas nelaimes, o joms įvykus psichologų komentarus tokioms antraštėms: „Kaip auklėti vaikus?“). Dalis kaltės tenka ir žiniasklaidai“, „psichologai juk reikalauja, kad tokie faktai nebūtų eskaluojami, tačiau purvasklaida nepasibodi ir fotografijų panašiomis temomis spausdinti. Galėtų žurnalistikos etikos bosai kiek rimčiau susirūpinti ir įvesti didžiules baudas“).

9 grafikas

„Lrytas.lt“ komentarų turinys

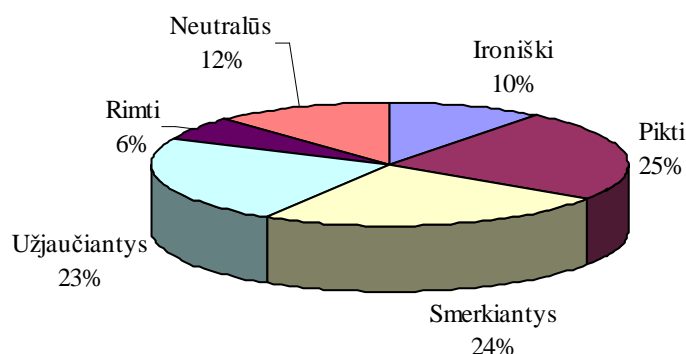
„Delfi.lt“ komentarų turinys

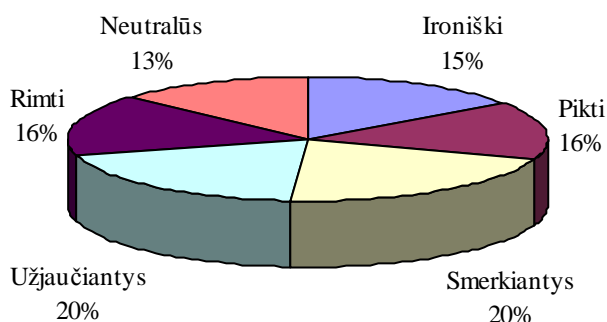
Daugeliu atveju (22 %) skaitytojai smerkia nusižudžiusį asmenį ar jo poelgį („Ne gi 17-os metų tik tiek galima suvokti, kad problemą spręsti šokant iš lango“, „žudytis dėl to – nėra komentarų – ir kodėl tie vargšai lietuviai tokie išstežę“) (žr. 11, 12 grafikus). Arba, priklausomai nuo situacijos pateikimo straipsnyje, komentarai yra užjaučiantys (21,5 %) („Jos motina jau mirusi. Siaubas, kokia tragedija“, „Labai gaila, kad tokie maži vaikeliai žudosi. Baisu“), retesniu atveju (20,5 %) – pikti (kuo mažiau liks tokiu išgamų lietuvoje tuo žmonėms bus geriau“, „Gera ir padarė... nekenčių tokių žmonių. Juos ne į kalėjimą uždaryti, o pakart ant sausos pirmos pasitaikiusios šakos“).

11 grafikas

„Lrytas.lt“ komentarų emocinė raiška

„Delfi.lt“ komentarų emocinė raiška

Savižudybės metodas yra 3,5 % visų nagrinėjamų komentarų diskusijų objektas. Savižudybės metodas komentuojamas arba ironiškai arba neutraliai: komentuose ironiškai diskutuojama apie metodų patikimumą bei didelį populiarumą Lietuvoje („Kilpa ant kaklo – nacionalinis sportas“, „įdomu, kaip galima nusižudyti iš antro aukšto iššokus?“). Neutralūs komentarai apie savižudybės metodą nėra dažni; juose rimtai analizuojama, kokiose šalyse, tokiu būdu nusižudoma dažniausiai, aptariama lyties įtaka metodo pasirinkimui, to priežastys).

Visose nagrinėjamose internetinėse naujienų svetainėse mažai diskutuojama (vidutiniškai 3 %), arba visai nediskutuojama apie straipsniuose aprašytą savižudybių vietą („Delfi.lt“ – 5 %, „Lrytas.lt“ – 1 %, „Zebra.lt“ – 0 %, „Bernardinai.lt“ – 0 %). Komentarai šia tema yra neutralūs („Tai yra, vadinamasis, Šiltnamių, pėsčiųjų tiltas, netoli universitetinės ligoninės?“, „tas „viešbutis“ yra studentų miestelyje“).

Komentarai parodė skaitytojų emocinę reakciją į straipsnių turinį ir požiūrį į aprašytą reiškinį. Skaitytojų emocinės reakcijos į straipsnių turinį ir požiūrio į aprašytą reiškinį prasme „Delfi.lt“ ir „Lrytas.lt“ turi daug panašumų. Jų publikuojami komentarai patvirtino žiniasklaidos aprašymo stiliaus įtaką ir svarbą nuostatų formavimui ir suicidinio elgesio imitavimui.

Portalai „Bernardinai.lt“ bei „Zebra.lt“ komentarų tematinio pasiskirstymo ir emocijų raiškos prasme taip pat panašūs vienas į kitą. Nors „Zebra.lt“ provokacinių aspektų straipsniuose apie savižudybes publikuojama daugiau nei „Bernardinuose.lt“, tačiau skaitytojais daugiau komentuojama straipsnius savižudybių prevencijos tema.

Nagrinėjamuose komentuose dominuoja suicidinio elgesio tema (39,25 %). Daugiau nei pusė skaitytojų (52 %) suicidinį elgesį vertinama neigiamai (piktai, ironiškai, smerkiančiai). Apie prevenciją diskutuojama 8,5 % komentarų.

Tyrimo rezultatų aptarimas

Lietuva pagal informacijos technologijų (IT) naudojimo indeksą 2006 metais padarė pastebimą pažangą ir pakilo į 39 vietą tarp 122 pasaulio šalių. Tai nurodoma Pasaulio ekonomikos forumo parengtoje ir paskelbtoje pasaulinėje IT naudojimo 2006 metais ataskaitoje. Tokioje pat 2005-ųjų metų apžvalgoje Lietuva užėmė 44 vietą iš 115 pasaulio šalių [31].

„Tradicinį televizoriaus žiūrėjimą papildė įvairios pramogos internete, laikraščius – naujienų portalų skaitymas. Žmonių skaičius šalyje, kuriems darbas ir pramogos kompiuteriu yra kasdienybė, kasmet pastebimai didėja“, – sako „TNS Gallup“ media direktorius Gytis Juodpusis. Iš viso stalo ar nešiojamus kompiuterius 2007 metų pradžioje savo namuose turėjo 43 proc. šalies gyventojų ir per metus šis skaičius padidėjo 8 procentiniais punktais. Šių metų pradžioje didelė dalis Lietuvos gyventojų turimų kompiuterių buvo prijungti prie interneto - net 7 iš 10 visų kompiuterių turėjo interneto ryšį. Lyginant šį skaičių su tuo pačiu laikotarpiu praėjusiais metais, prie interneto prijungtų kompiuterių skaičius išaugo daugiau kaip 13 procentinių punktų [51]. Tai rodo, kad internetas gana plačiai prieinamas Lietuvos gyventojams.

Tačiau mažai žinoma apie suicidinę riziką turinčių žmonių skaitymo, žiūrėjimo, klausymo įpročius. Žinios apie media vartojimo įpročius padėtų padidinti prevencinių savižudybių publikacijų poveikį ir, galbūt, sumažinti provokacinės informacijos poveikį. Kaip jau yra nustatyta, labiausiai žiniasklaidos veikiami ir pažeidžiami yra paaugliai. Taigi svarbu išsiaiškinti, kokie kanalai galėtų būti efektyvūs darant įtaką ir mokant jaunimą, ypač mažos, vidutinės ir didelės suicidinės rizikos, o internetas galėtų būti vienas iš tų kanalų.

Be to, internetas turi keletą privalumų, kurie neturėtų būti pamiršti. Tai – interneto globalumas ir prieinamumas. Kartais kyla ginčas dėl interneto globalumo ir tiesioginės sąsajos su tiriamu dalyku nustatymo. Reikia ilgą laiką tarpą tirti internetą, kad būtų nustatyta jo įtaka. Žmones, išgyvenančius suicidinę krizę, gali paveikti savižudybės veiksmas, apie kurį skaitė anksčiau ir paskatinti imituoti jį, kai atsiduria ūmioje suicidinio proceso stadijoje (kaip problemos sprendimo variantą).

Kaip rodo tyrimo duomenys, savižudybių straipsniai internete gali sukelti gana aktyvias skaitytojų reakcijas, kas patvirtina mintį apie interneto vartojimo galimybes dviem tikslais: kaip šaltinį duomenų rinkimui ir kaip pradinio savižudybės prevencijos etapo terpę jaunimui.

Magistro darbo studija parodė, kad internetinėje žiniasklaidoje vyrauja panašios savižudybių temos pateikimo tendencijos, kaip ir anksčiau tirtoje tradicinėje spaudoje. Didžiojoje daugumoje (80 %) internetinių publikacijų vyrauja provokaciniai aspektai. Iš 118 publikacijų 105 straipsnių antraštėse minimas žodis „savižudybė“ arba/ir nurodomas savižudybės metodas. Nuotraukos, publikuojamos 20

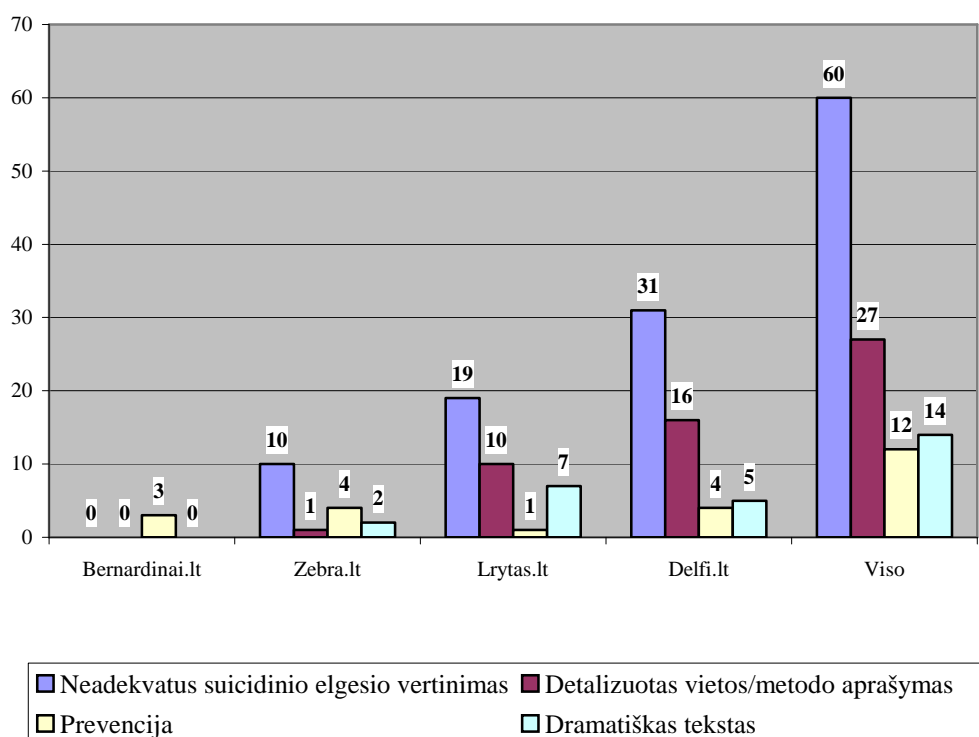
straipsnių (17 %). Pastebta, kad jei rašiniai publikuojami su nuotraukomis, padidėja skaitytojų dėmesys publikacijoms (32 % visų komentarų).

Suicidinis elgesys internetinėje žiniasklaidoje yra aprašomas supaprastintai, straipsniuose suteikiama galimybė identifikuoti nusižudžiusius ar bandžiusius nusižudyti asmenis. Daugiau nei pusėje publikacijų (51 %) pateikiami nusižudžiusį asmenį identifikuojantys duomenys ir 60 – suicidinis elgesys vertinamas neadekvačiai (žr. 14 grafiką).

Rekomendacijose žiniasklaidai (PSO 2000) akcentuojama, kad straipsniuose, kuriuose aprašoma savižudybė, būtina pateikti psichologinės pagalbos tarnybų kontaktus, informuoti apie konstruktyvias alternatyvas savižudybei. Tačiau tirtoje internetinėje žiniasklaidoje tik nedažnu atveju (20 %) atkreipiamas dėmesys į šiuos aspektus. 12-oje publikacijų užsimenama apie galimą ir būtiną savižudybių prevenciją, bet nė viename nepateikiamos alternatyvos suicidiniam elgesiui.

14 grafikas

Informacijos apie savižudybes pateikimo požymiai straipsniuose

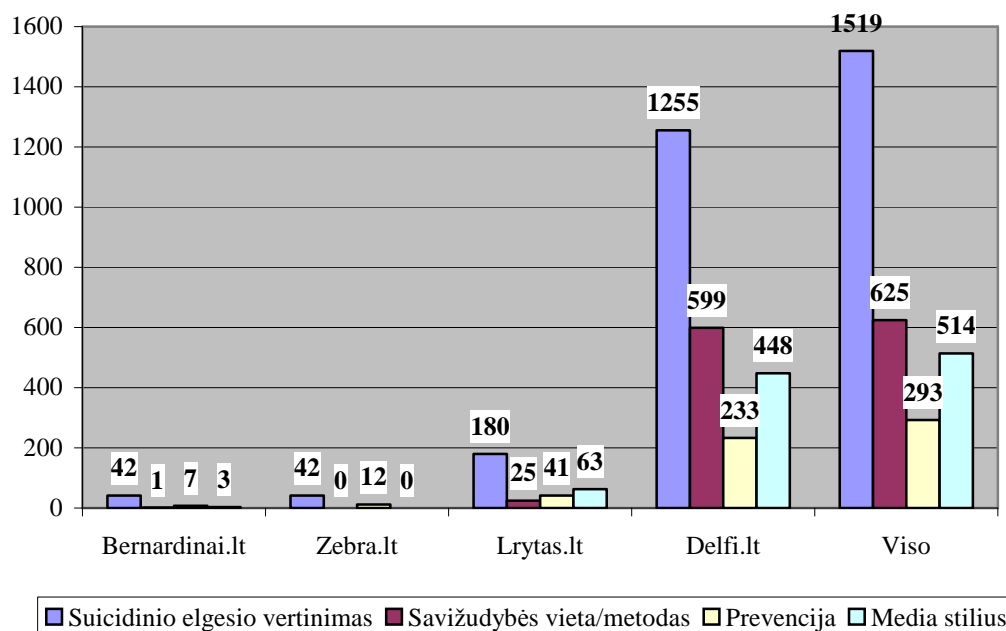

Internetinėje žiniasklaidoje nagrinėjami straipsniai apie suicidinį elgesį suteikė galimybę išanalizuoti tų straipsnių skaitytojų auditorijos emocines reakcijas ir požiūrį į savižudybę. Komentarai parodė skaitytojų prioritetines temas, kuriomis jie diskutavo, perskaitę suicidinės tematikos straipsnius. Tarp straipsnių ir komentarų pastebėtas tematinis atitikimas (žr. 14 ir 15 grafiką).

Komentarų analizė taip pat patvirtino, kad savižudybių temos pateikimo pobūdis gali daryti įtaką skaitytojų komentarų turiniui. Daug skaitytojų (33 %), kurie komentavo straipsnius, savižudybės fenomeną bei suicidinę elgesį suprato ir vertino supaprastintai. Mažiausiai (5 %) komentaruose kalbama apie savižudybių prevenciją, kaip ir straipsniuose. Daugiau nei pusė (52 %) komentuotojų išreiškė neigiamą požiūrį į suicidinę elgesį, vertindami jį ironiškai, smerkiančiai ir piktai.

15 grafikas

Informacijos apie savižudybes požymiai komentaruose

Tiesa, reikėtų paminėti, kad vienas iš šio tyrimo ribotumų yra tai, kad straipsnių komentatoriai anonimiški. Nežinomas subjektų, kurie komentavo, nei demografinis, nei socialinis pagrindas. Tačiau tikima, kad daugelį komentarų parašė jauni žmonės.

Be to, reikia turėti omeny, kad ne visi komentarai yra reakcija į straipsnyje pateikiamą informaciją. Kai kurie komentarai yra diskusijų tarp komentatorių rezultatas. Vienas komentatorius gali paskatinti kitų skaitytojų panašios tematikos komentarus.

Tyrimo duomenys patvirtino, kad internetinėje žiniasklaidoje savižudybių tema pateikiama dažniausiai neatsižvelgiant į psichologų rekomendacijas žurnalistams: straipsniuose apie savižudybę dominuoja provokaciniai aspektai. Taip pat paaiškėjo, kad nemaža dalis komentuotojų supaprastintai vertino suicidinę veiksmą.

Pasitvirtino hipotezė, kad publikacijos su nuotraukomis internetinėje žiniasklaidoje pritraukia didesnę skaitytojų dėmesį, nes straipsnius su nuotraukomis komentavo didelis procentas skaitytojų.

IŠVADOS

Nors savižudybė nėra pagrindinė padidėjusio mirtingumo priežastis, tačiau ji yra dažniausia jaunų asmenų (15–34 metų) mirties priežastis. 2005 metais Lietuvoje tokiu būdu iš gyvenimo pasitraukė 1319 žmonių. Bandymų nusižudyti priskaičiuojama iki 20 kartų daugiau.

Tokių didelį savižudybių skaičių mūsų šalyje sąlygoja daugybė viena kitą veikiančių priežasčių, kurias tiria įvairių sričių mokslininkai.

Psichologinę savižudybių prigimtį tyrę suicidologai mano, kad psichologinis skausmas, kurį sukelia nepatenkinti individo psichologiniai poreikiai, yra pamatinis savižudybės veiksnys. Kaip psichologinis savižudybės veiksnys, psichologų studijose minimas ir mėgdžiojimo efektas, kurį dažniausiai skatina žiniasklaida, pateikdama suicidinio elgesio modelius. Remdamiesi imitacijos efekto teorijomis ir tyrimais, daroma prielaida, kad visose žiniasklaidos priemonėse galima rasti savižudiško elgesio modelius, kurie neigiamai veikia jaunus, pažeidžiamus asmenis. Nors ne kiekvienas savižudybės atvejis žiniasklaidoje tampa modeliu, tačiau suicidinę krizę išgyvenantį žmogų gali pastūmėti į savižudybę.

Tačiau žiniasklaida, kaip tam tikras nuostatas savižudybių atžvilgiu visuomenėje formuojanti priemonė, priskiriama prie socialinių savižudybes sąlygojančių veiksnių. Sociologai mano, kad savižudybių žymiai daugėja ne dėl savižudiško elgesio pavyzdžių žiniasklaidoje pateikimo, o dėl to, kad atitinkamo pobūdžio publikacijos skatina socialinį palankumą šiam reiškiniui, kas lemia didelį savižudybių skaičių tokiose visuomenėse. Šių dienų požiūriui į savižudybę Lietuvos visuomenėje būdingas per didelis palankumas, kurį stiprina žiniasklaida.

Tiriant žiniasklaidos pranešimų poveikį nuostatoms į suicidinį elgesį ir savižudybių skaičiaus padidėjimui, išskiriami svarbūs pranešimo apie savižudybę formalieji (forma, pozicija, nuotraukų pateikimas ir pan.) ir turinio (kaip aiškinamas savižudiškas poelgis, kaip jis vertinamas, kiek dėmesio skiriama savižudybių prevencijai ir pagalbos informacijai) aspektai.

Suicidologai ir psichologai nurodo šias dažniausiai imitacijos efektą ir palankias nuostatas skatinančias publikacijų charakteristikas: savižudybės supaprastinimas, pasikartojantys sensacingi aprašymai, savižudybės metodo nurodymas, požiūrio į savižudybę, kaip į priimtina problemų sprendimo būdą, skelbimas, nusižudžiusio žmogaus garbinimas, vienpusiškas vaizdavimas.

Informacijos apie savižudybes kiekio minimalizavimas ir savižudybės ne kaip vertos dėmesio naujienos pateikimas (ypač įžymių žmonių savižudybių) bei savižudybės neigiamų pasekmių nurodymas lemia sėkmingą savižudybių prevenciją žiniasklaidos priemonėse. Šalia įvykio aprašymo psichologai rekomenduoja nurodyti ir galimas alternatyvas – kaip atpažinti gresiančios savižudybės pavojų, kokie įmanomi problemos sprendimo būdai, kur kreiptis pagalbos. Labai svarbu stiprinti

neigiamą nuostatą savižudybės atžvilgiu, pateikti specialistų komentarus, dažniau rašyti apie žmones, įveikusius krizes ir pagundas. Vis tik žiniasklaida, galėdama atlikti savižudybių prevencinę ir švietimo funkciją, Lietuvoje to nedaro.

Magistro darbo tyrimas iliustravo, kad, kaip ir anksčiau ištirtoje tradicinėje žiniasklaidoje, matomas internetinės žiniasklaidos polinkis savižudybių temą pateikti supaprastintai, provokuojančiu būdu, nepaisant psichologų rekomendacijų žiniasklaidos atstovams. Gilesnės savižudybių priežastys ir problemos esmė dažnai nepatenka į savižudybių aprašymus, ko pasekmė yra ta, kad savižudybių prevencija netampa dominuojančiu nei žiniasklaidos, nei skaitytojų diskusijų objektu.

Magistro darbo studija parodė, kad tokie straipsniai apie suicidinę elgesį internetinėje žiniasklaidoje sukelia aktyvias skaitytojų diskusijas šia tema. Komentarų analizė patvirtino, kad žiniasklaidos pateikimo stilius gali įtakoti skaitytojų komentarų turinį. Daugelis skaitytojų, kurie komentavo straipsnius, savižudybės fenomeną suprato ir vertino supaprastintai. Daugiau nei pusė komentuotojų išreiškė negatyvų požiūrį į suicidinę elgesį, vertindami jį ironiškai, smerkiančiai ir pikta. Tačiau vis dar nemaža dalis (20 proc.) skaitytojų į savižudybes žiūri atlaidžiai.

Siekiant efektyviai įgyvendinti savižudybių prevencijos tikslus, turi būti tęsiamas žurnalistų informavimo ir mokymo profesionaliai pateikti savižudybių temą žiniasklaidoje darbas. Internetinė žiniasklaida gali būti ta erdvė, kur įmanoma pasiekti ir paveikti jaunos žmones. Profesionali savižudybių intervencija į internetinių naujienų portalų spontaniškus komentarus gali būti efektyvus būdas mokyti jaunimą giliau suvokti savižudybių reiškinį ir diegti pozityvias nuostatas savižudybių prevencijos atžvilgiu.

BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS:

1. ALAO, A. L.; ALAO, A. O.; POHL, E. L.; SODERBERG, M. Cybersuicide: review of the role of the Internet on suicide [interaktyvus]. Iš *Cyberpsychology & behavior*. August 2006 [žiūrėta 2007 m. kovo 19]. Prieiga per internetą: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/entrez/query.fcgi?itool=abstractplus&db=pubmed&cmd=Retrieve&dopt=abstractplus&list_uids=16901252>.
2. APANAVIČIENĖ, Gabrielė. „2003-10-09 Apie vaikų savižudybes kalbėta apskritojo stalo diskusijoje“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 m. gruodžio 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.sam.lt/sam/naujienos/?idi=124>>.
3. BARANAUSKAITĖ, A. Lietuviškos spaudos strategijos: reitingai ar reputacija? [Interaktyvus]. Iš „*Žurnalistų žinios*“. 2006 spalio. [žiūrėta 2007 m. vasario 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lzs.lt/listzz.php?nr=2006/10,%20spalis>>.
4. BULOTAITĖ, L.; GAILIENĖ, D.; STURLIENĖ, G. *Aš myliu kiekvieną vaiką*. – Vilnius: Valstybinis leidybos centras, 1996. – 118 p. ISBN 9986-09-093-8.
5. CHOI, S. Y.; CHON, M. Y.; YEUN, E. J.; KIM, K.; NAM, B. W.; SEO, J. S. Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: a questionnaire survey [interaktyvus]. Iš *International Journal of Nursing Studies*. February 2006, vol. 43 (2) [žiūrėta 2007 m. kovo 19 d.], p. 185-192. Prieiga per internetą: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/entrez/query.fcgi?cmd=Retrieve&db=PubMed&list_uids=16427966&dopt=Abstract>.
6. Cultivation theory [interaktyvus]. Iš *Wikipedia* [žiūrėta 2007 m. balandžio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://en.wikipedia.org/wiki/Cultivation_theory#Definition>.
7. ČEPULKAUSKAITĖ, Ieva. *Visuomenės problema: savižudybė* [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 m. gruodžio 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.sociumas.lt/Lit/Nr6/savizudybe.asp>>.
8. Darbo politika: socialinis pranešimas [interaktyvus]. Švietimo ir mokslo ministerija, 2004 gruodžio mėn. [žiūrėta 2007 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/apzvalgos/Socialinis_pranesimas_2004_12-50.pdf>.
9. *Devyni žmonės žuvo Japonijoje per grupines savižudybes* [interaktyvus]. Iš *Bernardinai.lt*. 2006 kovo 10 d. [žiūrėta 2007 m. kovo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/44633>>.
10. DOBSON, Roger. Internet sites may encourage suicide [interaktyvus]. Iš *British Medical Journal*. August 1999, vol 319, no. 337. [žiūrėta 2007 m. kovo 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.bmj.com/cgi/content/full/319/7206/337>>.

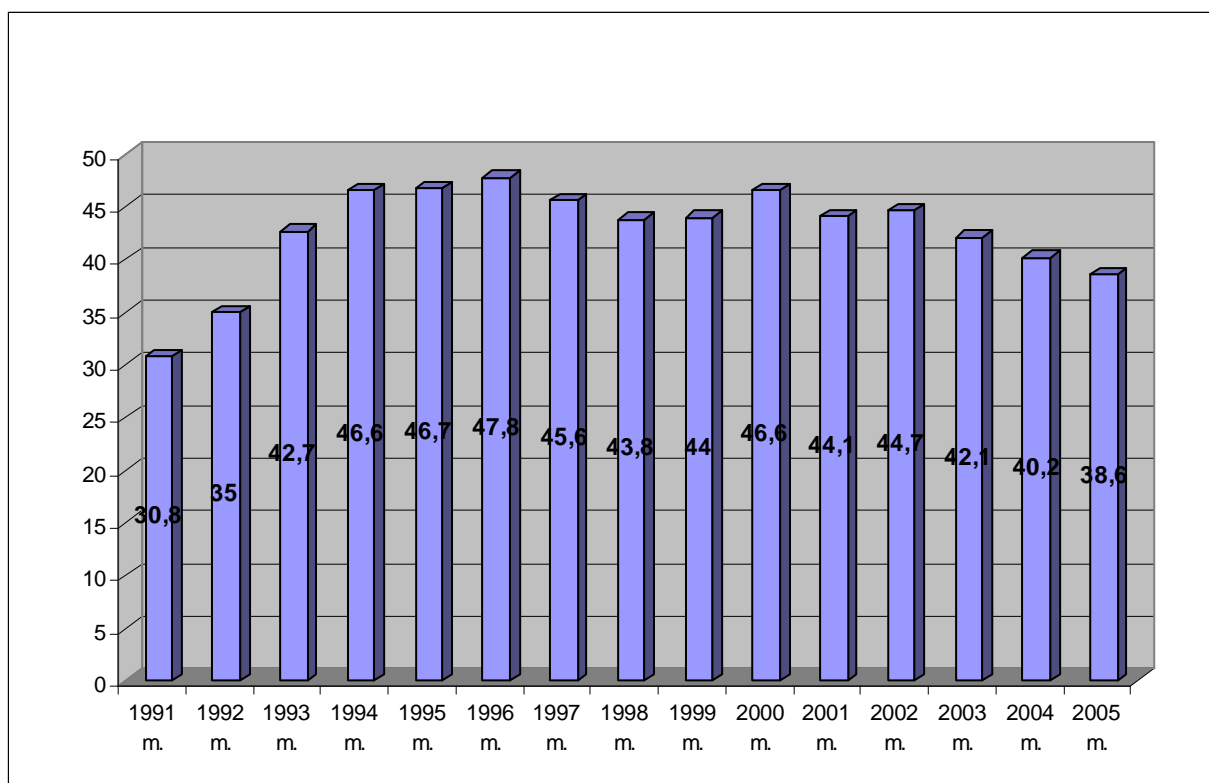
11. *Does the internet stimulate suicide?* [Interaktyvus]. August, 2006 [žiūrėta 2007 m. vasario 12 d.]. prieiga per internetą: <http://infocult.typepad.com/infocult/2006/08/does_the_intern.html>.
12. DURKHEIM, Emile. *Savižudybė: sociologinis etiudas*. – Vilnius: Pradai, 2002. – 388 p. ISBN 9986-943-79-5.
13. GAILIENĖ, D.; MILIUKAITĖ, A.; TROFIMOVA, J.; ŽEMAITIENĖ, N. Žiniasklaidoje pateikiamų savižudybės pavyzdžių poveikis paaugliams ir jaunuoliams. *Psichologija*, 1999, nr. 19. – 70-77 p. ISSN 1392-0359.
14. GAILIENĖ, D.; TROFIMOVA, J. Savižudybių pateikimas pagrindiniuose Lietuvos dienraščiuose 1994 ir 1996 metais. *Psichologija*, 1999, nr. 19. p. 56-70. ISSN 1392-0359.
15. GAILIENĖ, Danutė. *Jie neturėjo mirti: Savižudybės Lietuvoje*. – Vilnius: Tyto alba, 1998. – 184 p. ISBN 9986-16-082-0.
16. GAILIENĖ, Danutė. *Savižudybės Lietuvoje: socialiniai – psichologiniai paplitimo aspektai ir prevencijos modelis*. – Kaunas: VDU, 2000. – 31 p.
17. GAILIENĖ, Danutė. *Savižudybių prevencijos idėjos* (straipsnių rinkinys). – Vilnius: Tyto alba, 2001. – 209 p. ISBN 9986-16-211-4.
18. GEDUTIENĖ, Reda; MASKOLIŪNAITĖ, Laura. Savižudybių aprašymo 1991–2004 m. Klaipėdos spaudoje ypatumai [interaktyvus]. Iš *Sociologija. Mintis ir veiksmai*. 2005, nr. 2 [žiūrėta 2007 m. balandžio 27 d.], p. 128. Prieiga per internetą: <http://www.ku.lt/smf/sociologija/zurnalas/2005_nr.02.pdf>. ISSN 1392-3358
19. GUDAITIS, Romas. *Demokratinės visuomenės informavimo kultūros plėtros gairės*. (2001-2002 metų analitinė apžvalga) [interaktyvi]. [žiūrėta 2006 m. gruodžio 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www3.vrk.lt/owa-bin/owarepl/inter/owa/U0113703.doc>>.
20. GUDAITIS Romas. Žalingos informacijos internete etinis poveikis (Žurnalistų etikos inspektoriatas pranešimas) [interaktyvus]. Iš *konferencijos „Internetas – dabartis ir ateitis“*. [žiūrėta 2007 m. kovo 12 d.]. prieiga per internetą: <<http://www3.lrs.lt/docs2/OSINXJIN.DOC>>.
21. *Guide to engaging the media in suicide prevention* [interaktyvus]. Suicide prevention resource center. [žiūrėta 2006 m. gruodžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.sprc.org/library/media_guide.pdf>.
22. Interneto skvarba Lietuvoje siekė 40,8 proc. [interaktyvus]. 2007 m. vasario 5 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 6 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/news/economy/Media/article.php?id=12041553>>.
23. *Jaunimo savižudybių prevencijai reikalinga verslo parama* [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 m. gruodžio 13 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.jpcc.lt/placiau/ziniasklaida/pranesimai/pranesimas20060317.php>>.

24. Journalist training [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://en.wikipedia.org/wiki/Copycat_suicide#Journalist_training>.
25. KATIŠOVA, Liudmila. Paauglių savižudybės bei jų prevencija: baigiamasis bakalauro darbas. Vilniaus pedagoginio universiteto Pedagogikos ir psichologijos fakultetas, Socialinės pedagogikos katedra, 2004 m. 42 p.
26. Katz and Lazarsfeld and Two-Step Flow Theory [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 m. sausio 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ciadvertising.org/studies/student/97_fall/theory/functional/2step.html>.
27. KAUSŲLAITĖ, Šarūnė. Akimirkos po moksleivio savižudybės – sunkios ne tik artimiesiems [interaktyvus]. 2007 vasario 6 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 6 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11707529591170079895&view=4>>.
28. KUBILIUS, Andrius. Lietuviški vaizdeliai [interaktyvus]. Iš *Veidas*. 2004, [nr.] 32. [žiūrėta 2007 m. sausio 4 d.]. Prieiga per internetą <<http://www.veidas.lt/lt/leidinys.nrfull/411342b99d8f1?veidas=eae1ddcbcb060ba944226048a9c3c0c4>>.
29. Kur eina tradicinė media? [Interaktyvus]. 2007 m. sausio 12 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.blogas.lt/internetas/211096/kur-eina-tradicine-media.html>>.
30. KUSTA, Algis. *Savižudybių aprašymai gali paskatinti savižudybei* [interaktyvus] [žiūrėta 2006 m. gruodžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.jppc.lt/?_nm_mid=TIN3eUxEZ3NNQ3d3&_nm_lid=0&session=no>.
31. Lietuva pagal IT naudojimą užima 39, Estija - 20 vietą pasaulyje [interaktyvus]. BNS, 2007 m. kovo 28 d. [žiūrėta 2007 balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.balsas.lt/naujienos/technologijosirmokslas/straipsnis69102>>.
32. Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodeksas [interaktyvus]. 2005 balandžio 15 d., Vilnius (priimtas visuotiniame žurnalistų ir leidėjų susirinkime) [žiūrėta 2007 m. balandžio 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lzs.lt/link.php?link_id=179&page_menu=5>.
33. MARSDEN, Paul. Is Suicide Contagious? A Case Study in Applied Memetics [interaktyvus]. Iš *Journal of Memetics*. University of Sussex, 2001 [žiūrėta 2007 m. kovo 19 d.]. prieiga per Internetą: <http://cfpm.org/jom-emit/2001/vol5/marsden_p.html#HEADING8>.
34. MARTECKAITĖ, A. Ieškoma galimybių mažinti šalyje savižudybių skaičių. *Būkime sveiki („Respublikos“ priedas)*, 2003, balandžio 15. p. 27.
35. NAVICKAS, Alvydas. *Požiūrių į savižudybę aspektai* [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 m. gruodžio 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://media.search.lt/GetFile.php?OID=75863&FID=219694>>.

36. PETRAVIČIŪTĖ, Inga. Straipsnių apie savižudybes įtaka paauglių nuostatai į savižudybes atžvilgiu: Magistro darbas. Vilniaus universitetas, Klinikinės ir socialinės psichologijos katedra. Vilnius, 1999.
37. Priklausomybės ligų statistika [interaktyvi]. Iš *Valstybinis psichikos sveikatos centras* [žiūrėta 2007 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.vpsc.lt/pl_statistika.htm>.
38. PŪRAS, Dainius: jaunimą „apkrečiame“ sakydami, kad Lietuva – savižudžių kraštas [interaktyvus]. 2007 kovo 4 d. [žiūrėta 2007 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=12370370>>.
39. Reklamos monitoringas ir registras 2006 m. sausį-spalį [interaktyvus]. TNS Gallup, 2006 lapkričio 12 d. [žiūrėta 2007 m. kovo 19 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.tns.gallup.lt/lt/disp.php/lt_surveys/lt_surveys_98?ref=/lt/disp.php/lt_surveys>.
40. RIBAKOVIENĖ, V.; PŪRAS, D. Socialinių veiksmų ryšys su savižudišku paauglių mergaičių elgesiu [interaktyvus]. Iš *Medicina*. 2002, 38 tomas, nr. 4 [žiūrėta 2006 m. gruodžio 16 d.], p. 379-386. Prieiga per internetą: <<http://medicina.kmu.lt/0204/0204-041.pdf>>.
41. RIMEIKIENĖ, Vida. *Rengiama savižudybių prevencijos programa* // Respublika. – 2002. - Gegužės 28. – 26 p.
42. Savęs naikinimo viruso pėdsakais [Interaktyvus]. 2003, gegužės 5 d. [žiūrėta 2007 kovo 9 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.nkm.balsas.lt/naujiena/?news_id=405&action=view>.
43. *Savižudybių dažnis Lietuvoje 1930-1940 ir 19986 ir 2005 metais 100 000 gyventojų*. [Interaktyvus]. [žiūrėta 2006 m. gruodžio 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.savizudybes.lt/vidinis.asp?DL=L&TopicID=12#>>.
44. Savižudybių prevencijos 2003–2005 metų programa [interaktyvi]. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2003 m. balandžio 10 d. (nutarimo nr. 451) [žiūrėta 2007 m. sausio 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=209003>.
45. SERBENTIENĖ, Sigita. *Jo Didenybė Internetas* [interaktyvus]. 2006 m. gruodžio 29 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.bendruomenes.lt/news.php?id=39585&strid=11791>>.
46. SHNEIDMAN, Edwin S. *Savižudžio sąmonė*. – Vilnius: Via recta, 2002. – 151 p. ISBN 9955-433-05-1.
47. SISASK Merike, VÄRNIK Airi, WASSERMAN Danuta. Internet comments on Media reporting of two adolescents' collective suicide attempt [interaktyvus]. Iš *Archives of Suicide Research*. February 2005 [žiūrėta 2007 vasario 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://taylorandfrancis.metapress.com/content/uuqjc314j2crb6ue/>>.

48. STACK, S. *Media coverage as a risk factor in suicide* [interaktyvus] [žiūrėta 2006 m. sausio 10 d.]. Prieiga per Internetą: <<http://jech.bmj.com/cgi/content/full/57/4/238>>.
49. *Statistika: vyrų internete daugiau, tačiau moterys aktyvesnės*. [Interaktyvus] 2007, vasario 5 d. [žiūrėta 2007 vasario 26]. Prieiga per internetą: <<http://www.vtv.lt/content/view/31493/115/>>.
50. STRAVINSKAITĖ, Indrė. Savižudybės imitacijos skatinimo pokyčiai Lietuvos spaudoje 1996-2000 metais: baigiamasis bakalauro darbas. Vilniaus universiteto Filosofijos fakultetas, Bendrosios psichologijos katedra, 2001.
51. Suicide Rates (per 100,000), by country, year, and gender [interaktyvus]. World Health Organization, May 2003, [žiūrėta 2007 m. kovo 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.who.int/mental_health/prevention/suicide/suiciderates/en/>.
52. Tyrimas: kompiuterius turi 43 proc. Lietuvos gyventojų [interaktyvus]. 2007 balandžio 2 d. [žiūrėta 2007 m. balandžio 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/news/economy/ITbussines/article.php?id=12722931>>.
53. TROFIMOVA, Jelena. Savižudybės krizė. Kas tai ir kaip galima padėti? Iš *Psichologija tau*, 1999, rugpjūtis, spalio, p. 12-14.
54. World Health Organization. *Preventing suicide a resource for media professionals* [interaktyvus]. Geneva, 2000 m. [žiūrėta 2007 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.who.int/mental_health/media/en/426.pdf>.
55. *Проблемы статистической информации по самоубийствам* [interaktyvus] [žiūrėta 2006 m. gruodžio 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.romic.ru/inf/11/hai-0330.zip.html>>

Savižudybių skaičius Lietuvoje 1991-2005 m. 100 000 gyventojų

(Parengta pagal Valstybinio psichikos sveikatos centro duomenis) [43].

Interviu su Paulium Skruibiu

1. Koks yra ryšys tarp žiniasklaidos ir savižudybių?

Šis ryšys yra nemažai tyrinėtas užsienyje. Yra mokslinių tyrimų, kurie nedviprasmiškai rodo, kad jeigu žiniasklaida apie savižudybes rašo tam tikru būdu, tuomet savižudybių gali daugėti. Todėl atsirado suicidologų suformuotos rekomendacijos, kaip žiniasklaida turėtų pateikti medžiagą apie savižudybes. Tos rekomendacijos yra paprastos ir žinomos daugeliui žurnalistų, tik neatitinka redakcijų savininkų komercinių interesų ir tai yra didžiausia problema.

Jaunimo psichologinės paramos centro vadovė Ona Poliukordienė vieno dienraščio redakcijai po kiekvienos netinkamos publikacijos apie savižudybes siūsdavo rekomendacijas, kas turėtų būti kitaip rašoma. Ilgai niekas nesikeitė, tačiau didžiausias Lietuvos naujienų portalas „Delfi.lt“ neseniai atspausdino interviu su psichiatru, JT vaiko teisių apsaugos komisijos nariu Dainiumi Pūru apie žiniasklaidos vaidmenį savižudybių prevencijoje, o nuo sausio mėnesio po straipsnių apie savižudybes „Delfi.lt“ pradėjo skelbti pagalbos telefonus. Šis žingsnis yra labai sveikintinas, pozityvus.

2. Kokie yra naujausi savižudybių ir žiniasklaidos ryšio tyrimai Lietuvoje?

Kadangi Lietuvoje nėra valstybinės savižudybių prevencijos programos, kurioje būtų numatyta reguliariai tirti savižudybių reiškinį, žiniasklaidos daromą įtaką savižudybėms, todėl mūsų šalyje tyrimus atlieka studentai arba atskiri mokslininkai, kuriems ši tema įdomi, o turėtų sistemingai vykdyti valstybė.

Naujausias darbas, kurį aš žinau, yra I. Stravinskaitės tyrimas „Savižudybės imitacijos skatinimo pokyčiai Lietuvos spaudoje 1996-2000 metais“. Jos tyrimas parodė, kad savižudybių imitacijos skatinimas spaudoje iš esmės nesiskiria nuo ankstesnių metų.

Viena įdomesnių analizių, atliktų Lietuvoje, buvo 1999 metų I. Petravičiūtės tyrimas „Straipsnių įtaka paauglių nuostatai savižudybės atžvilgiu“. Šis tyrimas parodė realią straipsnių įtaką paauglių nuostatoms į savižudybę.

3. Ar yra skirtumas tarp savižudybių temos pateikimo tradicinėje ir internetinėje žiniasklaidoje?

Aš manau, kad yra skirtumas.

4. Koks?

Internetė prie straipsnių apie savižudybes paprastai nededamos didelės nuotraukos, iliustruojančios tuos straipsnius (nusižudžiusiojo, jo šeimos, laidotuvių, savižudybės vietų), ką

spaudoje daro. Gal tik portalas „Lrytas.lt“ labiau panašus į spausdintą laikraštį savižudybių temos pateikimo prasme, nes internetiniame variante irgi publikuojama nemažai nusižudžiusių asmenų nuotraukų. Nuotraukos labai krenta į akis, kai atsiverti laikraštį, ypač kai jos dar būna pirmame puslapyje, bet kai atsiverti „Delfi.lt“, to jau nėra. Be to, aš nežinau jokio spaudos leidinio, kuris būtų sau leidęs užimti brangią laikraščio puslapių vietą ir įdėtų pagalbos telefonus po straipsnių apie savižudybes, o „Delfi.lt“ tai daro.

Komentariai internete labai stipriai gali paveikti artimuosius, jeigu jie juos skaito.

5. Kaip Jūs vertinate Valstybinę savižudybių prevencijos programą 2003 – 2005 metams?

Savižudybių prevencijos programa 2003-2005 metams buvo daugiau formalumas. Strategija buvo patvirtinta gera, bet programa jau visiškai neatitiko tos strategijos. Programoje numatoma sukurti internetinę savižudybių prevencijos svetainę, finansuoti vienos psichiatrijos remonto išlaidas ir pan., kas visiškai nieko bendro neturi su rimta savižudybių prevencija. Be to, programai buvo skirta 200 tūkstančių litų, kas yra aiškiai per mažai.

6. Kada atsirado savižudybių prevencijos programos internete?

Atrodo nuo 2000 pradėjo veikti internetinės konsultacijos programa www.psichiatrija.ot.lt ir nuo 2002 metų pradėjo veikti JPPC internetinio konsultavimo programa „Draugo laišakai“.

7. Kokias naujas galimybes siūlo internetas savižudybių prevencijos srityje?

Visų pirma, interneto paplitimas jaunų žmonių tarpe sudaro daugiau galimybių vykdyti efektyvią prevenciją. Dabar jaunimo kartai labai sunku nueiti į psichikos sveikatos centrą – sudėtinga, o parašyti el. laišką ar sms daug lengviau. Atsirado dar didesnis anonimiškumas. Daliai žmonių yra paprasčiau papasakoti apie skaudžius dalykus žmogui, kurio net nematai ir negirdi, tiesiog parašyti ir gauti atsakymą. Be to, paauglys, kuriam reikia pagalbos bet kada gali parašyti el. laišką, o paskambinti ne visada, nes jaunimo linija dirba nuo 4 val. dienos iki 7 val. ryto.

8. Kokia yra savižudybių prevencijos internete specifika?

Internetinė konsultacija yra viena iš etapų pagalbos teikimo grandinėje. Ji neturi padėti išspręsti savižudybių problemą. Jos funkcija – būti pasiekiamą ir prieinama pradine pagalba, kai žmogui to labiausiai reikia, nes vien jau parašymas, išsakymas, kaip jautiesi, sumažina tą įtampą, kuri slegia žmogų, galvojantį apie savižudybę. Ir apskritai naujų technologijų galimybės savižudybių prevencijoje yra labai didelės. Pavyzdžiui, britų savižudybių prevencijos organizacija Samaritans pradėjo konsultuoti sms žinutėmis

Tačiau prevencijos internete nereikia vertinti kaip įmanomo pakaitalo tiesioginei tarpasmeninei pagalbai.

Interviu su Edita Žiobiene

1. Kokios valstybinės institucijos Lietuvoje atlieka tyrimus savižudybių tema?

Lietuvoje egzistuoja problema, kad nėra valstybinės institucijos, kuri koordinuotų žmogaus teisių veiklą. Tuomet nėra ir bendros valstybės politikos savižudybių ir kitų socialinių problemų prevencijos bei tyrimų srityje. Pusėje Europos Sąjungos valstybių (iš 27 – 13-oje šalių) veikia valstybinės žmogaus teisių institucijos, kurios ne tik tiria skundus žmogaus teisių pažeidimo srityje, bet ir vykdo tyrimus ir teikia siūlymus valstybei, kaip spręsti žmogaus teisių problemas. Tiriamoji institucija labai reikalinga valstybei.

Lietuvoje veikia socialinių tyrimų institutas, žmogaus teisių stebėjimo institutas, bet veikia jie veikia pasyviai ir nelabai efektyviai. Todėl valstybėje sistemingų socialinių tyrimų mes nelabai turime.

2. Koks yra ryšys tarp žiniasklaidos ir savižudybių?

Ryšys yra toks, kad žiniasklaida formuoja visuomenės nuomonę, vertybes. Todėl žiniasklaida rašydama, kad gyvenimas yra blogas ir vis blogėja, tikriausiai turi neigiamos įtakos jautresniam žmogui. Ir, aišku, didesnė įtaka gali būti padaryta nepilnamečiams. Tačiau tam yra teisės aktai (Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas, Žurnalistų etikos kodeksas), kurie draudžia skelbti nusižudžiusio ar bandžiusio nusižudyti nepilnamečio asmens duomenis, piktnaudžiauti tokio pobūdžio informacija.

3. Kokių žmogaus teisių pažeidimų pastebima dažniausiai žiniasklaidai pateikiant informaciją apie savižudybes?

Pirmas neleistinas dalykas – tai nepilnamečių asmens duomenų skelbimas. Draudžiama skelbti duomenis, kurie atskleistų asmens tapatybę, identifikuotų tą žmogų (vardas, pavardė, metai, mokykla, kurioje mokosi, gyvenamoji vieta, asmens nuotrauka). Be to, dažnai pažeidžiamas bandžiusio nusižudyti ar nusižudžiusiojo artimųjų asmenų privatumas. Juk paprasto žmogaus savižudybė nėra viešas interesas, o dažnai atsiduria aktualijų skiltyse.

4. Kokia šiuo metu yra savižudybių temų pateikimo Lietuvos žiniasklaidoje situacija?

Žiniasklaida pažeidžia žmogaus teises aprašinėdama savižudybes. Jei tai nėra visuomenės interesas žinoti, tuomet nėra prasmės apie tai rašyti ir kažkieno savižudybę pateikti, kaip aktualią naujieną. O apie konkretų nusižudžiusį žmogų iš viso nėra didelės prasmės ir poreikio rašyti. Net jei

nusižudo viešas asmuo, kurio asmeninis gyvenimas irgi yra saugomas, gal verta žinoti tik, kad toks asmuo mirė, bet, kad nusižudė ir kaip bei dėl kokių priežasčių, neturėtų būti skelbiama.

5. Ar skiriasi savižudybių temos pateikimas tradicinėje ir internetinėje žiniasklaidoje?

Iš esmės aprašoma panašiai. Tik informacija internetinėje žiniasklaidoje paskelbiama ir cirkuliuoja greičiau. Be to, internetinėje žiniasklaidoje informaciją galima staigiai papildyti, pataisyti, ko nepadarysi tradicinėje žiniasklaidoje. Internetinė žiniasklaida darosi labiau prieinama, patraukli jaunimui bet kuriuo metu, bet kurioje vietoje. Su nepilnamečiais, kurie yra smalsūs, nori viską išbandyti, net yra bėda, kad jie lengvai pasiekia informaciją, kuri gali juos įvairiai paveikti. Nepilnamečiai dažnai impulsyviai, neapgalvotai įvertina informaciją, kurią efektyviai pateikia žiniasklaida.

6. Kaip galvojate, ar žiniasklaida galėtų būti pozityvus veiksnys savižudybių prevencijos srityje?

Žinoma, kad galėtų būti. Bendrai paėmus, žiniasklaidos vaidmuo yra didelis ta prasme, kad visuomenė ja tiki ir paprastai visuomenė pasaulį pažįsta pagal tai, ką žiniasklaida pateikia. Realiai, ji yra pagrindinis informacijos šaltinis apie daugelį dalykų, vykstančių gyvenime. Jei žiniasklaida duotų daugiau teigiamų žinių, formuotų teigiamą požiūrį į daugelį dalykų, aišku, kad laikui bėgant tai turėtų įtakos pozityviems socialiniams procesams valstybėje.

7. Kaip Jūs vertinate savižudybių prevencijos galimybes internete?

Aišku, teigiamai. Internetinė pagalba yra gera tuo, kad ji yra anoniminė. Vaikui, linkusiam į savižudybę ar išgyvenančiam suicidinę krizę, nereikia savęs identifikuoti. Jis tiesiog gali bendrauti, skaityti apie savižudybių prevenciją, gauti informacijos, kur kreiptis, rasti pagalbą, patarimų. Teigiama yra tai, kad informacija lengvai pasiekama. Gal reikėtų pagalvoti apie specializuotą puslapį, skirtą tik savižudybių prevencijai.

Interviu su dr. doc. Dainiumi Pūru

1. Koks yra ryšys tarp žiniasklaidos ir savižudybių?

Apie tai norėtusi kalbėti atsargiau. Aš nesakyčiau, kad žiniasklaidos publikacijos yra didžiausia savižudybių skaičių lemianti priežastis. Manau, kad tai yra stiprus rizikos faktorius, bet ne pats pagrindinis.

Nėra taip, kad žiniasklaida aprašinėja savižudybes ir dėl to daugėja savižudybių skaičius. Tai būtų labai supaprastintas tikrovės atspindys. Aš, manau, kad žiniasklaida privalo atspindėti tikrovę. Jei Lietuvoje tikrovė yra tokia, kad mūsų šalyje yra didžiausias pasaulyje savižudybių skaičius, tai žiniasklaida privalo apie tai rašyti. Aš nenorėčiau, kad Lietuva grįžtų į sovietinės cenzūros laikus, kai nebuvo 5-ųjų puslapių. Kai kurie žmonės iki šiol galvoja, kad tarybiniais laikais nebuvo nusikaltimų, savižudybių, narkomanijos. Visko buvo, tik apie tai nebuvo skelbiama.

Žiniasklaida atspindi realybę, bet ji turi galvoti apie socialinę atsakomybę, kaip pateikti realybę, kokia forma. Čia yra visa esmė. Ir lieka galioti Verterio efekto dėsnis, kad neatsakingas informavimas apie savižudybes gali išprovokuoti savižudybių imitavimo epidemijas.

Nors aš nesakyčiau, kad Lietuvoje mes turime tyrimų, kurie būtų įrodę, jog po konkrečios publikacijos padidėjo savižudybių skaičius.

2. Kokie psichikos procesai vyksta suicidinę krizę išgyvenančių jaunuolių mintyse nuolat skaitant apie savižudybes žiniasklaidoje?

Apibendrintai sakyti yra pavojinga, nes visus veikia skirtingai. Jei vaikas, paauglys pasiekė tam tikrą brandumo ir atsparumo aplinkos poveikiams lygį, tai tada jo neveikia žiniasklaidos publikacijos. O pavojus yra, jei mes kalbame apie rizikos grupes – apie tuos vaikus, paauglius, kurie yra nebrandūs, infantiliški, pasiduoda įtaigai, tuomet juos neigiamai veikia neatsakingos publikacijos apie savižudybes. Tada galima kalbėti apie imitavimo provokavimą.

3. Kokios publikacijos turi poveikį paaugliams savižudybių imitacijos grėsmės prasme?

Aišku, norėtusi iš žurnalistų daugiau analitinių, informacinių straipsnių, daugiau socialinės atsakomybės. Juk pardavinėti galima ir gerą žinią, pateiktą efektyvia forma. Šiuo klausimu, aš sutinku su D. Gailiene, kad atsakomybės žiniasklaidai aprašant savižudybes tikrai trūksta. Tačiau dabar vyrauja sensacingos publikacijos su savižudybės metodo aprašymais, su nusižudžiusiojo nuotraukomis

bei dramatiškomis antraštėmis. Labai svarbi publikacijos forma – netikėtas ir sensacingas straipsnio apipavidalinimas. Pavadinimas, forma, nuotraukos dažnai jaunam žmogui yra svarbiau už turinį. Tokie straipsniai gali paskatinti (tik sudėtinga įrodyti), kiek nuo šių publikacijų padidėja savižudybių skaičius. Todėl aš stiprios hipotezės lygyje sakyčiau, kad tai yra papildomas rizikos faktorius šalia daugybės kitų.

4. Kuri žiniasklaidos priemonė (TV, spauda, internetinė žiniasklaida, radijas) daro didžiausią poveikį jaunimui aprašant savižudybes?

Lengviausiai būtų pasakyti – spauda. Kuo labiau ji bulvarinė, tuo daugiau ten galima rasti neatsakingų publikacijų savižudybių tema. Bet pastebėjau, kad toks dėsnis ne visada galioja, nes ir „Lietuvos ryte“ randu nelabai tinkamų pavyzdžių.

5. Kaip manote, ar yra skirtumas tarp savižudybės temos pateikimo tradicinėje ir internetinėje žiniasklaidoje?

Man internetinė žiniasklaida neatrodo prastesnė. Gal joje pradės vykti socialinis diskursas?

6. Kokią funkciją atlieka straipsnių apie savižudybes komentarai?

Šiurkštūs, bjaurūs komentarai yra laisvės išdava. Būdami tiek metų nelaisvėje, mes nemokame naudotis suteikta žodžio, nuomonės raiškos laisve, todėl liejasi tie negerai komentarai. Ir jie turi išsilieti. Norėtūsi matyti čia pozityvą, kad žmonės dalyvauja šiame diskurse, diskutuoja savižudybių klausimu, nors ir primityviame lygyje. Juk diskursas šiais klausimais kitoje visuomenės veikimo erdvėje apkritai nevyksta. Analitinis diskursas būtų visuomenės brendimo terapinis elementas.

7. Ką žiniasklaidos atstovai galėtų daryti kitaip teikiant informaciją apie savižudybes?

Į savižudybių prevenciją aš žiūriu taip: jei yra keliasdešimt faktorių, lemiančių savižudybę, tai kiekvieną iš jų sumažinus, galima šiek tiek sumažinti ir savižudybių paplitimą. Čia nėra stebuklingo metodo.

Aš žiniasklaidoje matau daug gerų dalykų, jei jos turinio nelemtų savininkų interesai. Be to, aš visą prevencinį darbą žiniasklaidoje matau pagrįstą ne draudimo ar prievartos rašyti kažkaip konkrečiai, o vidinio brandumo ir savireguliacijos per jį ugdymo principu.

Iranas, Kinija kontroliuoja internetinę žiniasklaidą, Rusijoje keliamos bylos dėl internetinių publikacijų, bet aš nieko gero tame nematau.

Būtinios emocinio raštingumo programos. Patraukliais būdais per žiniasklaidą mokyti žmones atpažinti ir šnekėti apie savo jausmus. Bet toks metodas suveiks negreitai.

ANALIZUOTŲ PUBLIKACIJŲ SARAŠAS

„Bernardinai.lt“

Devyni žmonės žuvo Japonijoje per grupines savižudybes [interaktyvus]. Iš *Bernardinai.lt*. 2006 m. kovo 10 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/44602>>.

Rusija tapo antrąja po Lietuvos šalimi pasaulyje pagal savižudybių skaičių [interaktyvus]. Iš *Bernardinai.lt*. 2006 m. kovo 25 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/45333>>.

Daugiau nei pusė savižudžių iš gyvenimo pasitraukė neblaivūs [interaktyvus]. Iš *Bernardinai.lt*. 2006 m. gegužės 11 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/47765>>.

Lietuva pagal savižudybes pirmauja Europos Sąjungoje, o Baltijos kraštai lenkia Viduržemio regioną [interaktyvus]. Iš *Bernardinai.lt*. 2006 m. liepos 17 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/51176>>.

Rugsėjo 10-oji – Tarptautinė savižudybių prevencijos diena [interaktyvus]. Iš *Bernardinai.lt*. 2006 m. rugsėjo 8 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/52834>>.

PETKUTĖ, Eglė. Psichologinė pagalba – ne vien lietuviškai [interaktyvus]. Iš *Bernardinai.lt*. 2006 m. spalio 12 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/54109>>.

„Vaikų linija“: psichologinė pagalba vaikams gali tapti neprieinama [interaktyvus]. „Vaikų linija“ inf. 2007 m. sausio 29 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/57869>>. (4 komentarai)

ŠIAUDVYTIENĖ, Elena Teisė į savižudybę? [Interaktyvus]. 2007 m. vasario 7 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/58208>> (77 komentarai)

„Jaunimo linija“ plečia pagalbą internete [interaktyvus]. Jaunimo psichologinės paramos centro inf. 2007 m. vasario 12 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/59606>>. (1 komentaras)

Zebra.lt

Medikai toliau kovoja dėl nusižudyti bandžiusios merginos gyvybės [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2006 m. vasario 19 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zebra.lt/naujienos/nelaimes/93722>>. (1 komentaras)

Devyni žmonės žuvo Japonijoje per grupines savižudybes [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2006 m. kovo 10 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zebra.lt/naujienos/nelaimes/82238>>. (3 komentarai)

Jaunimo savižudybių prevencijai reikalinga verslo parama [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2006 m. kovo 17 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zebra.lt/naujienos/sveikata/82471>>. (1 komentaras)

Skambinant 1890 galima remti jaunimo savižudybių prevencijos veiklą [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2006 m. gegužės 04 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.zebra.lt/svietimas/socialine_veikla.php?msg_id=62>

Žmoną sužalojęs vyras pasirinko mirtį [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2006 m. gegužės 05 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zebra.lt/naujienos/nelaimes/84391>>.

Daugiau nei pusė savižudžių iš gyvenimo pasitraukė neblaivūs [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2006 m. gegužės 11 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zebra.lt/naujienos/sveikata/84643>>. (82 komentarai)

Radviliškyje rastas nusišovęs kriminalinės policijos pareigūnas [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2006 m. gegužės 18 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zebra.lt/naujienos/nelaimes/84933>>.

Po kelionės į Airiją – mėginimas nusižudyti [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2006 m. liepos 05 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zebra.lt/naujienos/nelaimes/86823>>.

Nusiskandinti mėginusi ukmergiškė – išgelbėta [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2006 m. rugpjūčio 31 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zebra.lt/naujienos/nelaimes/88825>> (5 komentarai)

Svarbu mokytis atpažinti savižudybės krizę [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2006 m. rugsėjo 06 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zebra.lt/naujienos/sveikata/89074>>.

Lenkijoje nusižudė moksleivė [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2006 m. spalio 26 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zebra.lt/naujienos/nelaimes/91310>>.

Nusižudžiusiam verslininkui byla nutraukta [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2006 m. lapkričio 16 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zebra.lt/naujienos/nelaimes/92281>>.

Ginkluotas užpuolikas tikriausiai nusižudė [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2006 m. lapkričio 20 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zebra.lt/naujienos/nelaimes/92449>>.

Kaune rastas, kaip įtariama, nusižudęs buvęs policininkas [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2006 m. gruodžio 11 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zebra.lt/naujienos/nelaimes/93379>>.

Sugebėjimas atpažinti krizę gelbėja gyvybes [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2006 m. gruodžio 22 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zebra.lt/naujienos/sveikata/93870>>.

Naujojoje Akmenėje nusižudyti bandžiusi mergina atsigavo iš komos [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2006 m. gruodžio 27 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zebra.lt/naujienos/nelaimes/94097>>.

Įtariama, kad sūnus Vilniuje pasmaugė motiną ir pats nusižudė [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2007 m. sausio 04 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zebra.lt/naujienos/nelaimes/94513>>.

Pravieniškėse nusižudė nuteistasis [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2007 m. sausio 15 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zebra.lt/naujienos/nelaimes/97055>>.

Radviliškyje rastas negyvas šauktinis [interaktyvus]. Iš *Zebra.lt*. 2007 m. vasario 05 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zebra.lt/naujienos/nelaimes/95818>>.

Lrytas.lt

Nuomojamame bute Vilniuje rastas pasikoręs Prancūzijos pilietis [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2006 m. vasario 13 [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11398401851138081598&view=4>>. (2 komentarai)

Kėdainių ir Ukmergės policijos areštinese žalojosi sulaikytieji [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2006 m. vasario 14 [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://search.lrytas.lt/?id=11399194321137578414&view=4>>.

Susižalojo pro langą iššokęs Užsieniečių registracijos centre gyventojas [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2006 m. vasario 19 [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11403613721138608417&view=4>>. (1 komentaras)

Vilniuje, kaip įtariama, susidegino vyriškis [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt* 2006 m. kovo 3 [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://lrytas.lt/?id=11413833121139318225&view=4>>.

Vilniuje susidegino žmogus [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt* 2006 m. kovo 06 [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11416286701139508440&view=4>>.

Incidentu metu degalinėje išgelbėta žmogaus gyvybė [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2006 m. kovo 11 [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11420705911141297410&view=4>>. (2 komentarai)

Policijos areštines prižiūrėtojas išgelbėjo areštantui gyvybę [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2006 m. kovo 31 [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://lrytas.lt/?id=11438021421143105603&view=4>>.

Daugiau nei pusė savižudžių iš gyvenimo pasitraukė neblaivūs gyvybę [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2006 m. gegužės 11 [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://lrytas.lt/?data=20070324&id=11473503791145774317&view=6>>. (1 komentaras)

Tardymo izoliatoriuose - dvi savižudybės gyvybę [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2006 m. gegužės 15 [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11477090421146645870&view=4>>. (3 komentarai)

Vilniuje nušokęs nuo tilto mirtinai susižalojo vyras [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2006 m. gegužės 30 [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://search.lrytas.lt/?id=11489752231148749629&view=4>>.

Po kelionės į Airiją – mėginimas nusižudyti [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2006 m. liepos 05 [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11520858591150948443&view=4>>. (7 komentarai)

Iš gyvenimo pasitraukė režisierius V.Pranulis [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2006 m. liepos 10 [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11525401731151900669&view=4>>. (9 komentarai)

Vilniuje iššokęs per daugiabučio langą užsimušė senolis [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2006 m. lepos 12 [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11526970811152255156&view=4>>. (1 komentaras)

Lazdijų rajone rastas mirtinai susižalojęs pasienietis [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2006 m. liepos 14 [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11528630051151826902&view=4>>. (1 komentaras)

Nusižudė nudegintų dvynukų advokatas S.Riabčiukas [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2006 m. liepos 25 [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11538434091153614361&view=4>>. (23 komentarai)

Elektros transformatoriaus sprogimą galėjo sukelti savižudis [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2006 m. rugpjūčio 09 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11551230501155002498&view=4>>. (19 komentarų)

Vilniuje rasti du pakaruokliai [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2006 m. rugpjūčio 22 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11562548781156096711&view=4>>.

Vilniuje iššokusi iš devinto aukšto užsimušė paauglė [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2006 m. spalio 03 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11598606101158366211&view=4>>. (20 komentarų)

Milijonierius nusišovė pigiu pistoletu [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2006 m. spalio 10 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11604577031159192978&view=4>>. (19 komentarų)

Nusižudžiusiam verslininkui byla nutraukta [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2006 m. lapkričio 16 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://search.lrytas.lt/?id=11636801911163305756&view=4>>.

Kaune rastas, kaip įtariama, nusižudęs buvęs policininkas [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2006 m. gruodžio 11 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11658342651163849593&view=4>>. (1 komentaras)

Kauno tardymo izoliatoriuje nusižudė nuteistasis [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2006 m. gruodžio 15 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11661762631165577282&view=4>>.

Nusižudyti bandžiusi mergina tebėra komos būsenos [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2006 gruodžio 1 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11665228991164814655&view=4>>. (109 komentarai)

Sūnus įtariamą pasmaugęs motiną ir pats pasikoręs [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2007 m. sausio 04 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11679134921166663653&view=4>>. (4 komentarai)

Panevėžyje iššokusi iš 4 aukšto susižalojo paauglė [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2007 m. sausio 06 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://search.lrytas.lt/?id=11680818391167724810&view=4>>.

Pravieniškėse susižalojo kalinys [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2007 m. sausio 7 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=116887826211685623417&view=4>>. (6 komentarai)

KUDIRKIENĖ, Gailutė. Duris dukters mirčiai pravėrė motina [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2007 sausio 08 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11682070271167031156&view=4>>. (38 komentarai)

Pravieniškių baudos izoliatoriuje nusižudė nuteistasis [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2007 m. sausio 15 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11688782621168562341&view=4>>. (6 komentarai)

Šiurpi tragedija Šiauliuose: nusižudė dešimties metų mergaitė [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2007 sausio 31 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11701566701167895662&view=4>>. (173 komentarai)

Prie kareivinių – negyvas šauktinis [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2007 m. vasario 05 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11706680481170393335&view=4>>. (53 komentarai)

KAUŠYLAITĖ, Šarūnė. Akimirkos po moksleivio savižudybės – sunkios ne tik artimiesiems [interaktyvus]. *Lrytas.lt*. 2007 vasario 06 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lrytas.lt/?data=20070206&id=11707529591170079895&sk_id=&view=4&p=2>. (40 komentarų)

ČINKIENĖ, Jurgita, PILAITIENĖ, Aušra. Lietuvei svajonė tapo pražūtinga [interaktyvus]. *Lrytas.lt*. 2007 m. vasario 09 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lrytas.lt/?data=20070209&id=akt09_a3070209&view=2>. (99 komentarai)

Tragiška jaunos moters mirtis artimiesiems neduoda ramybės [interaktyvus]. Iš *Lrytas.lt*. 2007 m. vasario 12 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/?id=11712985021170386654&view=4>>. (19 komentarų)

Delfi.lt

Vilniuje, kaip įtariama, susidegino vyriškis [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. kovo 3 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=8928498&ndate=1141336800&categoryID=5995>>. (18 komentarų)

VANAGAS, Justinas. Švedijos konsulo žudikas gyvenimą bandė baigti kilpoje [interaktyvus]. *Delfi.lt*. 2006 m. kovo 4 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=8941396&ndate=1141423200&categoryID=5995>>. (13 komentarų)

Vyras nušovė sugyventinės brolių ir nusišovė pats [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. kovo 11 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą:

<<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=9006714&ndate=1142028000&categoryID=5995>>. (15 komentaru)

JAV restorane užpuolikas nušovė du žmones, dar du sužeidė ir nusišovė pats [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. kovo 16 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=9045589&ndate=1142460000&categoryID=5995>>. (17 komentaru)

Rusija tapo antrąja po Lietuvos šalimi pasaulyje pagal savižudybių skaičių [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. kovo 24 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=9124282&ndate=1143151200&categoryID=5995>>. (110 komentaru)

Sietle ginkluotas vyras nušovė 6 žmones ir nusišovė pats [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. kovo 26 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=9134032&ndate=1143324000&categoryID=5995>>. (45 komentarai)

Areštinės prižiūrėtojai išgelbėjo vyrui gyvybę [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. kovo 31 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=9188513&ndate=1143752400&categoryID=5995>>. (17 komentaru)

URBONAITĖ, Ieva. Nuo Lazdynų tilto nušokusį jaunuolį gydo psichiatrai [interaktyvus]. 2006 m. balandžio 21 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=9358902&ndate=1145566800&categoryID=5995>>. (18 komentaru)

Daugiau nei pusė savižudžių iš gyvenimo pasitraukė neblaivūs [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. gegužės 11 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=9504527&ndate=1147294800&categoryID=5995>>. (31 komentaras)

Savižudybių prevencijos koncertas „Renkuosi gyvenimą“ – antradienį per „Tango TV“ [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. gegužės 15 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://whatson.delfi.lt/archive/article.php?id=9532429>>. (9 komentarai)

Tardymo izoliatoriuose – dvi savižudybės [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. gegužės 15 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=9538642&ndate=1147640400&categoryID=5995>>. (45 komentarai)

Amerikietis išmetė 2 savo sūnus per balkoną ir nusižudė pats [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. gegužės 28 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=9696362&ndate=1148763600&categoryID=5995>>. (40 komentaru)

Mirė nuo tilto Vilniuje nušokęs vyriškis [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. gegužės 30 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=9696362&ndate=1148763600&categoryID=5995>>. (19 komentaru)

Per metus nusižudė daugiau kaip 30 tūkst. Japonų [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. birželio 1 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=9742904>>. (27 komentarai)

SIPAVIČIENĖ, Virginija. Jaunuolio savižudybė sukrėtė ekspertus [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. birželio 9 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=9816907&ndate=1149800400&categoryID=599>>. (57 komentarai)

VERBIENĖ, Irma. „TV pagalbos“ montažo režisierius Palangoje gelbėjo nuo tilto nušokusį vyrą [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. birželio 21 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=9920762&ndate=1150837200&categoryID=5995>>. (80 komentarų)

Tardymo izoliatoriuje išgelbėtos 2 savižudžių gyvybės [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. birželio 27 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=9973578&ndate=1151355600&categoryID=5995>>. (10 komentarų)

Po kelionės į Airiją - mėginimas nusižudyti [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. liepos 5 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=10045503&ndate=1152046800&categoryID=5995>>. (46 komentarai)

Vilniuje iššokęs per langą užsimušė senolis [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. liepos 12 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=10093097&ndate=1152651600&categoryID=5995>>. (32 komentarai)

Nuo tilto nušokusią moterį išgelbėjo laivo įgula [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. liepos 17 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=10137272&ndate=1153083600&categoryID=5995>>. (9 komentarai)

PAKALKAITĖ, Vija. Užsieniečių registracijos centre – mėginimai nusižudyti [interaktyvus]. *Delfi.lt*. 2006 m. liepos 17 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=10132460&ndate=1153083600&categoryID=5995>>. (18 komentarų)

ES statistika: Lietuvoje daugiausia savižudžių ir eismo nelaimių aukų [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. liepos 18 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=10146219&ndate=1153170000&categoryID=5995>>. (37 komentarai)

Kinijos Tiananmenio aikštėje bandė susideginti vyras [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. liepos 20 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=10166728&ndate=1153342800&categoryID=5995>>. (6 komentarai)

Nudegintų dvynukų advokatas S.Riabčiukas nusižudė [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. liepos 25 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą:

<<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=10166728&ndate=1153342800&categoryID=5995>>. (146 komentarai)

DRUTO, Nijolė. Krokuva: vyriškis nušovė moterį ir nusišovė pats [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. rugpjūčio 3 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=10278941&ndate=1154552400&categoryID=5995>>. (6 komentarai)

Manoma, kad Kauno transformatorinėje susidegino vilčių išgyti netekęs kaunietis [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. rugpjūčio 9 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=10333518&ndate=1155070800&categoryID=5995>>. (94 komentarai)

URBONAITĖ, Ieva. Mylimosios atstumtas vyras persišovė smilkinį [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. rugpjūčio 9 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=10331533&ndate=1155070800&categoryID=5995>>. (73 komentarai)

FILIMANAVIČIENĖ, Audronė. Padegėjas nusižudė garsaus aktorius sodyboje [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. rugpjūčio 29 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=10331533&ndate=1155070800&categoryID=5995>>. (22 komentarai)

Iš kelto iškritusio biržiečio artimuosius kankina nežinia [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. rugsėjo 6 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=10615532&ndate=1157490000&categoryID=5995>>. (18 komentarų)

Kas 40 sekundžių pasaulyje įvyksta savižudybė [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. rugsėjo 12 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=10669644&ndate=1158008400&categoryID=5995>>. (31 komentaras)

Pareigūnai vaikėsi į Nerį nuo tiltų šokinėjusių pusnuogį vyrą [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. rugsėjo 18 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=10721719&ndate=1158526800&categoryID=5995>>. (99 komentarai)

JAV mokykloje vyras nušovė mergaitę ir nusišovė pats [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. rugsėjo 28 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=10804663&ndate=1159390800&categoryID=5995>>. (36 komentarai)

Kinijoje autobuso avariją galėjo sukelti savižudis [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. spalio 2 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=10840215&ndate=1159736400&categoryID=5995>>. (2 komentarai)

Žuvo iš 9 aukšto Vilniuje iššokusi trylikametė [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. spalio 3 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=10844068&ndate=1159822800&categoryID=5995>>. (300 komentarų)

Rusija pagal savižudžių skaičių užima 2 vietą pasaulyje [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. spalio 5 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=10872729&ndate=1159995600&categoryID=5995>>. (82 komentarai)

Rastas negyvas „Status“ vadovas V.Bieliauskas [interaktyvus]. Iš *DELFI*. 2006 m. spalio 6 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=10881897&ndate=1160082000&categoryID=5995>>. (434 komentarai)

GUREVIČIUS, Ainis. Miljonierius V.Bieliauskas nusišovė pigiu pistoletu [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. spalio 10 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=10903381&ndate=1160427600&categoryID=5995>>. (125 komentarai)

Maniakas, kaltinamas 9 merginų nužudymu, pasikorė [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. spalio 12 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=10928154&ndate=1160600400&categoryID=5995>>. (23 komentarai)

Nusižudžius 14-metėi, Lenkijoje skelbiamas gedulas [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. spalio 26 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=11057758&ndate=1161810000&categoryID=5995>>. (141 komentaras)

Lenkijoje nusižudė bendramokslų seksualiai išnaudota moksleivė [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. spalio 26 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=11050017&ndate=1161810000&categoryID=5995>>. (93 komentarai)

Lenkiją persekioja nepilnamečių savižudybės [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. spalio 28 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=11050017&ndate=1161810000&categoryID=5995>>. (30 komentarų)

Vokietijoje į mokyklą įsiveržęs užpuolikas nusižudė [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. lapkričio 20 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=11276343&ndate=1163973600&categoryID=5995>>. (36 komentarai)

Kaune bandė nusižudyti buvusi EBSW vadovo žmona [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. lapkričio 23 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=11306187&ndate=1164232800&categoryID=5995>>. (47 komentarai)

Rygos oro uoste pasikorė neblaivus keleivis, kurio neleido į lėktuvą [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. lapkričio 27 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=11349005&ndate=1164578400&categoryID=5995>>. (43 komentarai)

SINKEVIČIUS, Dainius. Vilniuje iš studentų bendrabučio balkono iškrito žmogus [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. gruodžio 3 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą:

<<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=11408711&ndate=1165096800&categoryID=5995>>. (241 komentaras)

GARKAUSKAS, Paulius. Iš pareigų atleistas policininkas rastas negyvas [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. gruodžio 11 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=11482091&ndate=1165788000&categoryID=5995>>. (20 komentarų)

Kauno tardymo izoliatoriuje nusižudė nuteistasis [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. gruodžio 15 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=11482091&ndate=1165788000&categoryID=5995>>. (48 komentarai)

PARAFINAVIČIUS, Rolandas. Naujojoje Akmenėje nusižudyti bandžiusi mergina tebėra komos būsenos [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. gruodžio 19 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/news/daily/crime/article.php?id=11555737&com=1>>. (335 komentarai)

Nusižudyti bandžiusi mergina atsigavo iš komos [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2006 m. gruodžio 27 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=11619239>>. (63 komentarai)

Vilniuje rasti negyvi motina ir sūnus [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2007 m. sausio 4 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=10166728&ndate=1153342800&categoryID=5995>>. (37 komentarai)

Panevėžyje, iššokusi iš 4 aukšto, susižalojo paauglė [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2007 m. sausio 6 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=11718785&ndate=1168034400&categoryID=5995>>. (23 komentarai)

Dobrovolskienė, Zita. Vaikų psichinė negalia - didžiulė problema [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2007 m. sausio 17 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=11832073&ndate=1168984800&categoryID=3939742>>. (32 komentarai)

Psichologinė pagalba vaikams gali tapti neprieinama [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2007 m. sausio 29 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/news/daily/Health/article.php?id=11968189>>. (26 komentarai)

ČIŽINAUSKAITĖ, Greta. Du mažamečiai pasirinko mirtį [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2007 m. sausio 31 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=11992584&ndate=1170194400&categoryID=5995>>. (207 komentarai)

Turkijoje, kaip įtariama, nusižudė studentė iš Lietuvos [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2007 m. vasario 7 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=12067240&ndate=1170799200&categoryID=5995>>. (92 komentarai)

Nėščia nepilnametė bandė nusižudyti [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2007 m. vasario 13 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=12137321&ndate=1171317600&categoryID=5995>>. (66 komentarai)

„Jaunimo linija“ plečia pagalbą internete [interaktyvus]. Iš *Delfi.lt*. 2007 m. vasario 13 d. [žiūrėta 2007 m. vasario 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/news/daily/education/article.php?id=12495416>>. (12 komentarų)

„Bernardinai.lt“ prevenciniai ir provokaciniai straipsnių apie savižudybes aspektai

Straipsnių numeriai*	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Provokuojantys straipsnių aspektai:									
Žodis „savižudybė“ (ir pan.) ar savižudybės metodas pavadinime	+	+	+	+	-	-	-	+	-
Supaprastintas savižudiško elgesio vertinimas	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sensacingas, dramatiškas tekstas	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nuotraukų publikavimas	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Detalizuotas metodo ir/ar vietos aprašymas	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pateikiami duomenys apie nusižudžiusį, bandžiusį nusižudyti	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Prevenciniai straipsnių aspektai:									
Aptariamos galimos savižudybių priežastys	-	+	-	-	-	+	-	-	-
Pateikiami rizikos faktoriai, pavojaus signalai	-	-	+	-	-	+	-	-	-
Aptariama galima savižudybių prevencija	-	-	+	-	-	+	-	-	+
Pabrėžiama alternatyva suicidiniam elgesiui	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Įtraukti sveikatos ekspertų, psichologų komentarai	-	+	+	+	+	+	+	-	+
Pateikiama informacija apie pagalbą teikiančias tarnybas	-	-	-	+	+	+	+	-	+
Kiekybiniai komentarų aspektai:									
Komentarų skaičius	0	0	0	0	0	0	4	77	1

* *Straipsniai numeruojami pagal datas (nuo ankstesnio iki naujesnio)*

„Zebra.lt“ prevenciniai ir provokaciniai straipsnių apie savižudybes aspektai

Straipsnių numeriai*	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Provokuojantys straipsnių aspektai:																			
Žodžis „savižudybė“ ar savižudybės metodas pavadinime	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Supaprastintas savižudiško elgesio vertinimas	+	-	-	-	+	-	+	+	-	-	+	+	-	-	+	+	+	+	-
Sensacinagas, dramatiškas tekstas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Nuotraukų publikavimas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Detalizuotas metodo ir/ar vietos aprašymas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
Pateikiami duomenys apie nusižudžiusį, bandžiusį nusižudyti	+	-	-	-	+	-	+	+	-	-	+	+	-	-	+	+	+	+	-
Prevenciniai straipsnių aspektai:																			
Aptariamos galimos savižudybių priežastys	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
Pateikiami rizikos faktoriai, pavojaus signalai	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
Aptariama galima savižudybių prevencija	-	-	+	+	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pabrėžiama alternatyva suicidiniam elgesiui	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Įtraukti sveikatos ekspertų komentarai	-	-	+	+	-	+	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
Pateikiama informacija apie pagalbą teikiančias tarnybas	-	-	+	+	-	+	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
Kiekybiniai komentarų aspektai:																			
Komentarų skaičius	1	3	1	0	0	82	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0

* *Straipsniai numeruojami pagal datas (nuo ankstesnio iki naujesnio)*

„Lrytas.lt“ prevenciniai ir provokaciniai straipsnių apie savižudybes aspektai

Straipsnių numeriai	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Provokuojantys straipsnių aspektai:																	
Žodžiai „savižudybė“ (ir pan.) ar savižudybės metodas pavadinime	+	-	+	+	+	-	-	+	+	+	+	-	+	-	+	+	+
Supaprastintas savižudiško elgesio vertinimas	+	-	+	-	-	+	-	-	+	-	+	-	+	-	+	+	-
Sensacinagas, dramatiškas tekstas	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nuotraukų publikavimas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Detalizuotas metodo ir/ar vietos aprašymas	-	+	-	-	-	+	+	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-
Pateikiami duomenys apie nusižudžiusį, bandžiusį nusižudyti	+	-	-	+	+	-	-	-	+	-	+	+	+	+	+	-	-
Prevenciniai straipsnių aspektai:																	
Aptariamos galimos savižudybių priežastys	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pateikiami rizikos faktoriai, pavojaus signalai	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aptariama galima savižudybių prevencija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pabrėžiama alternatyva suicidiniam elgesiui	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Įtraukti sveikatos ekspertų komentarai	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pateikiama informacija apie pagalbą teikiančias tarnybas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kiekybiniai komentarų aspektai:																	
Komentarų skaičius	2	0	1	0	0	2	0	1	3	0	7	9	1	1	23	19	0
Straipsnių numeriai	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	
Provokuojantys straipsnių aspektai:																	
Žodžiai „savižudybė“ ar „bandymas nusižudyti“ pavadinime	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-	+	-	-	
Supaprastintas savižudiško elgesio vertinimas	-	+	+	+	-	+	+	-	+	+	+	+	+	-	-	+	
Sensacinagas, dramatiškas tekstas	-	+	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	+	+	
Nuotraukų publikavimas	-	+	-	-	-	+	-	-	-	+	-	+	+	-	+	-	
Detalizuotas metodo ir/ar vietos aprašymas	-	+	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	+	-	
Pateikiami duomenys apie nusižudžiusį, bandžiusį nusižudyti	+	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+	-	+	+	+	+	
Prevenciniai straipsnių aspektai:																	
Aptariamos galimos savižudybių priežastys	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Pateikiami rizikos faktoriai, pavojaus signalai	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Aptariama galima savižudybių prevencija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	
Pabrėžiama alternatyva suicidiniam elgesiui	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Įtraukti sveikatos ekspertų komentarai	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	
Pateikiama informacija apie pagalbą teikiančias tarnybas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Kiekybiniai komentarų aspektai:																	
Komentarų skaičius	20	19	0	1	0	109	4	0	6	38	6	173	53	40	99	19	

Įtraukti sveikatos ekspertų komentarai	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-
Pateikiama informacija apie pagalbą teikiančias tarnybas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kiekybiniai komentarų aspektai:																				
Komentarų skaičius	9	18	37	6	146	6	94	73	22	18	31	99	36	2	300	82	434	125	23	
Straipsnių numeriai	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	
Provokuojantys straipsnių aspektai:																				
Žodžiai „savižudybė“ ar savižudybės metodas pavadinime	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+	-	+	+	-	-	-	+	+	-	
Supaprastintas savižudiško elgesio vertinimas	+	+	+	-	+	-	+	-	+	+	+	-	-	-	-	+	-	+	-	
Sensacinagas, dramatiškas tekstas	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	
Nuotraukų publikavimas	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Detalizuotas metodo ir/ar vietos aprašymas	-	+	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	
Pateikiami duomenys apie nusižudžiusį, bandžiusį nusižudyti	+	-	+	+	-	+	+	-	+	+	-	+	-	-	-	+	+	-	-	
Prevenciniai straipsnių aspektai:																				
Aptariamoms galimos savižudybių priežastys	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	+	-	+	+	-	-	+	-	
Pateikiami rizikos faktoriai, pavojaus signalai	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	
Aptariama galima savižudybių prevencija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+	
Pabrėžiama alternatyva suicidiniams elgesiams	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Įtraukti sveikatos ekspertų komentarai	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	
Pateikiama informacija apie pagalbą teikiančias tarnybas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	
Kiekybiniai komentarų aspektai:																				
Komentarų skaičius	141	93	30	36	47	43	241	20	48	335	63	37	23	32	26	207	92	66	12	

*Straipsniai numeruojami pagal datas (nuo ankstesnio iki naujesnio)

„Zebra.lt“ komentarų turinio analizė

Straipsnių numeriai	Visi straipsniai*	1	2	6	12	14
Komentarų skaičius	92	1	3	5	1	82
Suicidinio elgesio vertinimas	42	0	2	2	1	37
%	45,7%					
Savižudybės vieta	0	0	0	0	0	0
%	0%					
Savižudybės metodas	0	0	0	0	0	0
%	0%					
Prevencija	12	0	0	0	0	12
%	13%					
Žiniasklaidos pateikimo stilius	0	0	0	0	0	0
%	0%					
Nesusiję su straipsnio tema	38	1	1	3	0	33
%	41,3%					

*Lentelėje pateikiami tik tie straipsniai, kurie buvo komentuojami.

Pastaba: bendras procentas gali būti daugiau nei 100 %, nes vienas komentaras gali būti skaičiuojamas kelis kartus, kaip priklausantis skirtingoms kategorijoms.

„Bernardinai.lt“ komentarų turinio analizė

Straipsnių numeriai	Visi straipsniai*	7	8	9
Komentarų skaičius	82	4	77	1
Suicidinio elgesio vertinimas	42	0	42	0
%	51,2%			
Savižudybės vieta	0	0	0	0
%	0%			
Savižudybės metodas	1	0	1	0
%	0,2%			
Prevencija	7	2	4	1
%	8,5%			
Žiniasklaidos pateikimo stilius	3	0	3	0
%	3,6%			
Nesusiję su straipsnio tema	29	2	27	0
%	35,4%			

*Lentelėje pateikiami tik tie straipsniai, kurie buvo komentuojami

Pastaba: bendras procentas gali būti daugiau nei 100 %, nes vienas komentaras gali būti skaičiuojamas kelis kartus, kaip priklausantis skirtingoms kategorijoms.

Komentarų emociinė raiška

Straipsnių nr.	Straipsnių sk.	Komentarų sk.	Ironiški	Pikti	Smerkiantys	Užjaučiantys	Rimti	Neutralūs
BR7	1	2	0	2	0	1	0	0
BR8	2	50	4	5	20	0	9	12
BR9	3	1	0	0	0	0	1	0
Viso:	3	53	4 (7,5%)	7 (13,2%)	20 (37,7%)	1 (1,9%)	10 (18,9%)	12 (22,6%)
ZB2	4	2	1	1	0	0	0	0
ZB6	5	2	0	0	2	0	0	0
ZB12	6	1	0	0	0	1	0	0
ZB14	7	49	3	5	23	0	7	11
Viso:	4	54	4 (7,4%)	6 (11,1%)	25 (46,3%)	1 (1,8%)	7 (13,0%)	11 (20,4%)
LR1	8	2	0	0	1	0	0	1
LR3	9	1	0	0	1	0	0	0
LR8	10	1	0	0	0	0	1	0
LR9	11	2	1	1	0	0	0	0
LR11	12	5	1	0	0	0	0	4
LR12	13	8	1	2	0	3	0	1
LR13	14	1	0	0	0	0	0	1
LR14	15	1	0	0	1	0	0	0
LR15	16	17	1	6	4	6	1	2
LR16	17	14	6	4	2	2	1	4
LR18	18	17	0	4	0	8	0	5
LR19	19	18	5	9	1	2	0	3
LR21	20	1	0	0	0	0	0	1
LR23	21	75	6	27	23	15	5	9
LR24	22	4	2	0	0	1	0	1
LR26	23	3	1	1	3	0	1	0
LR27	24	23	6	5	13	4	2	1
LR28	25	3	0	2	1	0	0	0
LR29	26	119	5	24	32	41	10	16
LR30	27	27	4	7	4	9	1	2
LR31	28	29	0	11	11	0	3	4
LR32	29	73	12	11	20	26	3	6
LR33	30	15	2	7	6	1	2	1
Viso:	23	459	53 (11,5%)	121 (26,4%)	123 (26,8%)	118 (25,7%)	30 (6,5%)	62 (13,5%)
DF1	31	13	4	2	3	2	1	1
DF2	32	10	4	0	3	1	0	2
DF3	33	9	2	4	0	0	3	1
DF4	34	9	3	3	1	0	1	2
DF5	35	67	22	8	14	1	5	18
DF6	36	29	2	4	14	0	4	4
DF7	37	11	2	1	3	1	3	1
DF8	38	17	6	2	3	3	3	1
DF9	39	29	3	1	8	0	9	8
DF10	40	4	0	0	0	0	3	1
DF11	41	21	4	0	5	1	11	0
DF12	42	30	9	1	7	0	8	5
DF13	43	17	3	2	3	2	3	3

DF14	44	19	6	0	3	0	3	6
DF15	45	42	6	2	9	6	11	8
DF16	46	71	7	22	18	4	13	7
DF17	47	8	1	0	2	0	6	0
DF18	48	35	10	5	15	2	6	1
DF19	49	23	5	0	3	6	9	2
DF20	50	7	4	1	1	0	1	0
DF21	51	15	0	2	3	3	5	2
DF22	52	33	5	17	8	3	2	1
DF23	53	6	2	0	2	0	1	1
DF24	54	111	11	21	28	26	17	11
DF25	55	6	2	0	3	0	2	0
DF26	56	77	5	10	9	23	29	5
DF27	57	64	9	7	22	13	14	1
DF28	58	19	3	1	6	5	3	1
DF29	59	15	0	2	4	3	2	5
DF30	60	27	2	1	7	2	3	11
DF31	61	87	21	24	18	12	11	4
DF32	62	28	4	9	9	2	2	3
DF33	63	1	0	0	0	0	0	1
DF34	64	254	28	40	34	57	48	52
DF35	65	63	28	5	16	0	2	11
DF36	66	350	57	49	37	93	72	49
DF37	67	116	11	20	31	26	20	13
DF38	68	14	3	5	2	0	3	1
DF39	69	112	6	24	19	33	15	18
DF40	70	82	5	21	13	29	6	9
DF41	71	24	0	1	9	5	7	2
DF42	72	24	6	5	3	0	2	7
DF43	73	40	21	4	9	3	2	3
DF44	74	30	8	3	9	3	8	1
DF45	75	190	36	19	17	66	37	15
DF46	76	16	3	2	2	8	2	0
DF47	77	41	9	14	3	1	7	7
DF48	78	280	37	48	65	62	35	38
DF49	79	57	8	13	15	11	6	7
DF50	80	32	4	3	15	2	4	6
DF51	81	19	5	2	7	1	1	2
DF52	82	25	3	0	2	0	4	16
DF53	83	23	1	1	11	0	5	5
DF54	84	188	13	36	49	56	16	18
DF55	85	78	7	15	19	23	12	7
DF56	86	59	5	9	22	16	3	8
DF57	87	11	0	2	5	0	4	0
Viso:	57	3088	471 (15,3%)	493 (16%)	648 (21%)	616 (19,9%)	515 (16,7%)	412 (13,3%)
Bendras sk. (%)	87	3654	532 (14,6%)	627 (17,2%)	816 (22,3%)	736 (21,1%)	562 (15,4%)	495 (13,5%)

Pastaba: bendras komentarų skaičius yra mažesnis nei 4631 ir straipsnių yra mažiau nei 122, nes į lentelę įtraukti tik tie straipsniai, kurių komentarai susiję su straipsnio turiniu (nesusiję nenagrinėjami). Tačiau bendras procentas gali būti daugiau nei 100 %, nes vienas komentaras gali būti skaičiuojamas kelis kartus, kaip priklausantis skirtingoms kategorijoms.

„Lrytas.lt“ komentarų turinio analizė

Straipsnių numeriai	Visi straipsniai*	1	3	6	8	9	11	12	13	14	15	16	18
Komentarų skaičius	656	2	1	2	1	3	7	9	1	1	23	19	20
Suicidinio elgesio vertinimas %	180 27,4%	2	0	0	0	1	1	6	1	1	9	1	8
Savižudybės vieta %	4 0,6%	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Savižudybės metodas %	21 3,2%	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Prevenција %	41 6,4%	0	0	0	1	0	4	0	0	0	0	1	0
Žiniasklaidos pateikimo stilius %	63 9,6%	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	7	1
Kiti aspektai %	159 24,2%	0	0	0	0	0	0	2	0	0	7	6	7
Nesusiję su straipsnio tema %	197 30,0%	0	0	2	0	1	2	1	0	0	6	5	3
Straipsnių numeriai	Visi straipsniai	19	21	23	24	26	27	28	29	30	31	32	33
Komentarų skaičius	656	19	1	109	4	6	38	6	173	53	40	99	19
Suicidinio elgesio vertinimas %	180 27,4%	4	0	12	2	3	17	2	44	19	9	33	5
Savižudybės vieta %	4 0,6%	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0
Savižudybės metodas %	21 3,2%	1	0	2	0	0	0	1	6	0	0	4	4
Prevenција %	41 6,4%	2	0	2	0	0	1	0	16	1	13	0	0
Žiniasklaidos pateikimo stilius %	63 9,6%	11	0	3	2	0	2	0	18	0	3	13	2
Kiti aspektai %	159 24,2%	1	1	56	0	0	3	0	32	7	6	23	8
Nesusiję su straipsnio tema %	197 30,0%	1	0	34	0	3	15	3	54	26	11	26	4

*Lentelėje pateikiami tik tie straipsniai, kurie buvo komentuojami.

Pastaba: bendras procentas gali būti daugiau nei 100 %, nes vienas komentaras gali būti skaičiuojamas kelis kartus, kaip priklausantis skirtingoms kategorijoms.

Kiti aspektai	626	0	2	2	0	40	2	26	8	4	4	7	18	15	1	49	16	56	15	3
%																				
Nesusiję su straipsnio tema	712	2	3	4	0	35	0	17	9	3	3	4	12	8	1	46	19	74	9	9
%																				
Straipsnių numeriai	Visi straipsniai	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57
Komentarų skaičius	3081	141	93	30	36	47	43	241	20	48	335	63	37	23	32	26	207	92	66	12
Suicidinio elgesio vertinimas	1255	47	37	17	11	8	21	64	11	16	102	21	22	7	0	0	67	31	29	0
%																				
Savižudybės vieta	206	5	2	0	1	1	0	29	0	0	15	7	0	0	0	0	12	7	2	0
%																				
Savižudybės metodas	393	9	6	1	1	20	3	31	0	13	51	10	1	1	0	0	41	12	5	0
%																				
Prevencija	233	22	13	0	1	1	0	6	1	0	11	2	0	0	14	18	7	5	10	11
%																				
Žiniasklaidos pateikimo stilius	448	14	8	1	3	7	5	26	1	1	42	9	0	7	0	0	28	22	6	0
%																				
Kiti aspektai	626	18	19	5	6	4	3	34	3	12	63	8	9	3	11	5	35	10	11	0
%																				
Nesusiję su straipsnio tema	712	29	11	6	12	7	13	51	4	7	55	6	5	4	7	3	19	14	7	1
%																				

Pastaba: bendras procentas gali būti daugiau nei 100 %, nes vienas komentaras gali būti skaičiuojamas kelis kartus, kaip priklausantis skirtingoms kategorijoms.

PRESENTATION OF SUICIDE TOPIC IN LITHUANIA INTERNET MEDIA

Liudmila Katišova

SUMMARY

The scientific studies of the effect of the media on suicides were started in the 1970's. The foreign press studies have shown that the more amateur publications presenting the model of suicidal behavior appear in the press, the bigger the possibility of imitation of such suicides. What is more, due to such publications the number of suicides grows.

The latest research study in Lithuania has shown that the way of presenting suicide in the media has not changed compared with the previous years, thus the level of encouragement to imitate of suicides remains quite high.

In the year 2005 Estonian and Swedish sociologists Merike Sisask, Airi Värnik and Danuta Wasserman carried out a research which studied 7 internet media portals and 188 internet articles analyzing the cases of two adolescent who tried to commit suicide, as well as the reader's comments. The results of the research show that there is a correlation between the article writing style and the number of reader's comments, as well as a correlation in some particular aspects of the content of the articles and the comments.

This master's thesis uses the method of qualitative and quantitative content analysis in studying the main Lithuanian Internet news portals (www.lrytas.lt, www.delfi.lt, www.bernardinai.lt, www.zebra.lt) in order to highlight the aspects of presentation of suicide topic.

In the analysis of the articles and the readers' comments on the suicide topic it is aimed to clear out what the prevailing tendencies in the presentation of suicide topic are. Attention is also drawn to what attitudes towards the suicides are formed and what the style of writing about the topic is. Analyzing the new source of information – Internet media – it was also important to find out how the content of readers' comments corresponds to the content of articles.

This study has shown that the articles on the suicidal behavior presented on the Internet media attract reader's attention. The previous studies of traditional media as well as the resent study of the internet media clearly showed that the internet media tends to present the suicide topic in a simple, provoking way, despite the recommendations given to the media representatives by the psychologists.

The deeper causes of suicides as well as the heart of the problem often are not presented in the descriptions of suicides. As a result, the prevention of suicides does not become the dominant topic for discussion neither for the media nor for the readers. The analysis of the readers' comments has shown that the way of presenting the suicide topic may influence the content of them. A large number of readers who commented on the articles viewed and understood the phenomenon of the suicide

simplistically. More than a half of those who wrote comments showed negative attitude to the suicidal behavior expressing irony and condemnation.